

Kutsumus, elämäntapa vai urakka?

Suomalaisten käsityksiä elämäntehtävästään

Maarit Hytönen

tutkimuskeskus

KIRKON TUTKIMUSKESKUS⁺

Kutsumus, elämäntapa vai urakka?

**Suomalaisten käsityksiä
elämäntehtävästään**

Maarit Hytönen

Kutsumus, elämäntapa vai urakka
Maarit Hytönen
© Kirkon tutkimuskeskus
Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 44
ISBN 978-951-693-350-7 (PDF)
ISSN 2341-7641 (verkkojulkaisu)
Tampere 2016

SISÄLLYS

Esipuhe	2
1 Tutkimuksen tausta.....	3
1.1 Tutkimuksen lähtökohta.....	3
1.2 Aiempi tutkimus	3
2 Suomalaisten suhtautuminen työhön, perheeseen ja harrastuksiin	8
2.1 Työ.....	8
2.2 Perhe	14
2.3 Harrastukset	18
2.4 Tärkein elämän osa-alue	21
3 Kahdeksan sanaa elämäntehtävästä.....	24
3.1 Kutsumus	25
3.2 Elämäntapa	27
3.3 Vastuun kantaminen.....	29
3.4 Hyvän tekeminen	31
3.5 Palvelu.....	34
3.6 Arvovalinta	35
3.7 Tehtävä.....	37
3.8 Riittävän hyvä	40
4 Johtopäätöksiä.....	47
5 Tiivistelmä.....	52
Lähde- ja kirjallisuusluettelo	54
Liite	61

ESIPUHE

Jos sinun pitäisi kuvata elämäntehtävääsi yhdellä sanalla, mikä se on? Entä löytyykö elämäntehtäväsi enemmän työn, perheen vai harrastusten saralta? Voisitko kuvailla toimintaasi jollakin näistä elämänalueista sanalla kutsumus?

Tässä tutkimuksessa on selvitelty suomalaisten käsityksiä elämäntehtävästä ja kutsumuksesta. Samalla on ollut hauska pohtia elämäntehtävään liittyviä kysymyksiä omalla kohdalla.

Ehkä surullisinta on ollut havaita, että suomalaiset ovat jo tällä hetkellä varsin jakautunut joukko, josta enää osalla on aito mahdollisuus arvioida perheen, työn ja harrastusten keskinäistä painoarvoa elämässään. Työn mukana näyttää tutkimusten mukana menevän – ainakin nuoremmalla ikäluokalla – usein mahdollisuudet myös perheen perustamiseen. Me, joilla vielä on työtä, olemme todellisia hyväosaisia. Meidän on mahdollista valita!

Tampereella pääsiäisen jälkeisellä viikolla 2016

Maarit Hytönen

1 TUTKIMUKSEN TAUSTA

1.1 Tutkimuksen lähtökohta

Perinteisen luterilaisen näkemyksen mukaan kutsumusta on voinut toteuttaa kotona, työssä ja harrastuksissa. Arkisen kutsumuksen tunnollista hoitamista on pidetty syvänä sitoutumisenä kristillisyyteen. Tällöin vanhemmat kasvattavat lapsensa hyvin, työntekijä tekee työnsä kelpollisesti, kauppias ja johtaja toimivat yrityksensä ja ihmisten parhaaksi.¹

Martti Luther katsoi kutsumuksen koskevan kaikkia ihmisiä ammattiin ja säätyyn katsomatta. Sekä maalliset että hengelliset tehtävät ovat Jumalan asettamia, ja Jumalalta saatu kutsu on aina arvokas riippumatta tehtävästä, johon kutsu käy. Lutherin mukaan kristillinen elämä toteutuu juuri erilaisissa kutsumuksissa, viroissa ja säädyissä, kuten esivalta, vanhemmat ja ammatit.²

Tutkimuksessani *Elämäntehtävästä harrastukseksi? Kutsumusajattelu ja sen rooli Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa* havaitsin, että kirkko on pitänyt kutsumusajattelua esillä varsin satunnaisesti. Kutsumus on liittynyt pitkälle vuoden 1948 katekismuksen opetukseen kristityn elämästä. Katekismuksen mukaan kutsumus on Jumalan ihmiselle antama tehtävä, jonka uskollisella suorittamisella palvellaan Jumalaa ja lähimmäisiä.³

Kun kirkon osuus kutsumusajattelun esillä pitäjänä tuli selvitettyksi, heräsi kysymys, vieläkö nykyihmiset tuntevat kutsumusajattelun. Vieläkö ihmiset puhuvat kutsumuksesta? Ajattelevatko he, että tehtävät kotona, työpaikalla ja harrastuksissa ovat Jumalan antamia ja niiden hyvä hoitaminen on Jumalan ja lähimmäisen palvelemista? Millä muilla sanoilla kutsumuksesta puhutaan?

Tarvittiin siis tämän ajan ihmisen ääntä ja kuvausta omasta elämästään. Siksi aineistoksi valittiin aikakauslehtiä, joissa erilaisista viitekehyksistä ja elämäntilanteista tulevat ihmiset kertovat elämänsä tärkeistä asioista. Lehtiaineistoa kerättiin puolen vuoden ajalta vuonna 2014.

Tutkimusta täydennettiin syksyllä 2015 tehdyllä Gallup Ecclesiastica -nettipaneelitutkimuksella, johon osallistui 4 194 suomalaista. Heiltä kysyttiin asennoitumista työhön, perheeseen ja harrastuksiin sekä mielipidettä siitä, mikä näistä elämänalueista on heille kaikkein tärkein. Tätä aineistoa kutsutaan tässä tutkimuksessa kyselytutkimusaineistoksi.

1.2 Aiempi tutkimus

Suomalaisten elämäntapaa 1980-luvulla tutkinut J.P. Roos määrittelee elämäntavan seuraavalla tavalla:

1 Häkkinen 2010, 237; Heinimäki & Jolkkonen 2008, 91; Peura 2007, 54–58; Mannermaa 1992, 113; Elenius 1983, 41–44; Teinonen 1976, 136; Kristinoppi 1948 (1981), kohta 86; Katekismus 1999 (2000), kohta 10.

2 Hytönen, M. 2014, 85–86; Peura 2007, 54–55.

3 Hytönen, M. 2014; Katekismus 1948 (1981), kristinopin kohta 88.

Elämäntapa on käsite, jonka avulla yritetään kuvata sitä, miten ihmiset elävät. Elämäntavan voidaan sanoa muodostuvan yksilöiden, perheiden, sosiaalisten ryhmien, luokkien, tai koko yhteiskunnan jäsenten kasvu- ja elinolosuhteiden elämänvaiheen, elämäntoimintojen, keskinäisen vuorovaikutuksen ja tietoisuuden – arvojen, normien, elämää koskevien arviointien – muodostamasta järjestäytyneestä kokonaisuudesta.⁴

Elämäntapaan voidaan lukea kaikki, mitä ihminen tekee itseään toistaen. Elämäntavassa yksilö on sovittanut erilaiset toimintaansa ohjaavat motiivit ja ympäristön rajoitukset toimivaksi kokonaisuudeksi. Yleensä keskeisen osan elämäntavasta muodostaa työ ja ihmissuhteet. Elämäntapa voi myös ajautua murrokseen, kun sen perusteet kyseenalaistuvat työttömyyden, eron, kuoleman tai nuoruusajan etsinnän seurauksena.⁵

Elämäntavan päämääränä pidetään usein onnellisuutta. Tällä tarkoitetaan oman paikan löytämistä ja hyväksymistä, niin ihmisenä yleensä kuin tiettyinä ihmisyksilönä, sekä yleistä hyvinvointia, jota pienet vastoinkäymiset eivät pysty horjuttamaan. Onnellisuus on pohjimmiltaan vakaumusta siitä, että oma elämä on elämisen arvoista. Koska näin ymmärretty onnellisuus ei kuitenkaan ole jatkuvaa iloa ja riemua, vaan siihen kuuluvat myös huonot hetket, voitaisiin puhua myös elämän täyteydestä.⁶

Suomalaisen elämäntavan perustyyppiä on tutkimuksessa pyritty hahmottamaan yhdistämällä elämäntapa sukupolviin, jolloin korostuvat suomalaisen yhteiskunnan elämäntavat.⁷ Toinen tapa hahmottaa elämäntapoja on niiden kuvaaminen tärkeiksi koettujen arvojen ja jokapäiväiseen elämään liittyvien tekijöiden kautta.⁸

Perhe on aina ollut keskeinen osa ihmisen elämää. Perhettä on palkkatyön ohella pidetty teollisen yhteiskunnan ydinsoluna. Mitä perheessä ja perheelle tapahtuu, kertoo siitä, mikä on yhteiskunnan tila. Suomalaisen perheen historiaa on kuvattu yksilöllistymisen historiaksi, jonka seurauksena perhekoko on pienentynyt, perinteiset sukupuoliroolit ovat alkaneet etsiä uusia suuntia ja avioerot ovat yleistyneet. Perhe on kuitenkin edelleen tärkeä yhteisö rakenne suomalaisten elämässä ja todennäköisesti pysyy sellaisena, vaikka sen muodot muuttuvat.⁹

1900-luvun jälkimmäisellä puoliskolla lasten ja vanhempien elinpiirit alkoivat erkaantua toisistaan. Päivät kuluvat nykyään koulussa ja palkkatöissä. Vapaa-aikana perheenjäsenillä on omat ikä- ja sukupuolisidonnaiset harrastuksensa, kiinnostuksen kohteensa ja toimensa. Sukupolvien väliset kohtaamiset tapahtuvat iltaisin ja viikonloppuisin kotona. Kotimaailma on kutistunut: siihen kuuluvat ensisijaisesti vain oman perheen jäsenet, kun taas isovanhemmat, sukulaiset ja muut agraariajan arjessa läsnä olleet ihmiset ovat siirtyneet etäämmälle. Tilalle on tullut eri instituutioiden ammattilaisia.¹⁰

Perheen lisäksi useimpien elämään kuuluu työ. EVAn Arvo ja asennetutkimusten mukaan työn merkitys elämänsisältönä jakaa kansan kahteen leiriin. Suomalaisista 48 prosenttia ajatteli

4 Roos 1985, 31. Samassa kirjassa J.P. Roos esittää myös lyhyemmän elämäntavan määritelmän: ”Elämäntapa on yksilön tai perheen elämänvaiheiden, elämäntoiminnan, arkielämän ja interaktion kokonaisuus, joka järjestyy yksilöiden subjektiviteetin kautta.” Roos 1985, 52.

5 Jokela 2010, 49–50.

6 Jokela 2010, 59–60.

7 Esim. Purhonen & Hoikkala & Roos 2008. Roos on erottanut elämäkerta-aineistosta neljä sukupolvea: sotien ja pulan sukupolvi, suurten muutosten sukupolvi, sodanjälkeisen jälleenrakentamisen ja nousun sukupolvi, suuren murroksen sukupolvi ja lähiöiden sukupolvi. Ks. Roos 1987, 53–55.

8 Esim. Tuorila 2006.

9 Jokinen & Saaristo 2006, 21.

10 Häkkinen & Salasuo 2013, 201.

vuonna 2014, että työ on tärkein elämänsisältö. Mutta samalla noin 41 prosenttia on eri mieltä siitä, että työ on tärkein osa ihmisen elämänsisältöä. Vuonna 1984 työtä piti erittäin tärkeänä elämänsisältönä 60 prosenttia. Muutos oli tullut pelkästään miesten kautta. Toisaalta harva suomalainen, joka ei ole vielä aivan normaalin eläkeiän kynnyksellä, haluaisi luopua ansiotyöstä kokonaan. Niiden osuus, jotka riittävän perinnön tai lottovoiton saatuaan lopettaisivat työnteon, on alle viidennes.¹¹

Ansiotyö on menettänyt suhteellista asemaansa perhe-elämälle ja vapaa-ajalle, joiden merkitys on lisääntynyt. Vaikka muutos koskee sekä miehiä että naisia, naiset ovat edelleen miehiä useammin perhekeskeisiä. Miehet ovat perinteisesti arvostaneet vapaa-aikaa naisia enemmän, mutta ero on vähitellen tasoittunut. Suomalaisista työssä käyvistä 40 prosenttia oli vuonna 2010 valmis vaihtamaan työntekoon käytettyä aikaa lisääntyväksi vapaa-ajaksi tai perheen parissa vietetyksi muuksi ajaksi omasta palkastaan tinkien. Samalla myös se, mikä työssä on tärkeää, on alkanut painottua uudella tavalla. Työn sisällön merkitys suhteessa palkkaan on kasvanut. Miehillä palkan suuruus on kuitenkin tärkeämpi tekijä kuin naisille.¹²

Elämäntapatutkimusten tuloksia tarkasteltaessa käy ilmi, että perheen tärkeänä pitäminen on ominaista useille elämäntavoille. Individualistisimmissakin elämäntyyliissä yli puolet piti perhettä tärkeimpänä asiana itselle. Merkittävää kuitenkin on, määritelläänkö perhekeskeisyys asenteiden vai käytännön toiminnan perusteella.¹³ Ajankäyttötutkimuksissa mitataan käytännön toimintaa, asennetutkimuksissa perhemyönteistä asennetta.

Perhemyönteisyys vahvistuu avioituessa ja avoliitossa, vaikkei lapsia olisikaan. Omien lasten syntyminen on kuitenkin ratkaisevassa osassa. Vanhempiensa kanssa asuvien lasten perhemyönteisyys ei ole läheskään yhtä yleistä kuin heidän vanhempiensa. Vaikka elämänvaihe vaikuttaa perhemyönteisen asenteen syntymiseen, se ei yksin riitä selittämään perhemyönteisyyden vaihtelua. Perhemyönteisyys on yleistynyt myös lapsettomilla – niin naimattomilla, eronneilla kuin leskillä. Yleinen ilmapiiri on muuttunut perhemyönteisemmäksi, jolloin tuntuu hyvältä ja oikealta vastata, että on tärkeää olla vapaa-aikana perheen kanssa, vaikka omaa perhettä ei olisikaan.¹⁴

Uskonnollisuus lisää miesten perhemyönteisyyttä. Uskonnollisissa miehissä perhemyönteisiä on suhteellisesti enemmän kuin ei-uskonnollisissa miehissä, mutta uskonnollisuus ei lisää miesten perhemyönteisyyttä rajusti. Uskonnollistenkaan miesten perhemyönteisyys ei ole yhtä yleistä kuin kaikkien naisten keskimääräinen perhemyönteisyys. Naisten perhemyönteisyyteen uskonnolla ei ole vaikutusta.¹⁵

Myös koulutuksen ja työn tärkeyden korostaminen indikoi miehillä perhemyönteisyyttä. Perhe on huomattavasti tärkeämpää niille miehille, jotka pitävät työtä ja opintoja keskeisenä osana elämäänsä. Koulutetut miehet ovat perhekeskeisempiä kuin kouluttamattomat. Sama koskee työssä menestymisen ja uralla etenemisen suhdetta perhearvoihin. Yli 50 tunnin työviikkoa tekevästä miehistä neljä viidestä on perhemyönteisiä ja vielä 41–50 tunnin työviikkoa pakertavissa miehissä on keskimääräistä enemmän perhekeskeisiä. Naisten perhemyönteisyyteen koulutus ja työviikon pituus eivät vaikuta.¹⁶

11 Alasoini 2010, 22–23; EVAn Arvo- ja asennetutkimukset 2014.

12 Alasoini 2010, 23–24.

13 Jallinoja 2009, 52–53.

14 Jallinoja 2009, 68.

15 Jallinoja 2009, 55.

16 Jallinoja 2009, 72–73.

Koti ja perhe on perinteisesti ollut naisten aluetta, ja naiset ovat olleet keskeisellä tavalla vastuussa lapsista näiden ensimmäisinä elinkuukausina imetyksen kautta. Myös sota-aika saattoi vahvistaa naisen roolia äitinä. Taistelurintama ei ollut naisten aluetta, sillä naisihanne määritteli naisten tehtävät toisella tavalla. Väestöpolitiikan kannalta ihanteellinen nainen oli sodan aikana ja sen jälkeen ensisijaisesti äiti – huolimatta työvoiman tarpeesta. Ajatusta naisten kutsumuksesta äitiyteen tukivat kaikkien poliittisten suuntausten naiset. Tämä puolestaan oli osa 1800-luvun lopun modernisaatiokehitystä. Naisten ja miesten maailmat erotettiin ideologisesti toisistaan, jolloin naisten tehtäväksi määriteltiin koti, perhe, kasvatus ja hoiva-ammattit.¹⁷

Talvi- ja jatkosodan aikaiset naisten reviierejä koskevat käsitykset rakentuivat kuitenkin sitä edeltäneen ajan käytännöille. 1920- ja 30-lukujen vallitsevaa naiskansalaisuutta on luonnehdittu perheenemännyydeksi tai rationaalisen äitiyden ja kotitalouden hoitajan yhdistelmäksi. Perheenelatusvelvollisuus tuli avioliittolainsäädännössä jaetuksi miehen ja vaimon kesken siten, että vaimon katsottiin suorittavan oman osuutensa toiminnallaan kodissa, kotitaloustyötä tekemällä ja lapsia kasvattamalla.¹⁸

Kansalaissodan jälkeisessä Suomessa kodin ulkopuolinen työelämä nähtiin alisteisena naisen perheenemännän ja äidin roolille. Tämän perusmallin rikkomista pidettiin poikkeavuutena tai jopa rikollisuutena naisen varsinaista kutsumustyötä vastaan. Irma Sulkusen mukaan tämä roolinmuodostus oli teollistumisen vakiintumisvaiheessa niin vahva ja sen ideologinen propagointi niin hallitsevaa, etteivät nämä seikat ole voineet olla jättämättä jälkiä työmarkkinoilla vielä nykyäänkin vaikuttaviin sukupuolijakoihin ja palkkauskäytäntöihin.¹⁹

Sukupuolella ja koulutuksella on suuri vaikutus siihen, miten erilaiset elämän käännekohtat – rakastuminen, avioliiton solmiminen, ero, lapsen syntyminen, muuttaminen, onnistuminen työelämässä tai opinnoissa, taloudelliset ongelmat, sairastuminen, läheisen kuolema – koetaan. Vähän koulutettujen käännekohtat elämässä olivat useammin kielteisiä tai niitä ei ollut lainkaan. Mitä korkeammin henkilö oli koulutettu, sitä useammin hänellä oli pelkästään myönteisiä tai sekä myönteisiä että kielteisiä käännekohtia. Myös naimattomat, eronneet ja lesket mainitsivat eniten kielteisiä käännekohtia. Useilla naimattomilla ei ollut lainkaan käännekohtia elämässään.²⁰

Yleisimmät käännekohtat olivat tavallisia ja universaaleja henkilökohtaiseen elämään liittyviä tapahtumia. Yleisin kaikkein tärkeimmistä myönteisistä käännekohdista liittyi parisuhteeseen, toiseksi yleisin lapseen, kolmanneksi yleisin työssä tai opinnoissa onnistumiseen. Naiset mainitsivat lapset tärkeiksi käännekohdiksi kaksi kertaa useammin kuin miehet. Miehet puolestaan mainitsivat naisia useammin avioliittoon liittyviä käännekohtia. Ikäluokkiin liittyvät erot olivat vähäisiä.²¹

Korkeakoulututkinnon suorittaneet mainitsivat selvästi muita useammin menestyksen työssä ja koulutuksessa tärkeimmäksi myönteiseksi käännekohdaksi. Parisuhdetta ja lapsia he pitivät huomattavasti harvemmin myönteisenä käännekohtana.²²

17 Hytönen, K-M 2014, 121–122; Sulkunen 1989, 126.

18 Sulkunen 1989, 115; Satka 1994, 75.

19 Sulkunen 1989, 81.

20 Hoikkala & Purhonen 2008, 39–40.

21 Hoikkala & Purhonen 2008, 40–41.

22 Hoikkala & Purhonen 2008, 41.

Yhä useammasta inhimillistä olemassaoloa, arkielämää ja työtä koskevasta asiasta puhutaan nykyään ajan kautta: kiire, ajan niukkuus, ajankäyttö, ajan hallinta, ajan orjuus tai herruus. Kun keski-ikä kääntepisteissä kadutaan elettyä elämää, kadutaan nimenomaan ajankäyttöä. Koskaan ei kuitenkaan kaduta sitä, ettei ole käytetty enemmän aikaa työntekoon, vaan että perheelle on annettu liian vähän aikaa.²³

Ajankäyttötutkimusten mukaan vapaa-ajantoiminnot ovat erilaisia eri elämänvaiheissa. Nuorilla lapsettomilla pareilla vapaa-aika on kotikeskeisempää kuin saman ikäisillä yksin asuvilla. Lapsettomien parien miehillä liikuntaa ja ulkoilua on yksin asuvia enemmän, mutta muita harrastuksia vähemmän. Parien naisilla vapaa-ajan matkoja on selvästi vähemmän kuin yksinasuvilla. Television katselu vie nuorten lapsettomien parien vapaa-ajasta suuremman osan kuin saman ikäisten yksin asuvien, ja muita vapaa-ajantoimintoja, kuten seurustelua tuttavien kanssa, on vähemmän.²⁴

Tietotyöläisten kohdalla työajan käsite problematisoituu ja rajanveto vapaa-ajan ja työajan välillä on häilyvä. Samalla kun osaamisvaatimukset kasvavat, työ ja sen tekeminen ovat irtaantumassa ajasta ja paikasta. Työaikojen paikallinen räätälöinti yleistyy, ja paikallistason työaikaohjauksen, jossa myös esimies kantaa vastuuta työajattoman työntekijän työ- ja lepoajoista, lisääntyy.²⁵ Tietotyöstä alkanut työskentelykulttuuri työn jatkamisesta työpäivän jälkeen kotona on levinnyt myös muille aloille.²⁶

Myös elämäntyylien vaihtelu ja valinnaisuus on lisääntynyt. Toiset elämäntyylit ovat palkkatyökeskeisempiä kuin toiset. Erityisesti nuorilla työntekijöillä palkkatyö on vain yksi, mutta ei ainut elämäntyyli.²⁷ Uuden sukupolven työhön kiinnittymisessä korostuvat työn mielenkiintoisuuden, hyvän työyhteisön ja esimiestyön, osallistumismahdollisuuksien sekä työn ja muun elämän yhteensovittamisen mahdollisuuden merkitys. Y-sukupolven tulo työelämään johtaa työkuluttuuriin muuttumiseen ja on oppimisprosessi myös yritysten näkökulmasta.²⁸

Elämäntyylien joustavuus ja muiden elämäntyylien priorisoiminen työelämän edelle johtuu osittain myös työelämän muuttumisesta. Entistä harvempi yritys voi rakentaa luottamusta henkilöstöönsä entiseen tapaan ihmisten lojaalisuuden vastineeksi luvattavan varman tai elinikäisen työpaikan pohjalle. Tilalle on tullut uudelta pohjalta rakentuva psykologinen sopimus, jonka ytimenä on ihmisen aloitteellisuuden, luovuuden, sitoutumisen ja osaamisen vaihtaminen työnantajan lupaukseen työllistyvyydestä ja mahdollisuudesta sovittaa työn tekemisen tapoja paremmin yhteen ihmisen elämäntilanteen ja -tyylin kanssa.²⁹

23 Julkunen & Nätti & Anttila 2004, 13.

24 Aalto 2015, 115; Pääkkönen & Hanifi 2011.

25 Uhmavaara & Jokivuori 2003, 10.

26 Siltala 2004, 226–235.

27 Uhmavaara & Jokivuori 2003, 138; Anttila 2006, 23.

28 Alasoini 2010, 56.

29 Alasoini 2010, 53.

2 SUOMALAISTEN SUHTAUTUMINEN TYÖHÖN, PERHEESEEN JA HARRASTUKSIIN VUONNA 2015

Kirkon tutkimuskeskus tiedusteli suomalaisilta suhtautumista työhön, perheeseen ja harrastuksiin Gallup Ecclesiastica -tutkimuksessa syksyllä 2015. Kyselytutkimukseen osallistui 4 194 suomalaista.

Seuraavassa vastauksia arvioidaan sukupuolen³⁰, iän³¹, asuinpaikkakunnan³², tilastollisen kuntaryhmittelyn³³ ja suuralueen³⁴, ammatin tai tehtävän³⁵, talouden elinvaiheen³⁶, koulutuksen³⁷, talouden yhteenlaskettujen bruttotulojen³⁸ sekä uskonnollisen yhdyskunnan jäsenyyden³⁹ perusteella. Prosenttilukuihin on laskettu väitteistä täysin samaa mieltä sekä osittain samaa mieltä olevat. Väitteiden kysymykset löytyvät liitteestä 1.

2.1 Työ

Suomalaisille on tärkeintä työssä, että työ tuottaa tyydytystä. Yhdeksän kymmenestä on tästä täysin tai osittain samaa mieltä (89 %). Naisille tämä on tärkeämpää kuin miehille ja eläkeikäisille tärkeämpää kuin työikäisille. Ammateista työn tuottama tyydytys on tärkeintä maanviljelijöille ja perhemuodoista lapsettomille pareille. Koulutuksista se korostuu erityisesti yliopisto- tai korkeakoulututkinnon suorittaneilla ja tuloluokista suurituloisilla (talouden yhteenlasketut bruttotulot yli 50 000 euroa vuodessa). Työtä tyydytyksen tuottajana korostavien keskuudessa on enemmän muulla pääkaupunkiseudulla eli Inkoossa, Järvenpäässä, Karkkilassa, Keravalla, Kirkkonummella, Nurmijärvellä, Sipoossa, Tuusulassa tai Vihdissä asuvia. Muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvat korostavat tätä useammin kuin luterilaiset, ortodoksit ja uskonnottomat.

Lähes yhtä monelle on tärkeää, että työstä saa riittävän toimeentulon (88 %). Naisille tämä on hieman tärkeämpää kuin miehille ja eläkeikäisille tärkeämpää kuin työikäisille. Tehtäväryhmistä johtavassa asemassa olevat arvostavat riittävää toimeentuloa muita enemmän. Asuinpaikkakunnista korostuvat muulla pääkaupunkiseudulla eli Inkoossa, Järvenpäässä,

30 Nainen/mies.

31 15–24-vuotiaat/25–34-vuotiaat/35–49-vuotiaat/50–64-vuotiaat/65–79-vuotiaat.

32 Helsinki / Espoo, Kauniainen, Vantaa / muu pääkaupunkiseutu: Inko, Järvenpää, Karkkila, Kerava, Kirkkonummi, Nurmijärvi, Sipoo, Tuusula, Vihti / Turku / Tampere / muu yli 50 000 asukkaan kaupunki / muu kaupunki / muu kunta.

33 Kaupunkimaiset kunnat / taajaan asutut kunnat / maaseutumaiset kunnat.

34 Helsinki ja Uusimaa / Etelä-Suomi / Länsi-Suomi / Pohjois- ja Itä-Suomi.

35 Yrittäjä / johtava asema / muu ylempi toimihenkilö tai asiantuntija / toimihenkilö / työntekijä / maanviljelijä / opiskelija tai koululainen / eläkeläinen / kotiäiti tai -isä / työtön.

36 Yksinäistalous eli sinkkotalous (yksi aikuinen) / lapseton pari / muu aikuistalous, jossa vain yli 18-vuotiaita / talous, alle 18-vuotiaita (lapsitalous).

37 Perus- tai kansakoulu / ammatti-, tekninen-, kauppakoulu tai opisto / ylioppilas tai lukio / ammattikorkeakoulu / yliopisto tai korkeakoulu.

38 Alle 10 000 euroa vuodessa / 10 000–20 000 euroa vuodessa / 20 001–30 000 euroa vuodessa / 30 001–50 000 euroa vuodessa / 50 001–70 000 euroa vuodessa / yli 70 000 euroa vuodessa.

39 Evankelis-luterilainen kirkko / ortodoksinen kirkko / ei kuulu mihinkään / muu uskonnollinen yhdyskunta.

Karkkilassa, Keravalla, Kirkkonummella, Nurmijärvellä, Sipoossa, Tuusulassa tai Vihdissä asuvat. Perhemuodoista riittävän toimeentulon saaminen työllä on tärkeintä lapsettomille pareille ja koulutuksista yliopisto-, korkeakoulu- tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneille. Suurituloiset (talouden yhteenlasketut bruttotulot yli 70 000 euroa vuodessa) painottavat riittävän toimeentulon saamista työn avulla muita tuloluokkia useammin. Muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvat korostavat tätä useammin kuin luterilaiset, ortodoksit ja uskonnottomat.

Neljälle viidestä on tärkeää, että työssä voi toteuttaa itseään (81 %). Naisille itsensä toteuttaminen työssä on tärkeämpää kuin miehille ja eläkeikäisille muita ikäryhmiä tärkeämpää. Ylemmät toimihenkilöt ja asiantuntijat sekä johtavassa asemassa olevat pitävät itsensä toteuttamista työssä muita ammattiryhmiä tärkeämpänä. Näin ajattelevat elävät useimmiten lapsiperheissä ja ovat koulutukseltaan yliopisto-, korkeakoulu- tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita. Suurituloisille (talouden yhteenlasketut bruttotulot yli 70 000 euroa vuodessa) itsensä toteuttaminen työssä on tuloluokista tärkeintä. Asuinpaikkakunnista painottuvat Tampere ja muu pääkaupunkiseutu (Inkoo, Järvenpää, Karkkila, Kerava, Kirkkonummi, Nurmijärvi, Sipoo, Tuusula, Vihti). Muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvat korostavat tätä useammin kuin luterilaiset, ortodoksit ja uskonnottomat.

Kolmelle neljästä on tärkeää, että saa työssä auttaa ja palvella muita ihmisiä (73 %). Tämä on naisille tärkeämpää kuin miehille. Eri ikäryhmistä se on tärkeintä eläkeikäisille ja eri ammattiryhmistä yrittäjille. Koulutukseltaan näin ajattelevat ovat useimmiten yliopisto- ja korkeakoulututkinnon suorittaneita. Työ palveluna ja auttamisena on tärkeää kaikille muille perhemuodoille paitsi sinkuille, ja asuinpaikoista sitä korostetaan erityisesti Pohjois, Itä- ja Länsi-Suomessa. Tuloluokista se korostuu talouksissa, joissa yhteenlasketut bruttotulot ovat enemmän kuin 30 000 euroa vuodessa. Muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvat korostavat tätä useammin kuin luterilaiset, ortodoksit ja uskonnottomat.

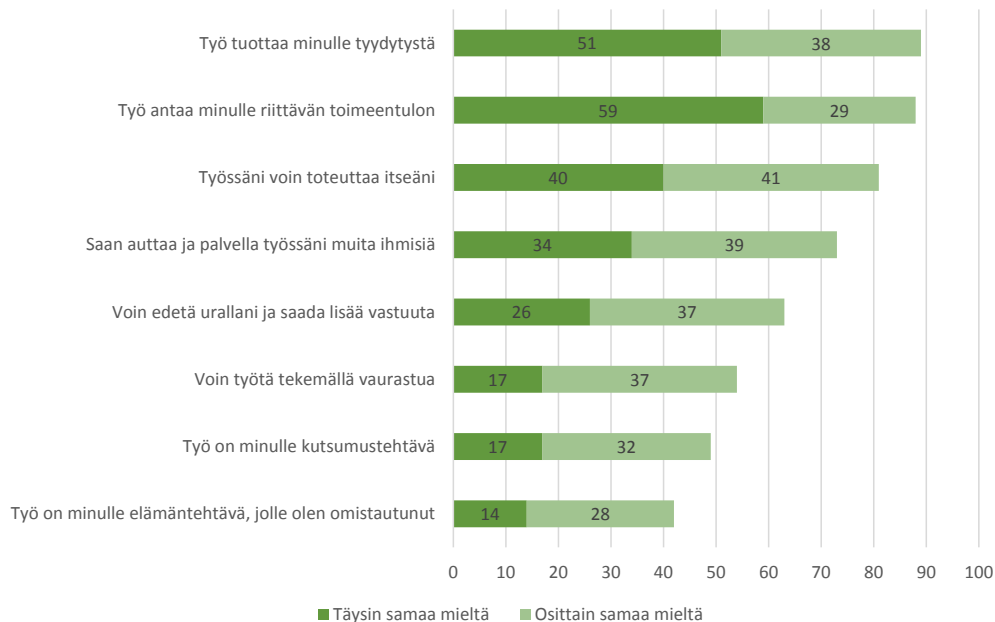
Mahdollisuus edetä uralla ja saada lisää vastuuta on tärkeää kolmelle viidestä (63 %). Miehille se on aavistuksen naisia tärkeämpää. Uralla eteneminen ja vastuun kasvaminen on ikäluokista tärkeintä nuorille aikuisille (25–34-vuotiaat) ja tehtäväryhmistä johtavassa asemassa oleville. Koulutukseltaan tätä korostavat ovat muita useammin ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita, ja asuinpaikkakunnista korostuvat Espoo, Vantaa ja Kauniainen. Perhemuodoista painottuvat lapsiperheet ja lapsettomat pariskunnat. Eri tuloryhmistä uralla etenemistä ja vastuun lisääntymistä arvostavat eniten ansaitsevat (talouden yhteenlasketut bruttotulot yli 70 000 euroa vuodessa) ja uskonnoista luterilaiset.

Vaurastuminen työtä tekemällä on tärkeää yli puolelle suomalaisista (54 %). Miehille vaurastuminen on naisia tärkeämpää. Nuorille (15–24-vuotiaat) vaurastuminen on muita ikäryhmiä tärkeämpää ja johtavassa asemassa oleville eri tehtäväryhmistä tärkeintä. Asuinpaikkakunnista painottuu pääkaupunkiseutu. Koulutukseltaan vaurastumista korostavat ovat useimmiten yliopisto- tai ammattikorkeakoulun suorittaneita ja tuloluokaltaan suurituloisia (talouden yhteenlasketut bruttotulot yli 70 000 euroa). Uskonnoista he ovat muita useammin luterilaisia. Perhemuoto ei tässä muodostu keskeiseksi.

Lähes puolelle suomalaisista työ on kutsumustehtävä (49 %). Näin kokevat naiset useammin kuin miehet. Nuoret (15–24-vuotiaat) kokevat työn kutsumukseksi muita ikäluokkia useammin, mutta myös eläkeikäiset ovat kutsumustietoisia. Perheille, joissa on alaikäisiä tai jo kotoa muuttaneita lapsia, työ on kutsumus muita perhemuotoja useammin. Asuinpaikkakunnista korostuu muu pääkaupunkiseutu (Inkoo, Järvenpää, Karkkila, Kerava, Kirkkonummi, Nurmijärvi, Sipoo, Tuusula ja Vihti). Tehtävistä johtavassa asemassa olevat ja

koulutuksista yliopisto- tai korkeakoulututkinnon suorittaneet pitävät työtä kutsumuksena muita useammin. Vähän ansaitsevat (talouden yhteenlasketut bruttotulot 10 000–20 000 euroa vuodessa) pitävät työtä kutsumuksenaan muita tuloryhmiä useammin. Uskonnoltaan kutsumustietoisimpia ovat muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuin luterilaiseen tai ortodoksiseen kirkkoon kuuluvat ja uskonnottomat.

Vähiten suomalaiset ajattelevat työtä elämäntehtävänä, jolle ihminen on omistautunut (42 %). Naisille työ on elämäntehtävä hieman miehiä useammin ja eläkeikäisille työikäisiä useammin. Asuinpaikoista korostuvat maalaiskunnat ja ammasteista maanviljelijät. Koulutukseltaan työtä elämäntehtävänä pitävät ovat useimmiten yliopisto- tai korkeakoulututkinnon suorittaneita. Perhemuodoista korostuvat taloudet, jossa on yli 18-vuotiaita lapsia. Työtä elämäntehtävänä korostavat ovat useimmiten suurituloisia (talouden yhteenlasketut bruttotulot yli 70 000 euroa vuodessa) ja uskonnoltaan luterilaisia.

Kuvio 1. Suomalaisien käsityksiä työstä, % vastaajista. Gallup Ecclesiastica 2015, N=4 275.

Suomalaisten käsityksissä työstä korostuvat varsin selvästi yksilölliset motiivit: työn tekijälleen tuottama tyydytys, riittävän toimeentulon saaminen ja itsensä toteuttaminen sekä uralla eteneminen ja vaurastuminen. Yhteisöllisistä motiiveista työ kutsumuksena ja elämäntehtävänä ovat työtä koskevista väitteistä kaikkein vähiten suosittuja, auttaminen ja palvelu keskivaiheilla.

Gallup Ecclesiastica -tutkimuksen mukaan miehille on työssä naisia tärkeämpää mahdollisuus edetä uralla ja saada lisää vastuuta sekä vaurastuminen työtä tekemällä. Naisille puolestaan on miehiä tärkeämpää voida toteuttaa itseään työssä ja saada riittävä toimeentulo. Naisille työ on miehiä useammin kutsumus ja elämäntehtävä, jolle he ovat omistautuneet kokonaan. Naisille on miehiä tärkeämpää, että työssä saa auttaa ja palvella muita. Naisilla työn yhteisölliset ulottuvuudet korostuvat enemmän kuin miehillä, jotka puolestaan korostavat enemmän työn yksilöllisiä ulottuvuuksia.

Kyselytutkimuksen tulokset heijastelevat myös miesten ja naisten sijoittumista työelämässä eri tehtäviin niin koulutuksen kuin ammattienkin puolesta. Miehet ovat naisia useammin

johtotehtävissä ja heidän tulonsa ovat naisia suuremmat. Naiset ovat miehiä useammin sijoittuneet pienipalkkaisiin hoiva- ja palveluammatteihin, joihin hakeutumista ei voi perustella vaurastumisella vaan kutsumuksella tai muulla halulla tehdä juuri tietynlaista työtä.

Suomalainen työelämä on eriytynyt sukupuolen mukaan, ja eriytyminen on ollut erittäin pysyvää, vaikka sitä on pyritty vähentämään erilaisin hankkein. Miehet ja naiset työskentelevät eri sektoreilla, eri aloilla ja eri ammateissa. Naisten osuus on suurempi kuntasektorilla, miesten yksityisellä puolella. Terveys- ja sosiaalipalveluiden alalla noin 90 prosenttia työntekijöistä on naisia, rakentamisen alalla puolestaan miehiä. Ammattiryhmistä naisten suhteellinen osuus on miehiin verrattuna huomattava palvelu-, myynti- ja hoitotyöntekijöissä, miesvaltaisia puolestaan ovat rakennus-, korjaus, valmistustyöntekijöiden sekä prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden ryhmät. Viidennes naisista ja kolmannes miehistä toimii esimiesasemassa. Johtajien ja ylimpien virkamiesten sekä erityisammattimiesten miesvaltaisuus on vain lisääntynyt.⁴⁰

Alemmat toimihenkilöt ovat Suomessa suurin sosioekonominen ryhmä ja siihen kuuluvat nimenomaan naiset. Ikä jää ainoaksi asiaksi, jonka suhteen mies- ja naispuolinen työvoima eivät merkittävästi eroa toisistaan. Myös työsuhde-epävarmuus kasaantuu erityisesti naisille, nuorille, toimihenkilöille ja julkiselle sektorille. Julkisen sektorin töissä työskennellään määraaikaisena lähes kaksi kertaa keskimääräistä useammin.⁴¹

Sukupuolen mukainen ammatillinen eriytyminen alkaa jo kouluttautumisvaiheessa, eivätkä naiset ja miehet työmarkkinoille tullessaan koulutus pohjansa puolesta kilpaile samoista työpaikoista. Vaikka koulutus yleensä ottaen parantaa työmarkkina-asemaa, ei naisten kohonnut koulutustaso ole poistanut sukupuolen mukaisia hierarkkisia jakoja. Miehet sijoittuvat edelleen ammattihierarkiassa korkeammalle ja naiset ammatteihin, joissa urakehitysmahdollisuudet puuttuvat.⁴²

Naiset kuitenkin kokevat työnsä tärkeäksi ja merkityksellisemmäksi kuin miehet. Merkityksellisyyskokemukset korostuivat naisvaltaisella kuntasektorilla ja erityisesti terveys- ja sosiaalipalveluiden toimialalla, missä 78 prosenttia koki päivittäin työnsä merkitykselliseksi ja tärkeäksi.⁴³

Nuorille (15–24-v.) on muita ikäluokkia tärkeämpää vaurastuminen työtä tekemällä. He ajattelevat vanhempia useammin, että työ on kutsumustehtävä. Nämä ovat nuorimpien vastaajien kohdalla ehkä enemmänkin työhön kohdistuvia toiveita ja odotuksia kuin realisoitunutta todellisuutta. Nuorille aikuisille (25–34-v.) puolestaan on muita ikäluokkia tärkeämpää mahdollisuus edetä uralla ja saada lisää vastuuta. Loput työtä koskevat väittämät ovat tärkeämpiä eläkeikäisille (65–79-v.) kuin nuoremmille: työ tuottaa tyydytystä ja siinä voi toteuttaa itseään, työstä saa riittävän toimeentulon ja siinä saa auttaa ja palvella muita. Eläkeikäisille työ on työkäisiä useammin elämäntehtävä, jolle he ovat omistautuneet.

Työelämä tutkimusten mukaan monelle erityisesti vanhempiin ikäluokkiin kuuluvalla työllä on edelleen tärkein elämäntehtävä. Tuomo Alasoinin mukaan eri sukupolvet suhtautuvat kuitenkin työhön eri tavoin. Suuret ikäluokat ovat säilyttäneet työtä koskevan velvollisuusteorian, jonka mukaan ansiotyöllä on itseisarvoa. Mitä nuoremmasta ikäluokasta on kyse, sitä

40 Väänänen & Toivanen & Kokkinen 2013, 40–41. Naisilla terveydenhuollon, sosiaalialan ja opetuksen tehtävät olivat lisääntyneet selvästi vuosina 1977–2003. Toimialojen ja sitä myötä työvoiman rakenteelliset muutokset ovat olleet Suomessa merkittäviä. Työn palveluvaltaistumisen ja toimihenkilöistymisen seurauksena sukupuolten määrälliset suhteet työmarkkinoilla ovat muuttuneet. Ks. Heiskanen & Korvajärvi & Rantalaiho 2008, 110.

41 Saloniemi & Virtanen 2008, 95–96.

42 Heiskanen & Korvajärvi & Rantalaiho 2008, 113.

43 Järvensivu & Toivanen 2013, 52–53.

vähemmän löytyy näin ajattelevia, eivätkä yli 30-vuotiaat muodosta enää yhtenäistä ryhmää näkemyksissään työn merkityksestä elämänsisältönä. Alle 30-vuotiailla työn yhteiskunnallinen hyödyllisyys ei ole yhtä tärkeä kiinnittymisen kriteeri kuin heitä vanhemmilla, vaan tärkeämmäksi on noussut työn mielenkiintoisuus ja yhteensopivuus omien arvojen kanssa. Suhde työhön on yksilöllistymässä ehkä pysyvästi.⁴⁴

Suuri linja iän yhteydestä työasenteisiin on selvä: mitä vanhemmasta henkilöstä on kysymys, sitä tärkeämpää työ on hänelle. Työn tärkeänä pitäminen kasvaa selvästi yli 40-vuotiailla, ja käsitys työstä velvollisuutena yhteiskuntaa kohtaan yleistyy yli 50-vuotiaiden ikäryhmässä.⁴⁵ Lapsettomille pareille on tärkeämpää kuin perheellisille ja sinkuille, että työ tuottaa tyydytystä ja siitä saa riittävän toimeentulon. Mahdollisuus edetä uralla ja saada lisää vastuuta sekä auttaa ja palvella muita ovat tärkeitä lapsettomille, mutta myös niille, joilla on alle 18-vuotiaita lapsia. Kaikenikäisten vanhemmille ja huoltajille on niin ikään tärkeää, että työssä voi toteuttaa itseään ja että se on kutsumustehtävä. Perheissä, joissa on aikuisia lapsia, työ on elämäntehtävä, jolle ihminen on omistautunut.

Pääkaupunkiseudulla pidetään vaurastumista työtä tekemällä tärkeämpänä kuin muualla. Espoossa, Vantaalla ja Kauniaisissa asuville on muualla asuvia tärkeämpää mahdollisuus edetä uralla ja saada lisää vastuuta. Muulla pääkaupunkiseudulla (Inkoossa, Järvenpäässä, Karkkilaissa, Keravalla, Kirkkonummella, Nurmijärvellä, Sipoossa, Tuusulassa ja Vihdissä) puolestaan korostuvat muita paikkakuntia useammin riittävän toimeentulon saaminen ja itsensä toteuttaminen työssä. Heille on muualla asuvia tärkeämpää, että työ tuottaa tyydytystä ja se on kutsumustehtävä. Tampereella pidetään tärkeämpänä kuin muualla sitä, että työssä voi toteuttaa itseään. Pohjois-, Itä- ja Länsi-Suomessa puolestaan korostetaan muita useammin, että työssä autetaan ja palvellaan muita ihmisiä. Maalaiskunnissa asuville on tärkeämpää kuin kaupunkilaisille, että työ on elämäntehtävä, jolle ihminen on omistautunut.

Maanviljelijöille on muissa tehtävissä toimivia tärkeämpää, että työ tuottaa tyydytystä ja se on elämäntehtävä, jolle ihminen on omistautunut. Yrittäjät puolestaan arvostavat muita enemmän sitä, että työssä saa auttaa ja palvella muita. Ylemmät toimihenkilöt ja asiantuntijat sekä johtajat korostavat itsensä toteuttamista työssä. Johtavassa asemassa oleville myös mahdollisuus saada lisää vastuuta, riittävän toimeentulon saaminen sekä vaurastuminen työtä tekemällä on tärkeämpää kuin muissa tehtävissä oleville. Johtajille työ on muita useammin kutsumustehtävä.

Aiempien tutkimusten mukaan työ koetaan tärkeimmäksi elämänsisällöksi niissä ammattiryhmissä, joissa työn ja muun elämän erillään pitäminen on vaikeinta tai työ on suoranainen elämäntapa. Tällaisia ovat tyypillisimmin maanviljelijät, yrittäjät ja johtavassa asemassa olevat.⁴⁶

Työtä koskevat väittämät saavat eniten kannatusta hyvin koulutetuilta. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet korostavat riittävän toimeentulon saamista, itsensä toteuttamista sekä vaurastumista työn avulla. Yliopisto- ja korkeakoulututkinnon suorittaneet pitivät tärkeinä kaikkia työtä koskevia väittämiä. Työ todennäköisesti siis vastaa heidän toiveitaan monella tavoin. Vähän koulutetut puolestaan näyttävät harvemmin olevan unelmatyössään.

Vain harva on tutkimusten mukaan ihannetyössä, mutta noin puolet palkansaajista on lähellä sitä. Nämä kokevat olevansa oikealla alalla, mutta joku tai jotkin asiat työpaikalla

44 Alasoini 2010, 14.

45 Myllyniemi 2006, 31–32.

46 Haavisto 2010, 25.

ovat pielessä. Ylemmät toimihenkilöt kokevat olevansa lähempänä ihannetyötä kuin alemmat toimihenkilöt ja työntekijäasemassa olevat kokevat olevansa kaikkein kauimpana ihannetyöstään. Työstä ei kuitenkaan tee ihannetyötä hyvä palkka, vaan työviihtyvyys lisääntyy eniten kehittämällä työskentelyn itsenäisyyttä, sosiaalisia suhteita työpaikalla ja työn mielekkyyttä.⁴⁷

Työntekijöillä on myös heikommat ammatillisen koulutuksen mahdollisuudet. Tätä on tutkimuksissa pidetty huolestuttavana, koska yritysten kilpailukyky perustuu tulevaisuudessa yhä enemmän niiden kykyyn hyödyntää koko henkilöstön tietoa ja osaamista. Osaamista kehittävä täydennyskoulutus kohdistuu kuitenkin työpaikoilla eniten johtajiin ja asiantuntijoihin.⁴⁸

Sukupolvi sitten työltä vaadittiin haasteellisuutta, kehittävyttä, vaihtelevuutta, itsenäisyyttä ja vuorovaikutuksellisuutta. Nämä vaatimukset ovat suurelta osin toteutuneet, mutta nykytilanteessa ne eivät tuota hyvinvointia työssä. Työpaineiden tulkinta palveluvaltaistuneessa työssä vaatii uudenlaista ajattelua tutkimukselta ja uudenlaista (sukupuoli)politiikkaa verrattuna teollisen ajan töihin.⁴⁹

Viime vuosina työelämästä käytävään keskusteluun on tullut käsite ”uusi työ”, jolla on kuvattu muuttuneita työn käytäntöjä tekijän roolin korostumisesta aina erilaisiin työn organisoitumisen muotoihin. Käsitteellä korostetaan työn muutosta ”aivotyöksi”, vuorovaikutukseksi, hajautuneeksi verkostotalouden mosaiikiksi sekä työajattomuuden kokemusta. Uudessa työssä työntekijän on osattava ohjata työntekoa itse ja työpaikan on tuettava työyhteisöä, esimiestyötä ja teknologian käyttöä. Työntekijän haasteita ovat puolestaan työn ja muun elämän, kuten perheen ja oman vapaa-ajan, yhdistäminen.⁵⁰

Työn otaksutaan subjektivoituvan siten, että sen riippuvuus tekijästään ja tämän motivaatiosta, sitoutumisesta ja persoonasta kasvaa. Organisaatiot hakevat uusia tapoja lisätä työntekijöidensä motivaatiota tarjoamalla yksilöllisistä tarpeista lähteviä ”diilejä”, jotka koskevat esimerkiksi työaikojen pituutta ja sijoittumista, työn tekemisen paikkoja, työn sisältöjä, palkitsemista ja työntekijöiden organisaatioon kiinnittymisen tapaa.⁵¹

Myös tulotasolla näyttää olevan vaikutusta asenteeseen työhön. Pienituloisille (talouden yhteenlasketut bruttotulot 10 000–20 000 euroa vuodessa) työ on suurempituloisia useammin kutsumustehtävä. Keski- ja suurituloisille (talouden yhteenlasketut bruttotulot yli 30 000 euroa vuodessa) on pienituloisia tärkeämpää, että työssä saa auttaa ja palvella muita. Tulojen kasvaessa (talouden yhteenlasketut bruttotulot yli 50 000 euroa vuodessa) työssä koetaan tärkeäksi se, että työ tuottaa tyydytystä. Suurituloiset (talouden yhteenlasketut bruttotulot yli 70 000 euroa vuodessa) kokevat muita tuloryhmiä useammin omikseen kahden edellä mainitun lisäksi loput työtä koskevat väittämät. Ainakin heillä on työ, johon asennoitua. Suurituloisille työ on muita tuloryhmiä useammin elämäntehtävä, jolle he ovat omistautuneet. Vaurastuminen työtä tekemällä on selvästikin ollut heille tärkeää. He voivat toteuttaa itseään työssään. Heille on tärkeää, että työstä saa riittävän toimeentulon.

EVAn arvo- ja asennetutkimuksen 2010 mukaan 55 prosentille suomalaisista työ merkitsee joko hyvin suuressa määrin tai paljolti vain keinoa toimeentulon hankkimiseksi. Lähes yhtä monelle (47 %) työnteko on pääasiassa keino rahoittaa muita, kiinnostavampia aktiviteetteja. Tulokset korostavat ”yhtäältä työn keskeistä ja sinänsä luonnollista merkitystä toimeentulon

47 Antila 2006, 5, 22.

48 Leppänen & Hasu & Honkaniemi & Saari 2013, 116.

49 Heiskanen & Korvajärvi & Rantalaiho 2008, 120; Julkunen 2008, 262–263.

50 Toikkanen & Viluksela & Järvensivu & Ojanen & Louhelainen & Houni & Ansio 2013, 25–26.

51 Alasoini 2012, 9.

lähteenä ja toisaalta työn teon ja siitä saatavan korvauksen loogista yhteyttä”. Ansaitsemispektia voidaan Haaviston mukaan tulkita myös niin, ettei työ sinänsä tule elämän tärkeysjärjestyksessä ensimmäisenä. Työ on tärkeä onnen osatekijä, mutta ei ainoa: työ sijoittuu eri onnen osatekijöiden vertailussa vain jonkin verran keskimääräistä korostetummaksi.⁵²

Luterilaiseen kirkkoon kuuluvilla on muita uskonnollisia ryhmiä ja uskonnottomia tärkeämpää mahdollisuus edetä uralla ja saada lisää vastuuta sekä vaurastuminen työtä tekemällä. Luterilaisille työ on muita useammin elämäntehtävä, jolle he ovat omistautuneet. Muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvilla työ on kutsumustehtävä useammin kuin luterilaisille, ortodokseille ja uskonnottomille. Heille on tärkeää, että he saavat työllään auttaa ja palvella muita ihmisiä, toteuttaa itseään, työ tuottaa heille tyydytystä ja he saavat työstä riittävän toimeentulon. Ortodoksien ja uskonnottomien osuudet eivät nouse muita suuremmiksi missään työtä koskevassa väittämässä. Muiden kuin luterilaisten määrä on tässä kyselytutkimuksessa varsin pieni, joten uskontokunnan tai siihen kuulumattomuuden vaikutuksesta ei voi tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä.

2.2 Perhe

Yhdeksän kymmenestä ajattelee, että perhe lisää elämän laatua (87 %). Naisten elämänlaatua perhe lisää enemmän kuin miesten ja eläkeikäisten nuorempia ikäluokkia enemmän. Kotiäidit ja -isät katsovat elämänlaatunsa lisääntyneen perheen ansiosta muissa tehtävissä olevia useammin. Perhettä arvostavat kuuluvat muita useammin perheeseen, jossa on alaikäisiä tai jo kotoa muuttaneita lapsia. Perheen elämänlaatua lisäävää merkitystä korostavat asuvat useimmiten maaseutumaisissa kunnissa. Koulutuksista korostuu yliopisto- tai korkeakoulututkinto suorittaneita ja tulotasosta suurituloiset (talouden yhteenlasketut bruttotulot yli 70 000 euroa vuodessa). Muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvat korostavat tätä useammin kuin luterilaiset, ortodoksit ja uskonnottomat.

Enemmän kuin neljä viidestä pitää tärkeänä saada auttaa ja palvella perheenjäseniä (83 %). Naisille se on hieman tärkeämpää kuin miehille. Halu auttaa ja palvella perheenjäseniä kasvaa iän myötä, ja tärkeintä se on eläkeikäisille. Eri tehtävistä se korostuu kotiäitien ja -isien tehtävässä sekä perhemuodoista perheissä, joissa on alaikäisiä tai jo kotoa muuttaneita lapsia. Koulutukseltaan auttajat ovat useimmiten ammatti-, teknisen-, kauppakorkeakoulun tai opiston käyneitä ja asuinpaikkakunnista korostuu muu pääkaupunkiseutu (Inkoo, Järvenpää, Karkkila, Kerava, Kirkkonummi, Nurmijärvi, Sipoo, Tuusula ja Vihti). Tulotasoltaan näin ajattelevat ovat useimmiten suurituloisia (talouden yhteenlasketut bruttotulot yli 70 000 euroa vuodessa) ja uskonnoltaan luterilaisia.

Neljä viidestä ajattelee, että perheen parissa he saavat olla sitä, mitä todella ovat (82 %). Naiset ajattelevat näin miehiä useammin ja eläkeikäiset muita ikäluokkia yleisemmin. Kotiäidit ja -isät saavat olla perheen parissa oma itsensä muissa tehtävissä toimivia useammin. Asuinpaikkakunnista ajattelutapa saa kannatusta erityisesti muulla pääkaupunkiseudulla eli Inkoossa, Järvenpäässä, Karkkilassa, Keravalla, Kirkkonummella, Nurmijärvellä, Sipoossa, Tuusulassa tai Vihdissä asuvilta sekä perhemuodoista talouksilta, joissa on alaikäisiä lapsia. Koulutuksista

⁵² Haavisto 2010, 34.

korostuu ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet ja tuloluokista suurituloiset (talouden yhteenlasketut bruttotulot yli 70 000 euroa vuodessa). Muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvat korostavat tätä useammin kuin luterilaiset, ortodoksit ja uskonnottomat.

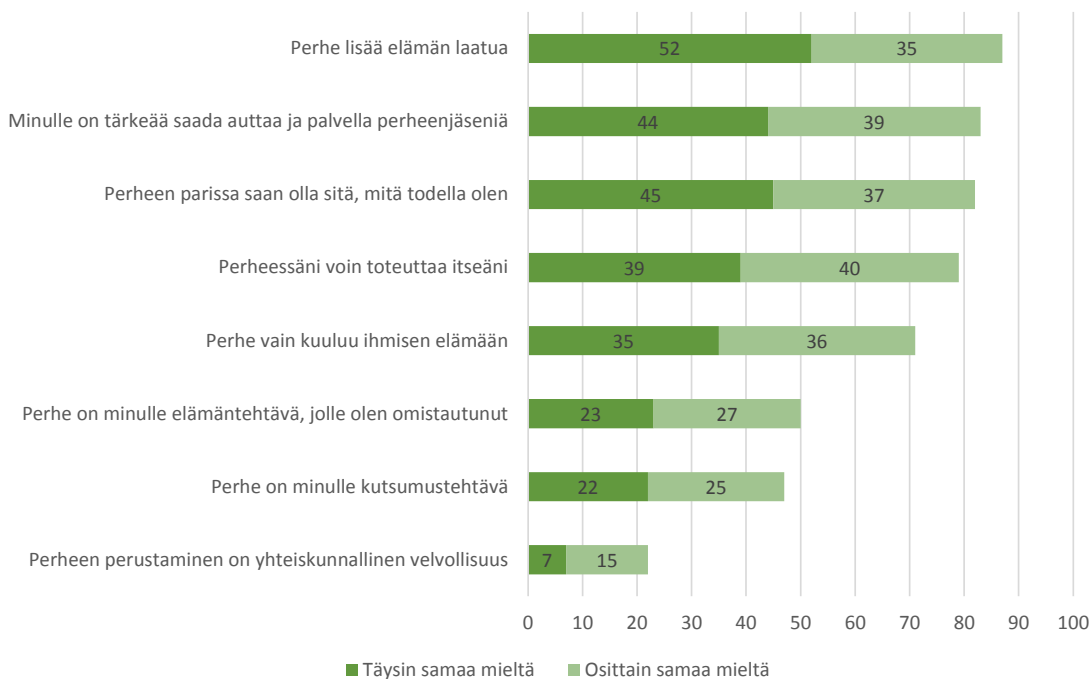
Lähes yhtä moni voi toteuttaa perheessään itseään (79 %). Naisilla tämä toteutuu miehiä useammin ja eläkeikäisillä muita ikäluokkia useammin. Kotiäidit ja -isät ajattelevat näin muissa tehtävissä olevia useammin. Asuinpaikkakunnista korostuu pääkaupunkiseutu ja koulutuksista yliopisto-, korkeakoulu- tai ammattikorkeakoulututkinto. Tulotasoltaan näin ajattelevat ovat useimmiten suurituloisia (talouden yhteenlasketut bruttotulot yli 70 000 euroa vuodessa) ja uskonnoltaan luterilaisia. Eri perhemuodoista itsensä toteuttaminen perheessä onnistuu heikoiten sinkuilta.

Kaksi kolmesta ajattelee, että perhe vain kuuluu ihmisen elämään (67 %). Miehet ja naiset eivät tässä poikkea juuri toisistaan. Eläkeikäiset ajattelevat näin muita ikäluokkia useammin ja maanviljelijät muissa tehtävissä olevia yleisemmin. Ajattelutapa korostuu maaseutumaisissa kunnissa asuvilla sekä talouksissa, joissa on yli 18-vuotiaita. Koulutukseltaan näin ajattelevat ovat muita useammin teknisen-, kauppa-, ammattikoulun tai opiston käyneitä tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita ja tuloluokaltaan suurituloisia (talouden yhteenlasketut bruttotulot yli 70 000 euroa vuodessa). Muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvat korostavat tätä useammin kuin luterilaiset, ortodoksit ja uskonnottomat.

Puolet suomalaisista ajattelee, että perhe on heille elämäntehtävä, jolle he ovat omistautuneet (50 %). Miehet ja naiset ajattelevat tästä jokseenkin samalla tavalla. Ikäluokista korostuu eläkeikäiset ja asuinpaikkakunnista muu pääkaupunkiseutu (Inkoo, Järvenpää, Karkkila, Kerava, Kirkkonummi, Nurmijärvi, Sipoo, Tuusula tai Vihti). Tehtävistä erityisesti kotiäidit ja -isät pitävät perhettä elämäntehtävänä ja perhemuodoista korostuu perheet, joissa on alaikäisiä lapsia. Koulutuksista painottuvat ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet ja tuloluokista suurituloiset (talouden yhteenlasketut bruttotulot yli 70 000 euroa vuodessa). Muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvat korostavat tätä useammin kuin luterilaiset, ortodoksit ja uskonnottomat.

Lähes puolet suomalaisista pitää perhettä kutsumustehtävänä (47 %). Naisille perhe on kutsumus useammin kuin miehille ja eläkeikäisille useammin kuin muille ikäryhmille. Asuinpaikkakunnista korostuvat maaseutumaiset kunnat ja koulutuksista ammattikorkeakoulututkinto. Tehtävistä erityisesti kotiäidit ja -isät tuntevat perheen kutsumukseksi. Näin ajattelevat asuvat useimmiten perheessä, jossa on yli tai alle 18-vuotiaita. Tuloluokaltaan he ovat usein suurituloisia (talouden yhteenlasketut bruttotulot yli 70 000 euroa vuodessa). Ortodoksit ja muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvat painottavat tätä useammin kuin luterilaiset ja uskonnottomat.

Kaikkein vähiten suomalaiset kannattavat ajatusta, että perheen perustaminen on yhteiskunnallinen velvollisuus (22 %). Miehet pitävät perheen perustamista yhteiskunnallisena velvollisuutena useammin kuin naiset. Velvollisuusajatusta korostavat ikäluokista eniten eläkeikäiset ja ammattiryhmistä maanviljelijät. Asuinpaikkakunnista perhe yhteiskunnallisena velvollisuutena saa eniten kannatusta maaseutumaisissa kunnissa ja perhemuodoista niiltä, joiden perheeseen kuuluu yli 18-vuotiaita. Koulutukseltaan näin ajattelevat ovat muita useammin perus- tai kansakoulun käyneitä ja tuloluokista korostuvat taloudet, joissa talouden yhteenlasketut bruttotulot ovat yli 30 000 euroa vuodessa. Muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvat korostavat tätä useammin kuin luterilaiset, ortodoksit ja uskonnottomat.

Kuvio 2. Suomalaisten käsityksiä perheestä, % vastaajista. Gallup Ecclesiastica 2015, N=4 275.

Gallup Ecclesiastica -tutkimuksen mukaan perheessä yksilölliset ja yhteisölliset motiivit sekoittuvat. Yksilölliset motiivit – perheen parissa saa olla, mitä todella on, sekä itsensä toteuttaminen – eivät ole kaikkein suosituimpia vaihtoehtoja mutta saavat silti runsaasti kannatusta. Yhteisöllisistä motiiveista auttaminen ja palveleminen on perheen yhteydessä hyvinkin suosittu vaihtoehto, kun taas perhe elämäntehtävänä, kutsumustehtävänä tai yhteiskunnallisena velvollisuutena saavat kaikkein vähiten kannatusta.

Perheen perustaminen on miehille yhteiskunnallinen velvollisuus useammin kuin naisille. Naisille puolestaan on miehiä tärkeämpää saada auttaa ja palvella perheenjäseniä. Perhe lisää naisten elämänlaatua ja on heille kutsumustehtävä useammin kuin miehille. Perheen parissa naiset saavat olla sitä, mitä todella ovat, ja toteuttaa itseään miehiä yleisemmin. Sukupuolet eivät eroa toisistaan väittämässä *perhe vain kuuluu ihmisen elämään* ja *perhe on minulle elämäntehtävä, jolle olen omistautunut*.

Vaikka erot naisten ja miesten kotitöihin, ansiotyöhön ja vapaa-aikaan käyttämässä ajassa ovat pienentyneet, perheelliset naiset käyttävät edelleen enemmän aikaa lasten kanssa olemiseen kuin perheelliset miehet. Perheen koko vaikuttaa siihen, kenen kanssa naiset ja miehet viettävät aikaansa. Miehet viettävät aikaa perheenjäsenten kanssa eniten silloin, kun perheeseen kuuluu kaksi henkilöä. Naisilla ajanvietto perheenjäsenten kanssa lisääntyy, kun perheeseen kuuluu vähintään kolme henkilöä. Perheen kasvaessa naisten perheen kanssa viettämä aika lisääntyy, mutta miesten vähenee, koska miehet viettävät perheen kasvaessa huomattavasti enemmän aikaa muualla asuvien ystävien ja tuttavien kanssa. Selityksenä tälle pidetään miesten vähäistä vanhempainvapaiden käyttöä sekä sitä, että pienten lasten isät

käyttävät ansiotyöhön eniten aikaa. Tästä syystä pienten lasten isien vapaa-aikakin rakentuu työpaikalla solmittujen ystävyys- ja harrastussuhteiden varaan.⁵³

Eläkeikäisten (65–79-vuotiaat) osuus oli kaikissa perhettä koskevissa väittämissä muita ikäryhmiä suurempi. Ehkä perheen arvokkuuden hahmottaa lopulta kokonaisuudessaan vasta sitten, kun hektinen pikkulapsivaihe on ohitettu ja lapset ovat kasvaneet aikuisiksi.

Myös rikkain väestönosa (talouden yhteenlasketut bruttotulot yli 70 000 euroa vuodessa) pitää kaikkia perhettä koskevia väittämiä muita tuloryhmiä tärkeämpinä, poikkeuksena vain väite perheestä yhteiskunnallisena velvollisuutena, joka on tärkeää kaikille niille talouksille, joiden bruttotulot ovat yli 30 000 euroa vuodessa.

Maaseutumaisissa kunnissa perhe lisää elämän laatua ja on kutsumustehtävä muualla asuvia yleisemmin. Toisaalta maaseutumaisissa kunnissa perhe vain kuuluu ihmisen elämään ja perheen perustaminen on yhteiskunnallinen velvollisuus. Pääkaupunkiseudulla puolestaan korostetaan muita alueita useammin, että perheessä voi toteuttaa itseään. Muulla pääkaupunkiseudulla (Inkoo, Järvenpää, Karkkila, Kerava, Kirkkonummi, Nurmijärvi, Sipoo, Tuusula ja Vihti) pidetään itselle tärkeämpänä saada auttaa ja palvella perheenjäseniä kuin muilla paikkakunnilla. Heille perhe on elämäntehtävä, jolle he ovat omistautuneet, ja perheen parissa he saavat olla sitä, mitä todella ovat, muualla asuvia useammin.

Pelkästään perus- tai kansakoulun käyneet pitävät perheen perustamista yhteiskunnallisena velvollisuutena muun koulutuksen saaneita useammin. Teknisen-, kauppa-, ammattikoulun tai opiston käyneet korostavat, että perhe vain kuuluu ihmisen elämään ja heille on tärkeää saada auttaa ja palvella perheenjäseniä. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneille perhe on muita koulutuksia useammin kutsumustehtävä ja elämäntehtävä, jolle he ovat omistautuneet. Perheen parissa he voivat toteuttaa itseään ja olla sitä, mitä todella ovat. Yliopisto- ja korkeakoulututkinnon suorittaneet korostavat perhettä elämän laadun lisääjänä sekä itsensä toteuttamisen paikkana muun koulutuksen saaneita useammin.

Maanviljelijät korostavat perheen perustamista yhteiskunnallisena velvollisuutena ja perheen kuulamista ihmisen elämään muita tehtäväryhmiä useammin. Muut perhettä koskevat väittämät ovat kotiäideille ja -isille tärkeämpiä kuin muissa tehtävissä toimiville: heille perhe on kutsumustehtävä ja elämäntehtävä, jolle he ovat omistautuneet, perheen parissa he saavat toteuttaa itseään ja olla sitä, mitä todella ovat, perhe lisää heidän elämänlaatuaan ja heille on tärkeää saada auttaa ja palvella perheenjäseniä.

Perhettä koskevat väittämät saavat eniten vastakaikua niiltä, joilla on oma perhe. Kaikkia perhemuotoja, joissa on minkä tahansa ikäisiä lapsia, yhdistää ajatus, että perhe lisää elämän laatua ja on kutsumustehtävä ja on tärkeää saada auttaa ja palvella perheenjäseniä. Perheissä, joissa on alle 18-vuotiaita, korostetaan muita perhemuotoja useammin perhettä elämäntehtävänä, jolle omistaudutaan. He saavat olla perheen parissa sitä, mitä todella ovat, muita perhemuotoja yleisemmin. Perheissä, joissa on aikuisia lapsia, korostetaan, että perhe vain kuuluu ihmisen elämään ja perheen perustaminen on yhteiskunnallinen velvollisuus. Lapsettomat parit ovat perheellisten kanssa yhtä mieltä siitä, että perheessä he voivat toteuttaa itseään, mutta tähän eivät voi sinkut samassa määrin yhtyä.

Luterilaisille on muita uskontoja ja uskonnottomia tärkeämpää saada auttaa ja palvella perheenjäseniä sekä mahdollisuus toteuttaa perheessä itseään. Muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluville ja ortodokseille perhe on kutsumustehtävä. Muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin

53 Hanifi 2015, 128; Aalto 2015, 109; Pääkkönen & Hanifi 2011, 31.

kuuluville puolestaan ovat kaikki loput perhettä koskevat väittämät tärkeämpiä kuin luterilaisille, ortodokseille ja uskonottomille: perhe lisää elämän laatua, perhe vain kuuluu ihmisen elämään, perheen parissa saa olla sitä, mitä todella on, ja perhe on elämäntehtävä, jolle henkilö on omistautunut, perheen perustaminen on yhteiskunnallinen velvollisuus. Muiden kuin luterilaisten määrä on kuitenkin tässä tutkimuksessa pieni, joten uskontokunnan tai siihen kuulumattomuuden vaikutuksesta ei voi tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä.

2.3 Harrastukset

Yhdeksän kymmenestä katsoo, että voi harrastuksessaan kehittää itseään (91 %). Sukupuolet eivät tässä eroa juuri toisistaan, eikä asuinalueella ole merkitystä. Itsensä toteuttaminen harrastuksessa onnistuu ikäryhmistä erityisesti 25–34-vuotiailta ja eri perhemuodoista lapsettomilta pareilta. Tehtäväryhmistä erityisesti opiskelijat ja koululaiset sekä toimihenkilöt, ylemmät toimihenkilöt, asiantuntijat ja johtavassa asemassa olevat katsovat voivansa kehittää itseään harrastuksessaan. Koulutuksista se toteutuu erityisen hyvin ylioppilastutkinnon tai lukion suorittaneilla. Tuloluokista korostuvat suurituloiset (talouden yhteenlasketut bruttotulot yli 70 000 euroa vuodessa) sekä uskonnoista ortodoksit.

Lähes yhdeksän kymmenestä katsoo, että voi harrastuksessaan toteuttaa itseään (89 %). Naiset ajattelevat näin miehiä useammin. Harrastuksessa voivat toteuttaa itseään ikäryhmistä erityisesti 25–34-vuotiaat, perhemuodoista lapsettomat parit sekä ammattiryhmistä johtavassa asemassa olevat. Itsensä toteuttaminen harrastuksessa toteutuu asuinpaikkakunnista parhaiten Pohjois- ja Itä-Suomessa. Koulutuksista korostuvat ammattikorkeakoulun käyneet, ylioppilaat ja lukion suorittaneet sekä tuloluokista suurituloiset (talouden yhteenlasketut bruttotulot yli 70 000 euroa vuodessa). Uskonnoista painottuu luterilaisuus.

Neljä viidestä saa harrastusten parissa olla sitä, mitä todella on (81 %). Sukupuolella tai perhemuodolla ei juuri ole vaikutusta. Ajattelutapa korostuu ikäryhmistä 25–35-vuotiailla sekä tehtäväryhmistä opiskelijoilla ja koululaisilla sekä johtavassa asemassa olevilla, ylemmillä toimihenkilöillä ja asiantuntijoilla. Näin ajattelevat asuvat muita paikkakuntia useammin Tampereella ja ovat koulutukseltaan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita. Ansiotasosta korostuu tuloluokka, jossa talouden yhteenlasketut bruttotulot ovat 20 001–30 000 euroa vuodessa, ja uskonnoista luterilaisuus.

Kaksi kolmesta ajattelee, että harrastus auttaa luomaan hyödyllisiä kontakteja (67 %). Miehet ovat taipuvaisempia ajattelemaan näin kuin naiset. Kontaktien luomista harrastuksissa korostavat tehtäväryhmistä toimihenkilöt, yrittäjät ja työttömät. Asuinpaikkakunnista korostuvat taajaan asutut kunnat ja perhemuodoista perheet, jossa on yli 18-vuotiaita. Ansiotasosta painottuu tuloluokka, jossa talouden yhteenlasketut bruttotulot ovat 20 001–50 000 euroa vuodessa, ja uskonnoista ortodoksisuus. Iällä ei tässä ole merkitystä. Vähiten kontaktien luomista harrastusten avulla korostavat koulutuksista yliopisto- tai korkeakoulututkinnon suorittaneet.

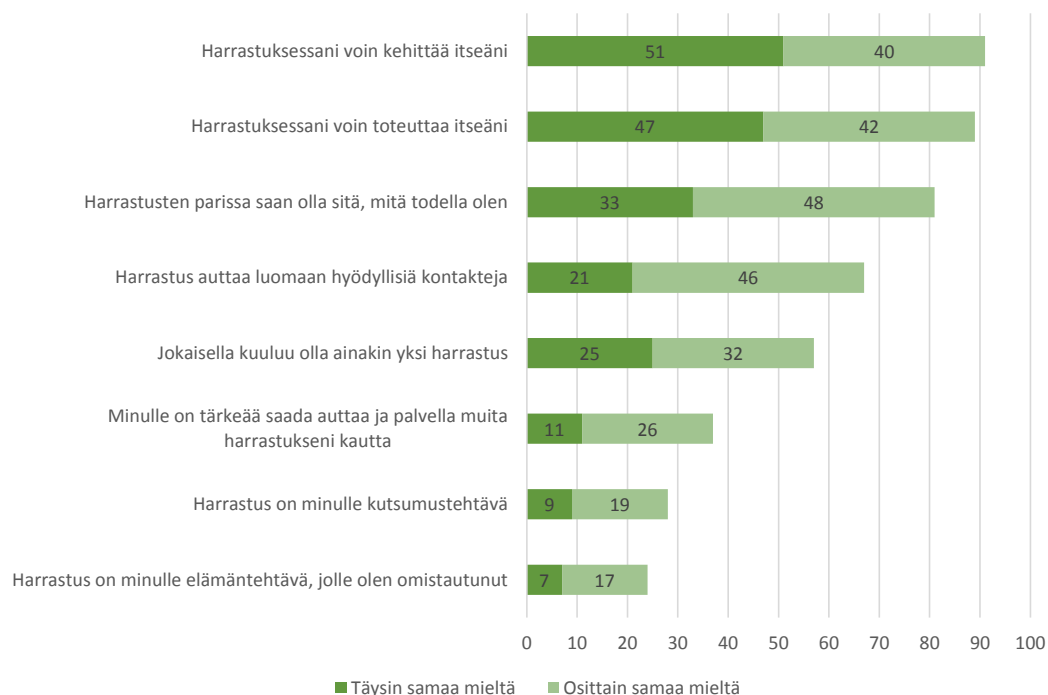
Yli puolet suomalaisista ajattelee, että jokaisella kuuluu olla ainakin yksi harrastus (57 %). Miehet ajattelevat näin naisia useammin ja eläkeikäiset muita ikäluokkia useammin. Eri ammattiryhmistä korostuvat eläkeläiset ja perhemuodoista perheet, joissa on aikuisia lapsia. Näin ajattelevat asuvat usein maaseutumaisissa kunnissa ja ovat perus- tai kansakoulun tai ammatti-, teknisen-, kauppakoulun tai opiston käyneitä. Talouden yhteenlasketut bruttotulot

ovat pienet (10 000–20 000 euroa vuodessa). Muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvat korostavat tätä useammin kuin luterilaiset, ortodoksit ja uskonnottomat.

Yksi kolmesta ajattelee, että heille on tärkeää saada auttaa ja palvella muita harrastuksen kautta. Miehet ajattelevat näin naisia useammin. Ikäryhmistä toisten auttaminen harrastuksessa toteutuu parhaiten eläkeikäisillä ja tehtävistä eläkeläisillä. Asuinpaikkakunnista korostuu maalaiskunnat ja perhemuodoista perheet, joissa on yli 18-vuotiaita. Koulutuksista painottuu ammatti-, tekninen-, kauppakorkeakoulu- tai opistokoulutus ja ansiotasoista tuloluokka, jossa talouden yhteenlasketut bruttotulot ovat 30 001–50 000 euroa vuodessa. Muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvat korostavat tätä useammin kuin luterilaiset, ortodoksit ja uskonnottomat.

Joka neljäs suomalainen ajattelee, että harrastus on heille kutsumustehtävä (28 %). Miehillä harrastus on kutsumus hieman useammin kuin naisille. Ikäluokista harrastusta kutsumukseen pitävät nuoret (15–24-vuotiaat). Eri ammattiryhmistä harrastuksen kutsumusluonnetta korostavat maanviljelijät ja koulutusryhmistä perus- tai kansakoulun käyneet. Perhemuodoista painottuu perheet, joissa on alaikäisiä lapsia, paikkakunnista maaseutumaiset kunnat ja tuloluokista pienituloiset (talouden yhteenlasketut bruttotulot alle 10 000 euroa vuodessa). Uskonnoista korostuu ortodoksisuus.

Kaikkein vähiten kannatusta saa ajatus, että harrastus on elämäntehtävä, jolle henkilö on omistautunut (24 %). Miehet kokevat ajatuksen enemmän omakseen kuin naiset. Ikäryhmistä erityisesti nuoret (15–24-vuotiaat) kokevat harrastuksen elämäntehtävänään. Koulutuksista korostuu perus- tai kansakoulu ja ammanteista maanviljelijät. Asuinpaikkakunnista painottuu maaseutumaiset kunnat, tuloryhmistä pienituloiset (talouden yhteenlasketut bruttotulot alle 10 000 euroa vuodessa) ja uskonnoista luterilaisuus. Perhemuodolla ei ole vaikutusta.

Kuvio 3. Suomalaisten käsityksiä harrastuksista, % vastaajista. Gallup Ecclesiastica 2015, N=4 275.

Merkille pantavaa on, että harrastuksessa korostuvat yksilölliset motiivit: itsensä kehittäminen ja toteuttaminen, saa olla sitä, mitä todella on sekä hyödyllisten kontaktien solmiminen. Sen sijaan yhteisöllisemmät ulottuvuudet – muiden auttaminen ja palveleminen sekä harrastus kutsumuksena tai elämäntehtävänä saavat vähiten kannatusta. Näyttääkin siltä, että harrastuksessa ihminen toteuttaa ennen kaikkia yksilöllisiä intressejään.

Harrastusten yksilölliset intressit tulevat esiin erityisesti naisilla, mikä korostanee harrastusten asemaa työn ja perheen vastapainona. Naiset voivat miehiä useammin toteuttaa harrastuksessa itseään. Miehillä puolestaan on tärkeämpää kuin naisilla saada auttaa ja palvella muita sekä luoda hyödyllisiä kontakteja harrastuksen avulla. Harrastus on miehille useammin kuin naisille kutsumustehtävä ja elämäntehtävä, jolle he ovat omistautuneet. Miehillä on naisia ominaisempaa ajatella, että jokaisella kuuluu olla vähintään yksi harrastus. Sukupuolet jakavat käsityksen harrastuksesta itsensä kehittämisen välineenä ja että harrastuksessa he saavat olla sitä, mitä todella ovat.

Nuorille (15–24-vuotiaat) harrastus on vanhempia useammin kutsumustehtävä ja elämäntehtävä, jolle he ovat omistautuneet. Nuorille aikuisille (25–34-vuotiaat) on muita ikäluokkia tärkeämpää, että harrastuksessa voi toteuttaa ja kehittää itseään ja olla sitä, mitä todella on. Eläkeikäiset (65–79-vuotiaat) puolestaan korostavat nuorempia useammin, että jokaisella kuuluu olla ainakin yksi harrastus ja heille on tärkeää saada auttaa ja palvella muita harrastuksen kautta. Kaikkia ikäluokkia yhdistää ajatus harrastuksesta hyödyllisten kontaktien luomisen areenana.

Opiskelijoille ja koululaisille sekä asiantuntijoille, toimihenkilöille ja ylemmille toimihenkilöille on muissa tehtävissä toimivia tärkeämpää, että harrastuksessa voi kehittää itseään ja olla sitä, mitä todella on. Toimihenkilöt, yrittäjät ja työttömät korostavat muissa tehtävissä olevia useammin, että harrastus auttaa luomaan hyödyllisiä kontakteja. Maanviljelijöille harrastus on muissa ammateissa toimivia useammin kutsumustehtävä ja elämäntehtävä, jolle he ovat omistautuneet. Johtavassa asemassa olevat puolestaan pitävät tärkeänä itsensä kehittämistä ja toteuttamista sekä sitä, että harrastusten parissa he voivat olla sitä, mitä todella ovat. Eläkeläisille on tärkeää, että he saavat auttaa ja palvella muita harrastuksen avulla. Heidän mielestään jokaisella kuuluu olla ainakin yksi harrastus.

Pelkästään perus- tai kansakoulun käyneille harrastus on muita koulutuksia useammin kutsumustehtävä ja elämäntehtävä, jolle he ovat omistautuneet. Yhdessä ammatti-, tekniikan- kauppakoulun tai opiston käyneiden kanssa he ajattelevat, että jokaisella kuuluu olla vähintään yksi harrastus. Jälkimmäiset puolestaan korostavat muita useammin, että heille on tärkeää saada auttaa ja palvella muita harrastuksen kautta. Ylioppilaat ja lukion suorittaneet korostavat muun koulutuksen saaneita useammin, että harrastuksessa he voivat kehittää itseään. Heidän lisäksi myös ammattikorkeakoulun suorittaneet ajattelevat, että harrastuksessa he voivat toteuttaa itseään. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet ajattelevat muun koulutuksen saaneita yleisemmin, että he saavat olla harrastuksen parissa sitä, mitä todella ovat. Yliopisto- tai korkeakoulututkinnon suorittaneille puolestaan on muita koulutuksia ominaisempaa korostaa, että harrastus auttaa luomaan hyödyllisiä kontakteja.

Lapsettomat parit korostavat muita perhemuotoja useammin, että he voivat kehittää ja toteuttaa itseään harrastuksessaan. Perheissä, joissa on alaikäisiä, harrastus on kutsumustehtävä. Perheissä, joissa on aikuisia lapsia, korostetaan muita perhemuotoja useammin, että jokaisella kuuluu olla ainakin yksi harrastus, ja harrastus auttaa luomaan hyödyllisiä kontakteja. Heille on muita tärkeämpää saada auttaa ja palvella muita harrastuksen kautta. Kaikenlaiset

perheet ja perheettömät korostavat yhtä usein, että harrastusten parissa he saavat olla sitä, mitä todella ovat ja että harrastus on elämäntehtävä, jolle he ovat omistautuneet.

Pohjois- ja Itä-Suomessa asuvat katsovat muualla asuvia yleisemmin, että he voivat toteuttaa itseään harrastuksessaan. Tampereella asuvat puolestaan kokevat muualla asuvia useammin, että harrastusten parissa he voivat olla sitä, mitä todella ovat. Taajaan asutuissa kunnissa ajatellaan muita useammin, että harrastus auttaa luomaan hyödyllisiä kontakteja. Maalaiskunnissa sen sijaan koetaan tärkeämmäksi kuin muualla saada auttaa ja palvella muita harrastuksen kautta. Maaseutumaisissa kunnissa puolestaan korostetaan muita asuinpaikkoja yleisemmin, että jokaisella kuuluu olla vähintään yksi harrastus ja että harrastus on heille kutsumustehtävä ja elämäntehtävä, jolle he ovat omistautuneet. Asuinpaikasta riippumatta kaikille on yhtä tärkeää, että harrastuksessa voi kehittää itseään.

Kaikkein pienituloisimmille (talouden yhteenlasketut bruttotulot alle 10 000 euroa vuodessa) harrastus on enemmän ansaitsevia useammin kutsumustehtävä ja elämäntehtävä, jolle he ovat omistautuneet. Hieman enemmän ansaitsevat (talouden yhteenlasketut bruttotulot 10 000–20 000 euroa vuodessa) korostavat muita tuloluokkia useammin, että jokaisella kuuluu olla ainakin yksi harrastus. Seuraavassa tuloluokassa (talouden yhteenlasketut bruttotulot 20 000–30 000 euroa vuodessa) puolestaan painotetaan enemmän kuin muissa, että harrastusten parissa he saavat olla sitä, mitä todella ovat. Harrastus auttaa luomaan hyödyllisiä kontakteja on muita tärkeämpää tuloluokalle, jossa talouden yhteenlasketut bruttotulot ovat 20 000–50 000 euroa vuodessa) ja muiden palveleminen ja auttaminen harrastusten kautta, kun talouden yhteenlasketut bruttotulot ovat 30 000–50 000 euroa vuodessa. Kaikkein rikkaimmille (talouden yhteenlasketut bruttotulot yli 70 000 euroa vuodessa) muita tuloluokkia tärkeämpää on itsensä toteuttaminen ja kehittäminen harrastuksessa.

Luterilaisille on muita uskontoja ja uskonnottomia tärkeämpää, että harrastuksessa voi toteuttaa itseään ja olla sitä, mitä todella on. Luterilaisille on muita yleisempää, että harrastus on elämäntehtävä, jolle he ovat omistautuneet. Ortodoksit puolestaan korostavat muita useammin, että harrastus on heille kutsumustehtävä, harrastus auttaa heitä luomaan hyödyllisiä kontakteja ja harrastuksessa voi kehittää itseään. Ortodoksien määrä on tässä kyselytutkimuksessa varsin pieni, joten ortodoksisuuden vaikutuksesta ei voi tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä.

2.4 Tärkein elämän osa-alue

Lopuksi Gallup Ecclesiastica -tutkimukseen osallistuneita henkilöitä pyydettiin vielä vapaasti valitsemaan itselle tärkein elämän osa-alue. Kolme neljästä valitsi perheen (75 %). Naisille perhe on vielä tärkeämpi kuin miehille. Perheen itselle tärkeimmäksi osa-alueeksi ovat valinneet muita perhemuotoja useammin perheet, joissa on alaikäisiä lapsia. Kotiäidit ja -isät arvostavat perhettä enemmän kuin muissa tehtävissä olevat. Tärkeimmäksi perhe koetaan 50–64-vuotiaiden ikäryhmässä. Perheen arvostajat asuvat useimmiten maalaiskunnissa tai maaseutumaisissa kunnissa ja ovat koulutukseltaan ammattikorkeakoulun käyneitä. Suurituloiset (talouden yhteenlasketut bruttotulot yli 70 000 euroa vuodessa) pitävät perhettä tärkeimpänä elämän osa-alueena pienituloisia useammin. Perheen arvostajissa on erityisen paljon muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuin luterilaiseen tai ortodoksiseen kirkkoon kuuluvia.

13 prosenttia suomalaisista pitää itselle tärkeimpänä elämän osa-alueena työtä. Miehet tekevät näin useammin kuin naiset ja eläkeikäiset useammin kuin työikäiset. Asuinpaikkakunnista

korostuu Helsinki, ammateista yrittäjät ja perhemuodoista sinkut. Koulutukseltaan työn priorisoijat ovat yliopisto- ja korkeakoulututkinnon suorittaneita ja tulotasoltaan pienituloisia (talouden yhteenlasketut bruttotulot 10 000–20 000 euroa vuodessa). Kaikkein suurituloisimmat pitävät työtä tärkeimpänä elämän osa-alueena kaikkein vähiten. Työn arvostajissa on erityisen paljon mihinkään uskonnolliseen yhdyskuntaan kuulumattomia.

Harrastuksen itselle tärkeimmäksi elämän osa-alueeksi valitsi 12 prosenttia. Miehillä harrastus on elämän tärkein osa-alue useammin kuin naisilla. Harrastuksia priorisoivat muita ikäluokkia useammin 25–34-vuotiaat. Asuinpaikoista korostuu Tampere. Erityisesti työttömät ja sinkut priorisoivat harrastuksia. Koulutukseltaan he ovat ylioppilaita, tai heillä on lukion päästötodistus, ja tulotasoltaan pienituloisia (talouden yhteenlasketut bruttotulot alle 20 000 euroa vuodessa). Heissä on erityisen paljon mihinkään uskonnolliseen yhdyskuntaan kuulumattomia.

Tämän kyselytutkimuksen tulokset vahvistavat, että työelämä ei ole enää ihmisen tärkein elämänsisältö, mutta se on osa sitä. Jos ihmisellä on perhe, se menee kuitenkin työn edelle. Tämä tulee hyvin esiin erityisesti elämän ruuhkavuosia viettävien nuorten aikuisten haastatteluissa:

Työ on minulle tärkeä elämänsisältö, mutta perhe tulee tärkeysjärjestyksessä ensimmäisenä ja auttaa säilyttämään tasapainon työn ja vapaa-ajan välillä. [...] Vaikka pidän työstäni erittäin paljon, elämässäni on paljon muutakin. Jos haluaisin tehdä tai kokeilla jotain uutta, järjestelisin asioita niin, että voisin sen toteuttaa. Kysehän on vain ajankäytöstä.⁵⁴

Tutkimus taantumien vaikutuksista lastenhankinta-aikojen ja -ihanteiden kehitykseen Euroopassa osoittaa, että lastenhankinta-aiheet ovat selvästi vähentyneet varsinkin maissa, jotka kärsivät eniten vuonna 2008 alkaneesta taantumasta.⁵⁵ Myös Suomessa hedelmällisyysluvut ovat kääntyneet laskuun vuonna 2008 lähes kaikissa ryhmissä. Taantuma vaikuttaa erityisen selvästi nuorten aikuisten lastenhankintaan (alle 35-vuotiaat), mutta myös 31–35-vuotiaiden ensimmäistä lastaan hankkivien kohdalla on tapahtunut käänne alaspäin. Lastenhankinnan aloittamisen siirtyminen lähelle 30. ikävuotta merkitsee kuitenkin sitä, että taantumien pitkittyessä entistä useampi ei pysty saavuttamaan haluamaansa lapsimäärää.⁵⁶

Myös vuoden 2015 perhebarometrin mukaan suunniteltu lapsimäärä vaihtelee talouden tulotason mukaan. Vähiten lapsia suunnitellaan pienituloisten talouksissa. Keski- ja suurituloiset eivät juuri eroa toisistaan aiotun lapsiluvun suhteen. Suurituloiset ja ylempään keski- luokkaan tai yläluokkaan kuuluvat suunnittelevat muita useammin hankkivansa vähintään kolme lasta. Työttömät puolestaan suunnittelevat hankkivansa vähemmän lapsia kuin muut ja heissä on enemmän niitä, jotka suunnittelevat jäävänsä kokonaan lapsettomiksi.⁵⁷

Muiden elämänaikojen kuin perheen ja työn painottaminen liittyy tutkimusten mukaan paitsi nuoreen ikään, myös professionaalis-manageriaalisen keskiluokan reunoille sijoittumiseen. Jos työ ei tarjoa riittävää itsen paikkaa, sitä haetaan harrastuksista.⁵⁸

54 Kotiliesi 2/2016, 10.

55 Miettinen 2015, 29; Testa & Basten 2012.

56 Miettinen 2015, 17–18.

57 Miettinen 2015, 50–51.

58 Julkunen & Nätti & Anttila 2004, 167–168; Ilmonen 2003.

Nuorten 15–24-vuotiaiden työttömyysaste, eli työttömien osuus työvoimasta, oli joulukuussa 2015 19,2 prosenttia.⁵⁹ Noin kolmasosa kaikista työttömistä on alle 25-vuotiaita. 25–35-vuotiaista miehistä 27 prosenttia ja naisista 17 prosenttia tekee pääasiassa projektityötä.⁶⁰

Suomen suuri nuorisotyöttömyys ja pätkätyöt näyttävät merkitsevän syrjäytymistä paitsi työelämästä myös perhe-elämästä. Nuorten sukupolvien onnistunutta kiinnittymistä työelämään on pidetty erittäin tärkeänä työelämän elinvoimaisuuden sekä kansallisen tuottavuuden kannalta.⁶¹ Huoli on aiheellinen monessakin merkityksessä: sekä ikäluokan itsensä yhteiskuntaan integroitumisen että uuden työvoiman syntyvyyden kannalta.

---

59 Suomen virallinen tilasto: Työvoimatutkimus 2015.

60 Bergbom & Janhonen & Toivanen 2013, 47.

61 Väänänen & Toivanen & Kokkinen 2013, 37.

3 KAHDEKSAN SANAA ELÄMÄNTEHTÄVÄSTÄ

Lehtiaineisto kerättiin 1.3.–31.8.2014 ilmestyneistä *Askel*, *Kotiliesi*, *Kotimaa* ja *Meidän perhe* -lehdistä. Lehdet valittiin sillä perusteella, että mahdollisimman eri-ikäisten ja erilaisissa elämäntilanteissa olevien ihmisten elämäncatsomukset ja käsitykset elämäntehtävästä voisivat tulla esiin. Siksi mukana on niin kutsuttuja kristillisiä lehtiä, naistenlehtiä ja lapsiperheessä eläville suunnattuja lehtiä.

Kotimaa on vuonna 1905 perustettu Kustannusosakeyhtiö Kotimaan kustantama viikkolehti. Kotimaa Oy:n tärkeimmät sidos- ja asiakasryhmät ovat seurakunnat ja kristilliset kuluttajat, ja sen suurin omistaja on suomalaisten seurakuntien muodostama yhdistys Kirkkopalvelut ry. Lehden lukijamäärä oli 58 000 vuonna 2015. *Askel* on saman kustantajan kerran kuukaudessa ilmestyvä aikakauslehti, jonka lukijamäärä oli 77 000 vuonna 2015.⁶²

Kotiliesi on Otavamedian kustantama kerran kuukaudessa ilmestyvä aikakauslehti, joka luokitellaan niin sanotuksi naistenlehdeksi. Sen lukijamäärä oli 324 000 vuonna 2015. *Meidän perhe* on puolestaan Sanoma Media Finland Oy:n kustantama lapsiperheille suunnattu aikakauslehti, joka ilmestyy kerran kuukaudessa. Sen lukijamäärä oli 112 000 vuonna 2015.⁶³

Lehtiaineistoon otettiin artikkelit, joissa puhutaan työstä, opiskelusta, ammatista, kodista, perheestä, ystävistä, harrastuksista ja vapaa-ajasta. Tällaisia artikkeleita löytyi yhteensä noin 60. Aineistosta pyrittiin selvittämään, miten edellä mainituista elämän osa-alueista puhutaan. Mitä sanoja käytetään? Mistä tehtävä tulee? Millaista on tehtävän hyvä hoitaminen ja mitä siitä seuraa?

Kertoessaan omasta elämästään ihminen valikoi ja arvioi, mitä hänen elämässään on tapahtunut, mistä hän haluaa puhua ja mistä ei.⁶⁴ Lehteen painetussa haastattelussa tätä kertomusta on muokannut toimittaja, jolla on omat näkemyksensä ja korostuksensa. Yleensä suullisesti tehty haastattelu on saanut kirjallisen muodon ammattikirjoittajan käsissä, ja hänellä on ehkä jo ennen haastattelua ollut näkemys siitä, millainen juttutyyppe on tekeillä. Tämän vuoksi ei ole selvää, kumman näkemys tai sanoitus elämäntehtävästä on kulloinkin saanut kirjallisen asun. Siksi tässä tutkimuksessa ei voi tyhjentävästi sanoa, kuvaako se enemmän haastateltavien vai haastattelijoiden käsitystä haastateltavien elämäntehtävästä.

Lehdissä ihmiset yleensä esiintyvät omilla nimillään ja kasvoillaan. Henkilöiden tunnistaminen ei kuitenkaan tässä tutkimuksessa ole olennaista, joten esimerkiksi etu- ja sukunimiä on poistettu. Myöskään lasten nimiä ei mainita, vaan puhutaan lapsesta, työstä tai pojasta. Myös suorista lainauksista nimet on poistettu.

Alaotsikot eli elämäntehtäviä kuvaavat kahdeksan sanaa nousevat suoraan lehtiaineistosta. Näillä sanoilla artikkeleissa kuvattiin haastatellun henkilön elämää ja hänen valitsemaansa elämäntapaa.

62 Kansallinen Mediatutkimus 2015.

63 Kansallinen Mediatutkimus 2015.

64 Eskola & Vastamäki 2001, 39–40.

3.1 Kutsumus

Kutsumus-sanankäyttö liittyy lehtiaineistossa nimenomaan kristilliseen elämänmuotoon ja vakaumukseen. Vain Askel- ja Kotimaa-lehdissä käytettiin tutkimusajanjakson aikana sanaa kutsumus.⁶⁵

Erään haastateltavan mukaan kutsumus on kirjoitettu ihmisen geeneihin. Se on ihmisessä jo syntymässä. Kutsumuksen voi löytää kysymällä, mikä on minulle helppoa. Millainen työ on minulle luontevaa?⁶⁶

*Sain nuorena kutsumuksen seurakunnan työhön ja ajattelin ensin, että se olisi nuorisotyötä. Opintojen aikana kutsu kuitenkin vahvistui auttamistyön puolelle, kun opin lisää diakoniasta ja siitä, mitä itse halusin.*⁶⁷

*Totta kai oma persoona vaikuttaa työhön ja sen pitääkin. Jos koen kutsumusta tiettyyn työmuotoon, tulee siitä myös parempia tuloksia.*⁶⁸

Ihminen voi myös rohkeasti kokeilla uusia asioita, mikäli ne eivät ole käskyjen vastaisia. Jos valinnasta seuraa iloa ja rauhaa, tie on oikea. Jos valinnasta seuraa ahdistus, tie ei ehkä ole oikea. Tai ajankohta on väärä. Joka tapauksessa kannattaa peruuttaa.⁶⁹

Kutsumus ei aina ole itsestään selvä. Se löytyy ajan myötä, kokeilemalla, yrityksen ja erehdyksen kautta. Kutsumus ei ole sankaritekoja, vaan oman arkisen työn tekemistä.⁷⁰

Kutsumus voi myös muuttua matkan varrella tai ainakin sen jatkumista on syytä välillä pohtia:

*Koen olevani aidosti tienristeyksessä. Haluan miettiä rauhassa, mitä teen tämän jälkeen. Onko politiikka edelleen kutsumukseni? Nyt tahdon ainakin pitää pitkää aikaa kunnan kesäloman.*⁷¹

Kiintoisaa on, että edellinen on vastaus kysymykseen, kuinka ura jatkuu. Ura voi siis olla kutsumus ja kutsumuksesta tulla ura. Kutsumus liitettiin lehtiaineistossa työhön, ei perheeseen tai harrastuksiin.

65 Tosin tämän aineiston perusteella ei kuitenkaan voi väittää, ettei sanaa ”kutsumus” esiintyisi muissa kuin kristillisissä lehdissä. Kutsumus tuli aineistonkeruuajankohtana yllättäen pariinkin otteeseen vastaan ”Aku Ankka” -lehden sivuilla. Aku Ankka oli nuorena huolissaan siitä, että mikään työ ei tuntunut sopivan hänelle. Aku pelkäsi, ettei hän koskaan löydä kutsumustaan ja päätyy pötköttelemään päivät pitkät riippumatossa. Koulun kotitehtävän (kokeilla erilaisia ammatteja) ansiosta ja luokkatoverinsa avustuksella Aku oivaltaa, ettei riippumatossa lepäilevän elämäntyöli vaikuta lainkaan hassummalta. Päätyminen sukulaispoikien huoltajaksi tuntuu kuitenkin kouluikäisestä vielä kaukaiselta ja naurettavalta ajatukselta. Ks. Aku Ankka 34/2014, 18.

Kutsumus saattaa – ainakin Aku Ankassa – esiintyä myös eräänlaisena peitetarinana, jonka suojiin sadistinen hahmo verhoaa pahuutensa. Eräopas Sisula vie ankat erämaahan aikomuksenaan testata, kuinka paljon näissä on elinvoimaa jäljellä. ”Meikäläiselle nämä leirit ovat vain sivutyö, jossa saan toteuttaa epäinh... öh, luonnonystävän kutsumustani”, Sisula lipsauttaa. Luonnonystävän kutsumus ei siis ole Sisulan varsinaisin kutsumus, mutta onko epäinhimillinen toiminta kutsumus, jää tarinassa avoimeksi. Vai onko Sisulalla peräti molemmat kutsumukset tai intohimot? Ks. Aku Ankka 39/2014, 5.

66 Askel 6/2014, 9.

67 Kotimaa 16–17/2014, 12.

68 Kotimaa 16–17/2014, 12.

69 Askel 3/2014, 10.

70 Askel 3/2014, 10–11.

71 Askel 7–8/2014, 45.

Toisaalta työpaikat ja jopa työtehtävät voivat vaihtua, mutta kutsumus säilyy. Toinen haastateltava ajattelee seuraavansa samaa kutsumusta, jota hän on toteuttanut eri työpaikoissa yli 20 vuotta.⁷²

Itse asiassa kaikesta työstä voi tehdä oman vakaumuksen mukaista. Uskoon kuuluvat myös teot.⁷³ Kutsumuksen täyttäminen on sitä, että toimii vakaumuksensa ja arvojensa mukaisesti.⁷⁴

Haluan että uskoni näkyy tavassa, jolla teen maallista työtä. Siis tanssikoulun ilmapiirissä ja siinä, miten kohtelen oppilaitani.⁷⁵

Kutsumus voi olla myös rukousvastaus, jopa edellisten sukupolvien rukousten:

Rukousverkkomme ulottuu sukupolvien taakse. Isäni oli pappi ja äitini teologi. Myös äidinissä oli pappi, joka rukoili, että joku hänen lapsistaan lähtisi lähetystyöhön. Hänen lapsensa eivät kokeneet sitä kutsua. Minulle, lapsenlapselle, lähetystyöhön lähteminen oli haave jo lukiossa.⁷⁶

Mutta rukoileminen itsessäänkin voi olla kutsumustehtävä, jolla liitytään edellisten sukupolvien – edellisten rukoilijoiden – ketjuun. Eräs haastateltava puhuu delegaatiosta, hyvien ihmisten sukupolvet ylittävästä ketjusta, joka esitti haasteen tai kutsun tehtävään. Samaa viestiä kerrottiin niin kauan, kunnes haastateltava tajusi ottaa kutsun vastaan.⁷⁷

Lapsessa vanhempien kutsumus paitsi puhuttelee myös herättää kysymyksiä: Mikä on se suuri tehtävä, joka vanhempia ajaa? Miksi lapsen pitää luopua itselle tärkeistä asioista ja ihmisistä vanhempien kutsumuksen vuoksi?⁷⁸

Kotimaa-lehdessä kutsumusta käsiteltiin myös kolumneissa. Niissä kutsumus liitettiin melko perinteisesti kirkon tehtävään maailmassa, pappeihin ja lähetystyöhön. Toimittaja oli haastatellut piispa Matti Repoa ja kirjoittanut kolumnin otsikolla ”Kestääkö lähetyskutsumus?”. Hän pohtii, että lähetysromantiikan pontimena osaltaan olleen kaukomaiden romantiikan kadotessa lähetyskutsumuskin saattaa heikentyä ja aito kiinnostus ihmisiin ja maailman oloihin – sen hätään, nälkään ja epäoikeudenmukaisuuteen – kadota. Lähetystyöhön kuulunut vaatimus kääntymisestä ja elämänmuutoksesta on vaarassa suhteellistua ja lähetystyöntekijöistä muodostua ulkomaankeikalle lähteviä kaukomaiden oloja zoomailevia oikeudenmukaisuuden satureita.⁷⁹

Eero Huovisen mielestä teologi ei ole enää teologi, vaan uskontotutkija, jos hän tyytyy puhumaan vain siitä, mikä on ilmeistä ja havaittavaa. Jos teologi luulee, että Jumalasta puhuminen on helppoa, hän laiminlyö kutsumuksensa ja muuttuu hurmahengeksi tai fundamentalistiksi.⁸⁰

72 Kotimaa 30/2014, 12.

73 Kotimaa 20/2014, 13.

74 Askel 7–8/2014, 45–47.

75 Kotimaa 20/2014, 13.

76 Kotimaa 22/2014, 22.

77 Kotimaa 27/2014, 12.

78 Askel 6/2014, 9.

79 Kotimaa 20/2014, 17.

80 Kotimaa 15/2014, 18.

Toisessa kolumnissa kirkon varsinaisen tehtävän, eli sen Jumalalta saadun kutsumuksen, katsottiin hahmottuvan iankaikkisuuden taustaa vasten. Kirkon tehtäväksi on annettu julistaa evankeliumia Jeesuksesta, joka sovitti ristillä ihmiskunnan synnit ja kukisti kuoleman.⁸¹

Mielipidekirjoituksessa kysyttiin, onko kutsumus vain sana vai voiko kutsumusta kuvata ja tuntea myös muita sanoja käyttäen. Modernin tulkinnan mukaan sisäinen kutsumus on mahdollisuutta toteuttaa lahjojaan työssään ja elämässään ja ulkoinen kutsumus mahdollisuutta toteuttaa merkityksellistä tehtävää. Mikä tahansa ammatti voi antaa tietoisuuden kutsumuksesta.⁸²

Tapio Aaltonen määrittelee kutsumuksen missioksi, elämäntehtäväksi, tarkoituksen ja merkityksen kokemiseksi siinä, mitä teemme, tavaksemme suhtautua ihmisiin ja ilmiöihin, omaksi tieksemme, aidoksi minäksemme. Kutsumus on oman paikan täyttämistä maailmassa valitsemalla omanlainen tapa tehdä työtä ja suhtautua toisiin tai etsimällä harrastus, jossa tuntee toteuttavansa itseään.⁸³

Kutsumus on monikerroksinen. Jokaisessa elämäntilanteessa saattaa olla läsnä monta kutsumuskerrosta, kuten elämäntehtävän toteuttaminen, perheestä huolehtiminen ja sairauden käsittely.

1. Kutsumus voi olla koko elämän mittainen *elämäntehtävä*, koko elämän kattava suuri teema, elämän sanoma, jälki, jonka jätämme ihmisten muistiin.
2. Kutsumus voi liittyä myös tiettyyn *elämänvaiheeseen*, elämänkaaren käännekohtaan tai suureen muutokseen. Lapsen kutsumus on leikkiä, nuoren kutsumus etsiä itseään, vanhemman kutsumus jakaa turvaa, rakkautta ja toimeentuloa.
3. Kuhunkin *hetkeen* liittyy oma kutsumuksensa, läsnä oleminen kussakin hetkessä ja oman tehtävänsä hoitaminen siinä.⁸⁴

Kutsumus voi olla myös yksilöllinen, yhteisöllinen tai kollektiivinen. Yksilöllinen kutsumus korostaa yksilön ainutlaatuisuutta: maailmassa ei ole ketään toista, joka olisi juuri samanlainen. Jokainen yhteisökin on omanlaisensa, ja sillä on omat tehtävänsä. Ihmiskunnan yhteinen kutsumus on koko ihmiskunnan yhteinen tehtävä, johon kuuluu elämän jatkumisen turvaaminen ja totuuden etsiminen. Yksilöiden ja yhteisöjen kutsumus ei saa olla ristiriidassa tämän, eräänlaisen kutsumuksen moraalisen perustan kanssa, joka samalla haastaa kysymään elämän lopullista tarkoitusta.⁸⁵ Kutsumuksessa on kyse tarkoituksen ja merkityksen kokemisesta.⁸⁶

3.2 Elämäntapa

Työ voi olla tekijälleen myös elämäntapa, jossa työtunteja ei lasketa. Työ on keskeinen osa elämää, ja elämä on juuri elämäntavaksi valitun työn tekemistä.

81 Kotimaa 15/2014, 9.

82 Kotimaa 30/2014, 8.

83 Aaltonen 2007, 43.

84 Aaltonen 2007, 48–50.

85 Aaltonen 2007, 52–54.

86 Aaltonen & Kirjavainen & Pitkänen 2014, 12.

Työ elämäntapana ei kuitenkaan ole helppoa elämää, vaan siihen kuuluu monenlaisten pienten ja suurten vaikeuksien voittaminen. Pohjimmiltaan kysymys on luottamuksesta omiin ja suurempiin voimiin:

*Tilanpitäjänä saan kipuilla monien asioiden kanssa. Tämäkään elämäntapa ei ole aina paratiisia. Uskallanko oikeasti luottaa siihen, että minua kannetaan, vai varmistelenko asioita liikaa?*⁸⁷

Kantamisen kokemus vahvistuu, kun oman ja perheenjäsenten elämän palaset loksahtelevat vähitellen paikoilleen: puoliso saa koulutustaan vastaavaa työtä samalta paikkakunnalta ja itsekin voi tehdä entistä työtään keikkaluontoisesti. Kun esteet elämäntavan valitsemisen tieltä häviävät, vahvistuu tunne, että elämäntapa on oikea.⁸⁸ Tai kun etsimisen jälkeen löytää itselle sopivan ammatin, talon maalta, sopivan puolison, joka viihtyy tuossa talossa, ja saa oman lapsen.⁸⁹

Myös byrokratia edesauttaa elämäntavan valitsemista. Päätös esimerkiksi sukutilan jatkamisesta on tehtävä byrokratian asettamissa määräajoissa tai sitä ei enää voi tehdä:

*EU-tukien saamisen takia oli pakko tehdä sukupolvenvaihdos. Toinen vaihtoehto olisi ollut myydä tila kokonaan pois. Se olisi ollut vanhemmilleni rankka ratkaisu, koska paikka oli tullut heille todella tärkeäksi. Samoin meidän lapsemme viihtyivät siellä hienosti.*⁹⁰

Elämäntapahämmäskäykset olivat valinneet asuinympäristökseen maaseudun. Maalla asuminen ja eläinten pito oli keskeinen osa elämäntapaa.

*Viihdyn yhä huonommin kaupungissa.*⁹¹

*Tarvitsen tilaa ympärilleni voidakseni hyvin. Rakastan eläimiä, eikä niiden kanssa voi elää muuten kuin maalla.*⁹²

Elämäntapaa korostaville on tärkeää, että oma arvomaailma on sopusoinnussa työn kanssa. Parasta on, että voi tuntea itsensä kokonaiseksi.

*Jos jokin hänen ympärillään sotii hänen omia arvojaan vastaan, hänelle tulee huono olo. Hän ei voisi kuvitellakaan tekevänsä työtä sellaisessa työpaikassa, jonka arvomaailma poikkeaa paljon hänen omastaan. ”Eko- ja ympäristöpsykologia yhdistävät kaiken, mikä on minulle tärkeää, luonto, ihmiset ja eläimet. Näin voin aina tuntea olevani kokonainen kaikessa, mitä teen, täällä maalla ja joka paikassa.”*⁹³

87 Askel 4/2014, 9.

88 Askel 4/2014, 8.

89 Kotiliesi 9/2014, 26–27.

90 Askel 4/2014, 8.

91 Kotiliesi 9/2014, 27.

92 Kotiliesi 9/2014, 27.

93 Kotiliesi 9/2014, 28.

Luonto rauhoittaa mieltä. Ihminen saa etäisyyttä mieltä puristaviin asioihin. Aikataulutomassa ympäristössä on helpompi pysähtyä ja saada yhteys sisäiseen rytmiinsä ja asioiden tärkeysjärjestykseen.⁹⁴

Luonnonläheistä elämäntapaa hyvin varustellussa omakotitalossa on pidetty nykyajan asumisen trendinä. Anneli Junton mukaan asumisen odotushorisontti nousi 2000-luvun alun Suomessa. Asumisen uusi ihannekuva tarkoitti monelle kookasta modernia omakotitaloa runsailla varusteilla luonnonläheisellä paikalla jossain kaukana meren rannalla niin, ettei naapureita ole näkyvissä. Kaikki haaveet eivät kuitenkaan toteudu. Pientalojen suhde kerrostaloihin on muuttunut vain vähän. Vuonna 2008 kerrostaloasuntoja oli 40 prosenttia – saman verran kuin vuonna 1980.⁹⁵

Asuinpaikkaan kiinnittymiseen ja kiintymiseen vaikuttavat kuitenkin muutkin seikat kuin itse asunto. Kiinnittymiseen liittyvät yhteydet asuinalueeseen: kuinka lähellä ystävät ja sukulaiset asuvat, miten kiinteitä naapurussuhteet ovat, kuinka monipuolisesti asuinalueita käytetään ja mikä on asuinalueiden tarjouma. Asuntoalueiden vetovoima ja omaperäisyys puolestaan vaikuttavat siihen, miten kiinnittyneitä niihin ollaan ja miten halukkaita ollaan muuttamaan pois.⁹⁶

3.3 Vastuun kantaminen

Vastuun kantaminen on erityisesti miesten tapa puhua työstään ja elämästään. miehelle vaikuttaa olevan arvo sinänsä, että on oman työnsä ja toimeentulonsa herra:

Palkkatyön sijaan hän kantaa vastuun työstään ja toimeentulostaan itse.⁹⁷

Miehen on syytä kantaa vastuunsa myös perheestä elättämällä lapsensa ja rakentamalla oma talo:

Tuntui tärkeältä kantaa vastuu perheestä. Kun toinen lapseni syntyi, muutimme itse rakentamaani taloon. Se oli minulle erittäin merkittävä juttu.⁹⁸

Vastuun kantaminen perheestä panee miettimään, mitä työelämältä haluaa. Tämä voi tarkoittaa myös sitä, että työelämä joustaa perheen sijasta.

Uudessa työssä arki loksautti paikoilleen. [Mies] voi päättää ajankäytöstään itse, tehdä töitä vaikka illalla lasten nukkuessa. Nyt joustaa työ, ei perhe.⁹⁹

94 Kotiliesi 9/2014, 27.

95 Juntto 2010, 46.

96 Juntto 2010, 47.

97 Meidän perhe 8/2014, 81.

98 Kotiliesi 5/2014, 18.

99 Meidän perhe 8/2014, 81.

En ole uraihminen siinä mielessä, että haluaisin tittelin ja järkyttävän ison palkan ja olisin valmis tekemään niiden eteen pitkiä päiviä. Lasten syntymän jälkeen vielä vähemmän. On ehkä klisee puhua arvojen muuttumisesta, mutta minulle se on totta. Yrittäjäksi ryhtyminen on oikeastaan lasten ansiota.¹⁰⁰

Työn ja perheen erkaantuminen toisistaan on ollut keskeinen ongelma monissa ihmisen elämäntapaa koskevissa tutkimuksissa. Kaupungistumisen myötä töihin lähdettiin jonkin pois kotoa, eivätkä lapset voineet tulla sinne mukaan. Verrattuna maatalouselinkeinon harjoittamiseen, jossa lapset hoidettiin työn ohessa, muutos oli valtaisa.¹⁰¹

Tässä aineistossa yrittäjäksi ryhtyminen oli ikään kuin paluuta vanhaan maatalousvaltaiseen systeemiin, jossa perheelle on tilaa ihmisen elämän kokonaisuudessa ja työ on vain yksi osa sitä. Ihminen voi itse päättää ajankäytöstään. Töitä voi tehdä silloin, kun se parhaiten sopii elämän kokonaisuuteen.

Vastuun kantaminen yrityksestä voi kuitenkin merkitä vaaraa, ettei enää pysty samassa määrin kuin ennen kantamaan vastuuta kotona. Yrityksestä voi tulla uusi lapsi:

Hänkin oli valmis tekemään paljon töitä yrityksensä eteen, mutta samalla hän teroitti itselleen, ettei yrityksestä saisi tulla hänen lastaan. Se periaate on pitänyt vaihtelevalla menestyksellä.¹⁰²

Vastuun kantaminen kuvaa hyvin myös yrittäjän suhdetta työntekijöihinsä kilpailutuksiin perustuvalla hoiva-alalla:

Hän myöntää pohtivansa työntekijöidensä tilannetta usein. Olisi kova paikka joutua irtisanomaan perheellisiä ihmisiä, jotka nauttivat työstään ja tekevät sen hyvin.¹⁰³

Toisaalta hyvinkään tehty työ ei riitä, jos työtä arvioidaan vain taloudellisuuden näkökulmasta:

Pidän edelleen valttinamme sitä, että pärjäämme vaikeidenkin asiakkaiden kanssa. Tiedän, että teemme hyvää työtä. Mutta sillä ei ole merkitystä, kun kunnat laskevat, mikä kannattaa. On pakko sopeutua markkinoiden pelisääntöihin. Nyt jos menetämme palveluasumisen, meille jää vielä kuntoutus ja toisin päin.¹⁰⁴

Vastuun kantaminen työntekijöistä huolehtimalla tulee esille monissa yrittäjistä kertovissa kirjoissa. Liike-elämässä pelaavat kaikille samat lait, mutta vastuun tunteminen työntekijöistä ja heidän työpaikkojensa säilymisestä on tulkittu kirjallisuudessa kristilliseksi asenteeksi.¹⁰⁵ Voimia jaksamiseen antaa edellisistä tiukoista tilanteista selviytymisen muistaminen eli muisto siitä, että ennenkin on kannettu vastuuta menestyksellisesti.

100 Meidän perhe 8/2014, 81.

101 Esim. Kortteinen 1992.

102 Kotiliesi 5/2014, 20.

103 Kotiliesi 5/2014, 21.

104 Kotiliesi 5/2014, 21.

105 Korpimo & Punkari 1980, 74.

*Selvisinhän minä yksin oman talon rakentamisestakin 20-vuotiaana. Kyllä minä tästäkin selviän.*¹⁰⁶

Vastuun kantaminen ei kuitenkaan merkitse ryppyotsaista rutistamista, vaan myös arkisista asioista nauttimista:

*Olen pyrkinyt tietoisesti etsimään arjen pienistä asioista jotain suurta. Se on saanut silmäni avautumaan siihen, että pitää osata nauttia siitä mitä on, tässä ja nyt.*¹⁰⁷

EVA:n arvo- ja asennetutkimuksen mukaan yrittäjät ovat palkansaajia tyytyväisempiä työhönsä. Työ on heille useammin mieluisaa toimintaa, ja itsensä toteuttamiseen, työn itseisarvoon ja antoisuuteen liittyvät merkityssisällöt korostuvat. Haaviston mukaan eroa palkansaajiin selittää tunne oman työn hallinnasta, sillä yrittäjän asema on monin tavoin palkansaajaa turvattomampi. Yrittäjän toimiessa työnantajana hänellä on myös vastuu työntekijöistään ja toimintaansa liittyvistä hallinnollisista ja taloudellisista velvoitteista.¹⁰⁸

Tommi Hoikkala puolestaan referoi yhdysvaltalaisen Robert Brannonin vuonna 1976 erittelemiä markkinamaskuliinisuuden periaatteita, joissa mieheyden vaatimukset tiivistyvät neljään iskulauseeseen:

1. Ei mitään akkamaista.
2. Ole iso tappi.
3. Ole vahva kuin tammi.
4. Näytä niille.

Näistä elementeistä koostuu taisteleva, suorittava ja itseensä luottava mieheys, jonka perinteisesti on länsimaissa oletettu kerryttävän menestystä, rahaa ja valtaa.¹⁰⁹

Kiinnostavaa kyllä tämän tutkimuksen vastuun kantamista korostavat miehet eivät tavoitelleet rahaa tai menestystä, vaan entistä enemmän aikaa perheelle ja mahdollisuutta vaikuttaa omaan tekemiseensä. Kuitenkin tavassa puhua työn ja elämän tavoitteista on perinteistä miehistä uhoa.

3.4 Hyvän tekeminen

Hyvän tekijöistä erottuu selvästi kolme ryhmää: kristillisiä arvoja ja taiteellisia arvoja korostavien ryhmät sekä elämässään keskimääräistä paremmin menestyneet, jotka kokevat elämäntehtäväkseen tehdä mahdollisimman paljon hyvää omassa asemassaan.

Hyvän tekemisen malli on usein saatu lapsuudesta. Hyvän tekemisen kohteista tulee herkästi hyvän tekijöitä:

¹⁰⁶ Kotiliesi 5/2014, 21.

¹⁰⁷ Kotiliesi 5/2014, 21.

¹⁰⁸ Haavisto 2010, 57–60.

¹⁰⁹ Hoikkala 2008, 75; Brannon 1976.

Elämä oli 1950-luvulla kaikilla niukkaa, mutta auttamisen henki karjalaisyhteisössä sitäkin väkevämpää. Pidettiin tärkeänä, ettei ketään jätetä. Siihen ajatteluun kasvoi myös [haastateltava]. ”Isäni kävi auttelemassa muita rakennustöissä ja äitini pitojen järjestämisessä. Kulkumiehille keksittiin työksi polttopuiden tekoa, josta heille saatettiin maksaa.”¹¹⁰

Kun on lapsena ihailtu ja annettu ymmärtää, että kaikki on mahdollista, voi aikuisenakin luottaa omiin ja suurempiin voimiin:

...luotan siihen, että minua johdatetaan hyvään. Menen sitä kohden, mikä tuntuu sydämessä oikealta.¹¹¹

On ajateltava, miten omassa asemassaan voi tehdä mahdollisimman paljon hyvää. Hyvän tekemisestä ei kuitenkaan kannata tehdä numeroa.¹¹²

On tärkeä antaa takaisin sitä mitä on itse saanut, siitä saa aivan erityisen tunteen. Elämä on kohdellut minua erittäin hyvin, ja hyvän tekeminen on minulle yksi tapa välittää uskoa muille.¹¹³

Se koskee kaikkia ihmisiä: jokaisella on mahdollisuus ja velvollisuus lisätä hyvää.¹¹⁴ Hyvän tekemisessä toteutuu se, että antaessaan saa.¹¹⁵

Olen saanut tehdä työtä sellaisten ihmisten parissa, joita arvostan ja kunnioitan. [...] Parasta työssäni on, että voin jotenkin helpottaa ja parantaa veteraanien elämää. Heidän kiittolisuutensa tulee esiin pienissä eleissä.¹¹⁶

Taiteellisia arvoja korostavien mukaan kauneus lisää hyvyyttä, ja sitä voi jokainen olla tuottamassa. Kauneus ja pyhyys ovat alkulähteensä kunniaa kirkastavaa lahjaa, jonka kautta voidaan koskettaa jotakin Pyhää. Taiteen perimmäinen käyttövoima on ihmisen sisällä oleva kaipaus ja kaiho. Kristillisen elämäkatsomuksen omistavat voivat ajatella taiteen olevan kurkistus iankaikkisuuteen. Siksi on etuoikeutettua saada olla toteuttamassa kauneutta, joka virvoittaa muita ihmisiä.¹¹⁷

Kristillisten ryhmässä hyvän tekemisen motivaatio tulee toisille Raamatusta, toisille kristillisistä arvoista:

[...] kaikki lähtee kristinuskosta ja sen keskeisestä ohjenuorasta. Matteuksen evankeliumi kuvaa Jeesuksen saarnanneen kultaista sääntöä vuorisaarnassaan: ”Kaikki, minkä tahdotte

110 Kotiliesi 11/2014, 16.

111 Askel 4/2014, 31.

112 Askel 3/2014, 34.

113 Askel 3/2014, 36.

114 Askel 5/2014, 52.

115 Kotimaa 35/2014, 24.

116 Kotimaa 28–29/2014, 24.

117 Askel 5/2014, 49–52.

ihmisten tekevän teille, tehkää te heille.” Kaikki lähtee siitä, että kohtelee muita samoin kuin haluaisi itseään kohdeltavan. Se on ollut minulle perussääntö, jota seuraan aina.¹¹⁸

Myös kristilliset arvot ovat kulkeneet aina mukani, välillä heikompina, välillä vahvempina.¹¹⁹

Jaksan tehdä vapaaehtoistyötä, koska teen vain oman osani Jumalan valtakunnan työstä. Tämä työ ei ole jarru elämälle, vaan muutakin ehtii tehdä. Työlläni olen kokenut rakentavani yhteisöä. Mielestäni kirkon hyvä työ pitää yhteiskuntaa pystyssä.¹²⁰

Mikään ei ole kuitenkaan tullut ilmaiseksi, vaan on pitänyt ja pitää edelleen itsekkin tehdä lujasti töitä.¹²¹ Myös Raamattu opettaa kurinalaista elämää. Pitää olla valmis uhraamaan intohimoisesti hyvien asioiden eteen ja tekemään kovasti töitä. Täytyy myös uskoa unelmiinsa, sillä se avaa mahdollisuuksia.¹²²

Hyvän tekemisen taustalla on monilla ajatus, että Jumala on antanut ihmiselle jonkin lahjan, jota hän voi käyttää toisten hyväksi. Tämän lahjan käyttämisestä muiden hyväksi tulee itsellekin hyvä mieli.

Olen saanut Jumalalta musiikin lahjan. Vaikken osaa lukea nuotteja, kykenen soittamaan neliäänisesti. Muistiini tallentuvat erittäin helposti kuulemani hengellinen musiikki sekä Raamatun kohdat. Soitan [...] päivittäin sähköpianolla niin itsekseeni kuin muillekin asukkaille. Tunnen riemua ja kiitollisuutta, kun voin ilahduttaa heitä soitollani. Mielestäni taitoni onkin Jumalan lahja, joka on omanlaistaan rukousta.¹²³

Vanhemmuus puolestaan on hyvän jakamista lapsille ja lasten kasvattamista hyväksi ihmisiksi:

Perheille ja vanhemmille on iso haaste kasvattaa lapsensa hyväksi ihmisiksi; ei saa olla itsekäs, vaan pitää auttaa toisia ja täytyy olla jakamisen iloa. Olen aina uskonut siihen, että kun on hyvä muille, asioita tapahtuu myös itselle. Ole ystävällinen ja kohtelias, kunnioita vanhempia – jos nämä asiat saa opetettua lapsille, he pärjäävät missä tahansa.¹²⁴

Kasvattamiseen kuuluu uskon perinteen ja rukoilemisen taidon jättäminen uusille sukupolville, erityisesti omille lapsille.¹²⁵ Enimmäkseen vanhemmuus on hyvin arkista perusturvallisuuden antamista lapsille, läsnäoloa ja arkisista asioista huolehtimista.¹²⁶

118 Askel 3/2014, 34–36.

119 Kotiliesi 11/2014, 16.

120 Kotimaa 35/2014, 24.

121 Askel 4/2014, 31.

122 Askel 3/2014, 37.

123 Kotimaa 21/2014, 26.

124 Askel 3/2014, 36–37.

125 Askel 3/2014, 34.

126 Askel 6/2014, 39.

3.5 Palvelu

Lehtiaineistossa oli vain yksi, joka koki elämäntehtävänsä palveluksi. Palveluasenteen omaksumat kokee, että hänellä on tehtävä, jolla voi palvella toisia ihmisiä ja yhteiskuntaa. Kun palvelutehtävä on suoritettu, voi ryhtyä nauttimaan muista itselle läheisistä asioista, joihin ei kuitenkaan liity muita hyödyttävää elementtiä.

Haluan elää terveenä ja palvella yhteiskuntaa. Tavoitteeni on antaa vielä noin 10 vuotta joogaopetusta. Sen jälkeen siirryn varhaiseläkkeelle. 100-vuotias on sopivassa iässä nauttimaan matkustamisesta.¹²⁷

Palvelumielinen on kiitollinen siitä, että pystyy palvelemaan. On riittävästi terveyttä, onnea ja tekemistä, joka vie palvelijan itsensäkin eteenpäin.

Olen onnellinen ja terve, kiitos luonnon parantavien voimien. Elämä soljuu niin nopeasti, etten ehdi huomata huonoja päiviä. Kaikki kokemukseni ovat lisänneet tietämystäni, eikä se ole koskaan pahaksi. Ikävien asioiden kipua saa tuntua vähän aikaa, mutta siihen ei kannata itseään junnuroida. Pitää hankkia tekemistä, joka vie eteenpäin, eikä taaksepäin.¹²⁸

Palveluasenteen omaava pyrkii tietoisesti kääntämään katseensa itsestä muihin. Tekemisen kautta mielenkiinto käännetään omista ongelmista toisiin ihmisiin.

Ihminen on luotu liikkumaan, vierivä kivi ei sammaloidu. Harrastan myös hiihtoa, uintia ja soutua. Olen tykännyt aina liikkua vesillä, mutta purjevenettä minulla ei enää ole. Täällä kotonani joogaan, syön ja pidän kämppäni siistinä. Välillä olen netissä, sain juuri uuden koneen.¹²⁹

Tutkimusten mukaan Suomi on altruistinen maa, josta löytyy auttamisaktiivisuutta sekä asenteiden että tekojen tasolla. Vuonna 2015 joka kolmas suomalainen ilmoitti tehneensä vapaaehtoistyötä neljän kyselyä edeltäneen viikon aikana. Keskimäärin vapaaehtoistyötä oli tehty tuona aikana noin 18 tuntia. Kaikkiaan vapaaehtoistyötä tehtiin 167 890 henkilötyövuotta vuonna 2015. Eniten vapaaehtoistyötä tehtiin lasten, kulttuurin ja liikunnan parissa.¹³⁰

Keskeisiä auttamismotiiveja ovat auttamisen auttajalle tuottama ilo, myötätunto autettavaa kohtaan ja velvollisuudentunto. Kristillinen lähimmäisenrakkaus vaikuttaa auttamisen motiivina noin puolella. Erityisen valmiita ollaan auttamaan omia lapsia sekä sairaita lapsia.¹³¹

¹²⁷ Kotiliesi 14/2014, 26.

¹²⁸ Kotiliesi 14/2014, 26.

¹²⁹ Kotiliesi 14/2014, 26.

¹³⁰ Vapaaehtoistyö Suomessa 2010 ja 2015, 2.

¹³¹ Pessi & Saari 2008, 219; Pessi 2008.

3.6 Arvovalinta

Arvovalinta liittyi lehtiaineistossa yleensä harrastukseen. Itselle tärkeästä harrastuksesta saatetaan puhua arvovalintana. Arvovalinta on sanana vahva ja se toimii samalla perusteluna, miksi on valmis käyttämään aikaa ”itseensä” perheen, ruuanlaiton, työn tekemisen tai nukkumisen sijasta.

*Tämä on meidän arvovalintamme. Ehkä se on joskus pois perheen yhteisestä ajasta, mutta sopii meille.*¹³²

Kysymys on pohjimmiltaan priorisoinnista. Sille mitä arvostaa, löytyy myös aikaa:

*Kun tekee sitä, mistä tykkää, sille on intoa raivata tilaa [...]. Hänen arvolistallaan heti perheen ja parisuhteen jälkeen, ja jopa ennen työtä, on urheilu. Siksi sille löytyy myös aikaa, toisin kuin tuntikaupalla keittiössä hääräämiselle.*¹³³

*[...] mieluisalle harrastukselle löytyy kyllä aikaa. Hänellä on kaksi päiväkotikäistä lasta ja rakkaimpana harrastuksena bloginsa [...]. [Hän] haluaa oman hetkensä päivittäin, ja hän on valmis nipistämään sen tarvittaessa vaikka yöunista.*¹³⁴

*Ajan löytäminen ei ole ongelma: harrastus on tiettyinä iltana viikossa eikä siitä keskustella, vaikka lapset olisivat kipeitä tai aviopuolisolla olisi kiire töissä.*¹³⁵

Arvovalinnan tehneet korostavat, että jokaisen yksilön ja jokaisen perheen pitää tehdä omat valintansa itsenäisesti. Ei pidä ajatella, mitä muut tekevät. Muiden tekemiset vain näyttävät joltain, mutta ulkopuolinen ei voi tietää, miten asiat todella ovat. Päämääränä on lopulta koko perheen hyvinvointi: kun vanhemmat voivat hyvin, myös lapset voivat hyvin.¹³⁶

*Tarvitsen juttujani, jotta mieleni pysyy virkeänä. Niin on kaikille parempi.*¹³⁷

*Kyse on jokaisen omista arvoista. [...] jokaisen pitäisi ajatella, mikä on tärkeää juuri itselle. Muihin ei kannata vertailla, siitä saa vain turhia paineita. Varsinkin, kun netti on täynnä ihanuusblogeja, joissa äidit ja isät leipovat itse leipänsä, juoksevat illat pitkät maratoneja ja virkkaavat lapsilleen myssyjä. Fakta on kuitenkin se, etteivät kaikki ehdi tehdä kaikkea.*¹³⁸

Hyvä vanhempi ajattelee myös omaa hyvinvointiaan:

¹³² Meidän perhe 3/2014, 86.

¹³³ Meidän perhe 3/2014, 86.

¹³⁴ Meidän perhe 3/2014, 86.

¹³⁵ Meidän perhe 3/2014, 84.

¹³⁶ Meidän perhe 3/2014, 86.

¹³⁷ Meidän perhe 3/2014, 86.

¹³⁸ Meidän perhe 3/2014, 86.

Kukaan ei tule onnelliseksi, jos yksi perheessä jättää itsensä huomioimatta. Jokaisen on otettava vastuuta siitä, että pitää huolta tarpeistaan.¹³⁹

Perheen ei tarvitse olla aina ykkönen. Voit olla hyvä vanhempi, vaikka itsesi kehittäminen tai juoksuharrastus menisi joskus perheesi edelle. Hyvä vanhempi ajattelee myös omaa hyvinvointiaan.¹⁴⁰

Jos arvot ovat epäselvät, niiden kirkastumiseksi voi laatia listan itselle tärkeistä asioista, kuten perhe, parisuhde, työ, kirjojen lukeminen, leipominen, askartelu, kuntosalilla käyminen, koirien kanssa lenkkeily tai mikä tahansa muu merkityksellinen asia. Tämän jälkeen katsotaan, käyttäkö aikansa todellisiin intohimoihinsa vai johonkin aivan muuhun.¹⁴¹

Arvovalinta voi myös muuttua, koska asioiden tärkeysjärjestys muuttuu elämäntilanteen mukana:

Vanhemmuuteen kuuluu erilaisia elämänvaiheita. Kun lapset ovat pieniä, omat harrastukset saattavat olla tauolla. Yhtäkkiä saatatkin huomata, että uudet asiat jaksavat taas kiinnostaa. Anna itsellesi ja muillekin perheenjäsenille mahdollisuus muuttua ja alkaa toteuttaa itseään. Arvot ja asioiden tärkeysjärjestys muuttuvat elämäntilanteen mukaan.¹⁴²

Kaikki sitä sanoivat, mutta vasta jälkikäteen sen ymmärsin todella. Olisimme voineet rauhoittaa pidemmän ajan pienelle perheellemme. [...] Lapsen ollessa pariviikkoinen yritin lähteä shoppailemaan. Pieleen meni. Nökötin kauppakeskuksen jokaisella penkillä imetäessä. Lopulta totesin, että voin saman tien lähteä kotiin. Mietin välillä, että tätäkö tämä nyt on – kotona jumittamista? Nyt tiedän, ettei tuo intensiivisen syömisen vaihe kestä kauaa. Pian pääsimme ihmisten ilmoille.¹⁴³

Lapsiperheessä työn merkitys vähenee, eikä työ ole elämän tärkein asia.

Lapsen arvostaminen näkyy varmaan myös suhtautumisessa työhön. Työ on yhä tärkeää, mutta mikään ei voi olla sen arvoista, että ehtisin olla lapseni kanssa vain tunnin päivässä. Sellainen tuntuisi väärältä.¹⁴⁴

Myös isovanhemmillä on oikeus omien arvojensa mukaiseen elämään. On hyväksyttävä, ettei bilemummoa lastenlasten hoitaminen kiinnosta:

Kaikilla on oikeus omiin valintoihin. Anoppi ehkä kokee hoitaneensa lapsia elämässään riittävästi, tai hän ei pidä lapsista. [...] Toimivien ihmissuhteiden perustana on ajan ja tilan antaminen sekä kunkin keskeneräisyyden hyväksyminen. Mikäli nyt salamat sin-koilevat, voitte silti olla myöhemmin jystäviä. Pinnaa saat pidennettyä miettimällä lasten

139 Meidän perhe 3/2014, 87.

140 Meidän perhe 3/2014, 88.

141 Meidän perhe 3/2014, 86.

142 Meidän perhe 3/2014, 88.

143 Meidän perhe 7/2014, 17–18.

144 Meidän perhe 5/2014, 23.

*etua. Heille on hyötyä siitä, että perheeseen kuuluu erilaisia, omalla tavallaan rakkauttaan osoittavia persoonia.*¹⁴⁵

Tässä tutkimuksessa arvovalinta liittyi usein harrastukseen, mutta myös seuraaviin työteliäisiin perheenäiteihin se sopii hyvin.

*Ajattelen, että osa elämäämme on se, että meillä tehdään paljon töitä. Haluan antaa lapsillemme mallin, että äiti voi tehdä uraa ja toteuttaa itseään, vaikka hänellä on perhe. Tämä tapa tehdä töitä antaa meille myös enemmän taloudellisia resursseja.*¹⁴⁶

*Minulle oli selvää, että palaan töihin aikaisin. Päävalmentajana olen sitoutunut neljän vuoden projektiin [...]. Niiden kisojen eteen haluan – ja minun odotetaan – tehdä töitä. Työpäivinä soittelen kotiin kuulumisia, mutta en hätäile. Tiedän, että lapsella on kaikki hyvin. Hän viihtyy mainiosti sekä isänsä että isovanhempiensa kanssa. [...] Voi olla, että hänen ensimmäiset askeleensa jäävät minulta näkemättä, mutta en murehdi sitä. Kyllähän niitä tulee joka päivä lisää.*¹⁴⁷

*On hienoa, että sain lähteä hakemaan uusia kokemuksia. Työ ei merkitse minulle vain tulonlähdettä. Parhaimmillaan saan siitä positiivisen energian päiviini, mikä heijastuu myös yksityiselämäni. En koe olevani urakeskeinen ihminen, mutta olen nyt oivaltanut, että positiivisen fiiliksen saaminen työstä on hyvinvointini yksi peruspilari.*¹⁴⁸

Suhde työhön voi myös vahvistua lapsen myötä, kun elämänarvot muutenkin muuttuvat:

*Pidän työtä tärkeämpänä kuin aikaisemmin. Haluan näyttää lapselle hyvää esimerkkiä. Ennen lapsen syntymää en ollut kauhean innokas tekemään töitä.*¹⁴⁹

3.7 Tehtävä

Tehtävä puolestaan liittyy useimmiten vanhemman tai isovanhemman rooliin, erityisesti lastenhoitoon. Mummulle lastenlasten hoitaminen on tärkeä tehtävä, jolle on varattava aikaa.¹⁵⁰ Myös sairaan lapsen hoitaminen, kouluttaminen ja itsenäistäminen on tehtävä, mutta myös urakka:

¹⁴⁵ Meidän perhe 3/2014, 92.

¹⁴⁶ Meidän perhe 3/2014, 17.

¹⁴⁷ Meidän perhe 7/2014, 18.

¹⁴⁸ Kotiliesi 5/2014, 17.

¹⁴⁹ Meidän perhe 8/2014, 79.

¹⁵⁰ Kotimaa 13/2014, 18.

Huomaan jo itsessäni helpotuksen siitä, että suurin urakka on nyt takana. Olen tavattoman ylpeä itsestäni, että olen jaksanut. Olen osannut olla äiti ja jaksanut sen ohella kuntouttaa lastani. Se, että poika on kehittynyt ja itsenäistynytkin, on suurin voimanlähteeni.¹⁵¹

Myös omien lasten hoitaminen kotona voi olla tehtävä – ainakin miehelle, joka on jäänyt kotiin hoitamaan lapsiaan.

Minun tehtäväni on herätä aikaisin, tehdä aamupalat ja vaihtaa vaippoja. Kakkahommat ovat olleet hallussa kaksosten syntymästä saakka. Tyttarelle olen alkanut lukea esimerkiksi Koiramäki-kirjoja. Niistä tarinoista tykkään itsekin.¹⁵²

Vaikka lastenhoitoa on perinteisesti pidetty naisten tehtävänä, ajatus miehestä perheen pienten lasten hoitajana on esiintynyt ennenkin. Vanhassa islantilaisessa Thorgislin saagassa hoivava, uhrautuva isä pelastaa vastasyntyneen, jonka äiti on kuollut. Koska imettäjä ei ollut ja pienokainen näytti olevan kuoleman oma, isä viilsi nänniinsä haavan, josta vuotava veri muuttui vauvan imiessä maidoksi.¹⁵³

Esiteollisessa yhteiskunnassa sukupuolten välinen työnjako oli jäykkä, eikä lastenhoito kuulunut miesten töihin. Moderni perhe lievensi työnjakoa, mutta miehen rooli perheen sisällä jäi vähäiseksi. Vasta viime vuosikymmenten aikana on korostettu, että miehen tulisi pysyvästi omaksua uusi, aktiivisempi rooli perheessä. Roolijako ei ole jäykkä, vaan joustava, ja perheessä suoritettavat tehtävät ovat neuvoteltavissa ja kilpailtavissa. Tämä näkyy niin ajankäyttöä, vanhempainvapaita kuin omaishoitajiaakin koskevissa tutkimuksissa, vaikka edelleen päävastuun perheestä kantaa yleensä nainen. Äiti myös vastaa yhteyksistä eri palvelujärjestelmiin, kuten neuvolaan, lääkäriin tai päiväkotiiin. Miesten ja naisten suuntautuminen hoi-vaajaksi tapahtuu eri reittiä: miehet ajautuvat auttajiksi, naiset valitsevat auttajan roolin.¹⁵⁴

Tehtävän suorittamiseen kuuluu myös epätäydellisyys. Tehtävä tehdään usein olosuhteissa, jotka eivät ole täydelliset, siksi sen hoitajakaan ei voi olla:

Lapsi tarvitsi apua kaikissa toimissaan. Se vei paljon äiti-aikaa. Uuden oppimiseen tarvittiin kymmeniä ja satoja toistoja ja kekseliäisyyttä. Wc-taitoja lapsi oppi metvurstipalkintojen avulla. Kuntoutin poikaa ja yritin pitää elämämme jäsenneltynä. Väsyneenä en aina jaksanut olla täydellinen. Välillä aistipoikkeavuuksia helpottaneet harjoitukset jäivät välistä, päiväjärjestys horjui ja lentäviä lähtöjä tuli luvattoman paljon.¹⁵⁵

Pahinta tehtävän hoitamisessa on jatkuva väsymys, mutta onneksi tukea ja lohtua saa esimerkiksi perheeltä ja ystäviltä sekä erityislasten vanhemmilta.¹⁵⁶

Lapsi ei nukkunut kunnon unia kymmeneen vuoteen. Pahimmillaan nukuin 11 tuntia seitsemän päivän aikana. Olin niin väsynyt, että suihkussa jaksoin seisoa veden alla ja

151 Kotiliesi 10/2014, 32.

152 Meidän perhe 3/2014, 83.

153 Karisto & Takala & Haapola 2009, 217; Shahar 1990, 54.

154 Karisto & Takala & Haapola 2009, 217–220; Kuronen 1994, 82; Arber & Ginn 1995.

155 Kotiliesi 10/2014, 32.

156 Kotiliesi 10/2014, 32.

*laittaa sampoon, mutta en jaksanut nostaa käsiäni pestäkseni hiukseni. Päivät sekoittuivat usein sitkaaksi puuroksi.*¹⁵⁷

Lapset ovat myös jaksamisen motiivi. Heidän vuokseen tehtävää ei voi jättää kesken tiukoisakaan tilanteissa:

*Olen saanut elämältä kolme ihanaa ihmettä. Lapseni ovat minulle jatkuva riemun aihe. Missään vaiheessa ei ole ollut epäilystäkään, että emme olisi selvinneet. Naaraan on pakko pärjätä, sillä yksi pennuista taistelee edelleen selviämisestä.*¹⁵⁸

Vanhusten muisteluryhmiä tutkineen Marja Saarenheimon mukaan erityisesti naisten muisteluryhmissä käydyissä keskusteluissa ihmeteltiin usein, miten elämästä oikein on sen raskaimmissa – joskus lähes mahdottomissa – vaiheissa kaikesta huolimatta selvitty. Hän on tarkastellut osaa muisteluaineistosta eräänlaisena selviytymispuheena, jonka avulla jäsennetään omaa subjektiutta, sen haavoittuvuutta ja kestävyyttä eri elämänvaiheissa.¹⁵⁹

Vaikka sairaan lapsen hoitamisurakka päättyy, suru lapsen vammasta ja huoli hänen tulevaisuudestaan jää. Tehtävä ei pääty, mutta se muuttuu.

*Suru oman lapsen sairaudesta tai vammasta ei katoa koskaan. Huolehdin edelleen pojan tulevaisuudesta. Toivon, että hän löytäisi kaipaamansa sydänystävänsä ja hänen haaveensa työstä media-alalla toteutuisi. Tällä hetkellä varsinkin Lapissa opiskeluun tukea tarvitsevien koulutuspaikat ovat vähissä. Räätelöintiä pitäisi olla paljon enemmän.*¹⁶⁰

Omakin oleminen ilman hoidettavaa tuntuu aluksi tyhjältä ja turhalta, kunnes löytää uusia tehtäviä.

*Olin niin tottunut olemaan tarpeellinen ja korvaamatonkin, että pojan muuton jälkeen tunsin itseni turhaksi. Pikkuhiljaa opin, että minulla oli nyt aikaa itselle ja myös tyttärelle, joka oli jäänyt pojan rinnalla vähemmälle huomiolle. [...] nyt työllekin jäi enemmän aikaa.*¹⁶¹

Vastaavanlainen tyhjyyden ja tarkoituksettomuuden kokemus liittyy usein läheisen kuolemaan. Surun keskellä ihminen voi havahtua huomaamaan, että vainaja on suorittanut tehtävänsä, mutta henkilön itsensä tulee vielä jatkaa. Oma tehtävä on kesken.¹⁶²

Tehtävän saaneiden joukossa on myös seurakuntien vastuunkantajia. Joidenkin tehtävänä on esirukous toisten puolesta.¹⁶³ Toisten tehtävänä on puolestaan levittää sanomaa, että kaikki

¹⁵⁷ Kotiliesi 10/2014, 32.

¹⁵⁸ Kotiliesi 14/2014, 15.

¹⁵⁹ Saarenheimo 1997, 180–205.

¹⁶⁰ Kotiliesi 10/2014, 32.

¹⁶¹ Kotiliesi 10/2014, 32.

¹⁶² Askel 3/2014, 49–50.

¹⁶³ Askel 3/2014, 38; Kotimaa 15/2014, 34.

ovat tervetulleita kirkkoon.¹⁶⁴ Kirkkoon kuuluminen on puolestaan eräänlainen mahdollistajan tehtävä, joka tekee kirkon tehtävän mahdolliseksi:

*...kirkkoon voi kuulua mainiosti myös maallisista syistä, sillä kirkon tehtävä on tärkeä: huolehtia heikoista ja rakastaa lähimmäistä.*¹⁶⁵

3.8 Riittävän hyvä

Työ voi olla elämäntapa, kutsumus tai rakas ja ihana intohimo, mutta lapset ovat vielä enemmän. Äitiys tai isyys on merkittävä asia ja osa ihmistä. Lapsista voi kiittää, nauttia ja iloita. Heistä myös iloitaan kaikissa tutkimuksen kohteena olevissa lehdissä.

*Kaikkein tärkeintä hänelle on olla hänen neljän lapsensa [...] isä.*¹⁶⁶

*Olen iloinen ainakin joka toinen päivä. Esimerkiksi siitä, että kahvi maistuu hyvältä ja vatsa toimii. Lapsistani olen hirveän iloinen. He ovat opettaneet minulle elämästä lähes kaiken.*¹⁶⁷

[Hän] *ei ole katunut päätöstään jäädä kotiin kertaakaan. ”Olemme tosi onnekkaita, saimme kolme ihanaa lasta. Osaan nauttia tästä täysillä.”*¹⁶⁸

*Kuulostaa kuluneelta, mutta ihan oikeasti perhe on parasta, mitä minulle on tapahtunut. Voi tuntua epäreilulta lapsettomia kohtaan, mutta ilman lapsiani olisin jäänyt jotenkin keskeneräiseksi. Jotain oleellista itsestäni ja elämästä olisi jäänyt tajuamatta.*¹⁶⁹

Riittävän hyvänä näkee itsensä katsellessaan elämää kokonaisuutena. Matkan varrelle on mahtunut monia tiukkoja tilanteita, jopa epäonnistumisia. Vaikeuksista on aina tavalla tai toisella selvitty – jos ei voittajana niin kuitenkin.

*Haasteellisinta nyt on välillä taloudellisesti, sillä rahaa voisi aina olla enemmän ja tyttöjenkin menot vain kasvavat. Hienointa elämässä ovat kuitenkin tyttöni, jotka tietävät, että äiti hoitaa ja on paikalla, kun tarvitaan. Elämän myllertäessä on muistettava olla armollinen myös itselleen, sillä kukaanhan ei ole täydellinen.*¹⁷⁰

Elämä yksinkertaisesti vain tapahtuu minulle, en ehdi suunnitella enkä varsinkaan hallita sitä. Enkä nyt tarkoita, etten yrittäisi. Pidän päivärytmistä kiinni. Opetan käytöstapoja.

164 Kotiliesi 14/2014, 16.

165 Kotiliesi 14/2014, 16.

166 Askel 3/2014, 36.

167 Kotiliesi 8/2014, 28.

168 Meidän perhe 3/2014, 62.

169 Meidän perhe 4/2014, 17.

170 Kotiliesi 12/2014, 63.

Asetan sääntöjä. Vedän niitä rajoja. Tarkistan vanhemman matikanläksyjä, etsin nuoremmalle retkieväitä, tyhjennän tiskikonetta. Ja kaikki nämä asiat tapahtuvat yhtä aikaa, joka päivä, päivästä toiseen. [...] juuri nyt arkeni on valtava aalto, jonka mukana kuljen. Pää enimmäkseen vedenpinnan yläpuolella, menossa suurin piirtein minne haluan. Se riittää minulle. Se riittää minun lapsilleni. Olen tästä jokseenkin varma.¹⁷¹

Vanhemmuuteen – niin kuin elämään ylipäätään – kuuluu hetkiä, joista nauttii, ja hetkiä, joista ei nauti, sekä asioita, jotka hallitsee, ja asioita, jotka joku muu hallitsee paremmin:

Perheen perustaminen oli minulle selvä juttu. Uskon olevani ihan hyvä, jopa aika hauska isä. Nautin lasten kanssa ulkoilusta, käynnimme uimassa ja pyöräilemässä. Kuopus kököttää mukana peräkärryssä. Esikoista ei tarvinnut houkutellessa fillarin selkään. Hän sai 3-vuotiaana apupyörät pois ja polki viiden kilometrin lenkin, kun itse juoksin perässä. Vaipeavaihdosta ja pukemisesta en nauti. En tiedä edes sitä, minkä kokoisia vaatteita lapseni käyttävät. Osaan pukea heidät, jos kaikki on valmiiksi laitettu. Ostan omien paitojenikin silityspalvelun vaimolta.¹⁷²

Vanhemmuus ei lopulta ole suorittamista. Usein riittää, että lapsen kanssa vain on. Vanhemmuus on enemmän olotila kuin projekti.

Muiden seurassa vanhemmat haluavat näyttää olevansa tiukkoja ja oikeudenmukaisia kasvattajia. Vähän sellaisia esittäjiä aikuiset ovat. Varmaan minäkin. Kotona lapsen kanssa ollaan sitten erilaisia. Vaikka sitä lapsen kasvattaminen oikeasti on, tavallista kotona olemista hänen kanssaan. Siinä todellisuudessa aika harvoilla periaatteilla on väliä.¹⁷³

Ei kukaan lapsikaan haluaisi valmiiksi kasvaneita, täydellisiä vanhempia. Vanhemmuus ei ole suorittamista tai projekti, vaan olotila, joka muuttuu koko ajan. Tämän hyväksyminen helpottaa elämää ja kasvatustyötä jatkossa melkoisesti.¹⁷⁴

Onneen riittävät pienet hetket, vaikkapa perheen yhteinen luisteluretki tai mökkeily. [...] Olen opiskellut kotiäitiyden ohessa, koska minulle on tärkeää olla lasten kanssa mahdollisimman paljon. [...] Haaveilin jo pienenä äitiydestä ja hoidin innokkaasti nukkeja. Olen kiitollinen, että sain tulla äidiksi.¹⁷⁵

Monissa lapsiin liittyvissä artikkeleissa kiireetön oleminen lapsen kanssa nousee yhdeksi elämän kohokohdista:

Rauhalliset hetket lapsen kanssa ovat tärkeitä. Meillä niitä ovat olleet aamut. Jos menen iltavuoroon, työni alkaa yhdeltä. Nukumme lapsen kanssa kahdeksaan, syömme aamiaista, katsellemme telkkaria, juttelemme ja pelaamme Uno-korttipeliä. Olen vienyt lapsen päivä-

171 Meidän perhe 6/2014, 77.

172 Meidän perhe 7/2014, 75.

173 Meidän perhe 8/2014, 19.

174 Meidän perhe 6/2014, 79–80.

175 Kotiliesi 6/2014, 11.

*kotiin vähän myöhemmin. Sitten, kun kerkeämme. Kiireettömät aamut ovat olleet hyvää yhteistä aikaa. Ne loppuvat, kun lapsi aloittaa koulun.*¹⁷⁶

*Tunnen olevani onnistunut vanhempi, kun istumme tyttöjen kanssa saman pöydän ääressä, on hyvä hetki, ja kaikki ovat hyvällä tuulella. Nautin seurustelusta heidän kanssaan. Tai sitten vain katson ihailleen, kuinka tytöt puhuvat. Seuraan, miten he kuuntelevat toisiaan, ilmeitä ja reaktioita.*¹⁷⁷

*Perhe istuu kotisohvalla saunan jälkeen, lapset vanhempien kainalossa. On vapaailta, eikä kiire, uunissa kotitekoinen pizza ja telkkarissa koko perheen ohjelma. Tämä on suomalaisen perheen onnenhetki.*¹⁷⁸

Erityisesti lapsen vakavan sairauden jälkeen tavalliset asiat muuttuvat ylellisiksi:

*Tuntuu, että olemme sittenkin onnekkaita: kaikille syöpäosaston lapsille ei käy yhtä hyvin. Meille luksusta ovat ennen tavallisilta tuntuneet asiat. Parasta ovat kiireettömät mökki-päivät: kun lapsi juoksee nurmikolla isoveljensä perässä ja nauraa tai käpertyy syliin ja rutistaa. Niinä hetkinä muistaa, että elämässä on enemmän iloa ja naurua kuin itkua.*¹⁷⁹

Vanhemmuuteen liittyy myös syyllisyyttä. Olisi halunnut olla parempi, mutta ei ollut. Tiettyjen elämänvaiheiden ja tunteiden läpikäyminen on kuitenkin ollut välttämätöntä, jotta voisi siirtyä ehjempänä seuraavaan elämänvaiheeseen.

*Erityisesti esikoiseni haastoi minua. Olin ihan hukassa, koska minulla ei ollut kokemusta omien ristiriitojeni käsittelystä.*¹⁸⁰

*Olen kantanut syyllisyyttä esimerkiksi aggressiivisuudestani. Äidithän eivät saisi olla aggressiivisia. Olen kuitenkin tutustunut omaan vihaani ja uskon, ettei minun tarvitse olla se vanhus, joka huutelee vanhainkodin sängystä hävyttömyyksiä.*¹⁸¹

Välillä asiat tulevat elämässä eteen hieman yllättäen. Uuteen elämäntilanteeseen ja rooliin sopeutuminen vie oman aikansa.

*Äitinä olo ei ole ollut hänelle helppoa. Biologiset ja sijaisäitiydet ovat tulleet palavalle taiteilijasielulle aina ”hieman yllättäen”. Hän on tuntenut itsensä milloin riittämättömäksi, milloin huonoksi, milloin syylliseksi.*¹⁸²

176 Meidän perhe 8/2014, 17.

177 Meidän perhe 4/2014, 17.

178 Meidän perhe 4/2014, 20.

179 Kotiliesi 12/2014, 30.

180 Kotiliesi 5/2014, 28.

181 Kotiliesi 5/2014, 28.

182 Kotiliesi 5/2014, 28.

[Hän] kertoo olleensa nuorena todella boheemi ja huolimaton. Käännekohta oli ensimmäisen lapsen syntymä. ”Tuolloin oli pakko ryhdistäytyä. Tajusin, että en voikaan pitää juustoa pöydällä kuutta päivää. Ja että on ihan hyvä, jos on puhtaita vaatteita.”¹⁸³

Äitiys on ollut minulle vaikeaa, koska sille ei ole ollut oikein esikuvia. Esikoiseni kanssa en pystynyt olemaan niin rauhallinen kuin pitäisi. Pääni oli kuin kusiaispesä. [...] Lapsuuteni oli tosi kirjavaa, mutta ei se monilla muillakaan kovin siistiä ole. Lapsi ei voi aina päättää mitä hän kodissaan näkee ja mitä ei. Toisaalta olen myös iloinen, ettei meillä jaksettu pitää kulisia vaan vanhempien riidat olivat avoimia.¹⁸⁴

Monella työssä käyvällä vanhemmalla vaikuttaa olevan huono omatunto. Se kuitenkin hellittää hieman lasten kasvaessa, kun he eivät tarvitse enää vanhemman seuraa ympäri vuorokauden. Tosin sitten on myös enemmän aikaa miettiä ja potea syyllisyyttä.

Huono omatunto lasten takia on vähentynyt. Edelleen se silti iskee, jos olen pitkään ollut töiden takia kiireinen. Kun tyttöjen kanssa oleminen ei enää ole pelkkää perushuoltoa, asioita ehtii ajatella ja syyllistyäkin. Hyvä puoli on se, että jälleen on aikaa parisuhteelle. Sehän sopii.¹⁸⁵

Uskon, että pojilla oli perusturva kunnossa, vaikken aina päässyt koulun vanhempainiltoihin. He tiesivät, että apua löytyi tarvittaessa. Toki olen potentu huonoa omaatuntoa ja pääsen siitä eroon vasta haudassa.¹⁸⁶

Erityisesti omaa uraa tehneiden vanhempien täytyy lopulta tyytyä siihen, ettei parempaan ollut näissä olosuhteissa mahdollisuutta. Töitä on yleensä pakko jonkun tehdä:

Nautin työstäni valtavasti, mutta en voi olla ajattelematta, miten hauskaa olisi nähdä yksivuotias heiluttamassa marakassia muskarissa tai ottaa kaksivuotias kainaloon. Töitä on nyt kuitenkin pakko tehdä, ja nyt on minun vuoroni. Huomenna nousen taas viiden jälkeen ja lähden. Sitä ennen vilkaisen tuhisevaa perhettäni ja nielen ikäväni.¹⁸⁷

Arjessa raskainta on ollut sovittaa vuorotyöni perheen arkeen. Olen usein yötyöissä yhteen asti, ja aamulla on herättävä ajoissa lapsen kanssa. [...] Työni on epäsäännöllistä. Rutiineja on vähän, viikot ovat erilaisia ja sunnuntait menevät nukkuen. Se ei ole kivaa perheelle. Toisaalta tämä on se työ, jota itse jaksan. Olemme silti onnistuneet hyvin lapsiperheen aikataulujen jonglöörauksessa. Puoliso tekee onneksi päivätyötä.¹⁸⁸

Ollakseen riittävän hyvä vanhempana joutuu sairastuneen lapsen priorisoimaan työn edelle. Lapsen sairastuminen tavallisiin tartuntatauteihin ja vanhemman jääminen kotiin häntä hoi-

183 Kotiliesi 10/2014, 17–18.

184 Kotiliesi 8/2014, 28.

185 Meidän perhe 4/2014, 17.

186 Kotiliesi 11/2014, 18.

187 Meidän perhe 8/2014, 77.

188 Meidän perhe 8/2014, 17.

tamaan saa vanhemmat kuitenkin tuntemaan syyllisyyttä. Mutta senkin voi yrittää hyvittää tekemällä etätöitä:

Se tarkoittaa pitkää päivää kotona ja soittoa esimiehelle, kokousten ja tapaamisten siirtämistä ja töiden kaatumista työkavereille tai kasautumista tuleviin iltoihin. Usein se tarkoittaa myös sairauslomatoistuksen hankkimista, palkan menetystä, huonoa omaatuntoa ja pelkoa siitä, pitääkö esimies huonona työntekijänä.¹⁸⁹

...moni nainen tuntee, että ollakseen hyvä työntekijä sairaan lapsen kanssa käytetty aika on hyvitettyä työnantajalle. Kun lapsi sairastaa, he hakevat töistä kannettavan tietokoneensa ja pitävät etäpäivän. [...] Etätö ei ole vain hyvä asia. On vaikea olla lapselle läsnä, jos työasioita on kesken ja puhelin soi. Eikä työnteko ole helppoa, jos kotona ovat sairastajan lisäksi muut lapset. Asiantuntijatyössä sijaisia ei tunneta. Etätö houkuttaa, jos lapsen sairastaminen työntää töitä tuleviin iltoihin.¹⁹⁰

Myös työelämässä olevat isovanhemmat kipuilevat, miten aika riittää työn lisäksi lapsille ja lastenlapsille:

Ainoa työni haittapuoli on se, että näen ulkomailla asuvia tyttäriäni ja lapsenlapsiani vähemmän kuin haluaisin. Lomillani matkustan tyttärieni perheiden luokse [...]. Minua kutkuttaa jo ajatus, että kun parin vuoden päästä jään eläkkeelle, voin viettää lastenlasteni kanssa nykyistä enemmän aikaa.¹⁹¹

Vanhemman sairastuminen saa aikaan lisää syyllisyyttä, mutta se myös pakottaa armollisuuden opetteluun itseään kohtaan:

Sairastuminen teki aluksi äitiydestä raastavaa. Häpesin sitä, että jonkun muun piti aika ajoin pitää lapsistani huolta. Säälin heitä, ja tunsin olevani syvästi epäkelpo vanhempi. Se ei ollut totta, mutta sitä tunnetta oli vaikea estää. Olin äitiraunio, josta putosi kiviä lasteni niskaan. [...] Nykyisin voin hyvin. Otan lääkkeeni ja pidän itsestäni huolta. Sairaus on ja pysyy, sen kanssa on selviydyttävä. Onneksi olen oppinut armollisuutta. Vaikka olisit sairas, etkä aina voisi olla sellainen vanhempi kuin haluaisit, olet silti lastesi ainoa äiti tai isä. Olet arvokas. Vaadi tukea itsellesi ja lapsillesi. Anna toisten auttaa.¹⁹²

Tosin oma sairastuminen voi tarjota myös mahdollisuuden viettää enemmän aikaa perheen kanssa:

...vasta sairastumisen myötä hän tutustui omiin lapsiinsa. Uraa tehdessään hän käyttännössä asui lentokentillä ja -koneissa. Ei siinä ehtinyt lasten syntymäpäiville eikä kou-

189 Meidän perhe 3/2014, 20.

190 Meidän perhe 3/2014, 23.

191 Kotiliesi 8/2014, 14.

192 Meidän perhe 4/2014, 79.

*lun päättäjäisiin. ”Nyt olemme lasten kanssa hyvin läheisiä. He käyvät luonamme usein viikonloppuisin.”*¹⁹³

Riittämättömyys voi liittyä myös sukupuolirooliin, esimerkiksi naiseuteen. Riittämättömyys tulee ilmeiseksi kuitenkin juuri lasten kautta:

*Naiset ovat siivous-, ruoanlaitto- tai leivontaihmissiä. Huippuyksilöt ovat kaikkia kolmea. Itse rakastan siivoamista. Mutta siivousihminen ei välttämättä ole kokopäiväisesti siisti ihminen. Lasten kouluvuosina annoin työssäkäyvänä yksinhuoltajana toisinaan palttua kotitöille. Muistan tyttären herkiltä kasvuvuosilta monta lämmintä kesää, jolloin töistä tultuani menin parvekkeelle paistattelemaan päivää. Naapuri tuli seuraksi ja rupattelimme ja nauroimme iltaan asti. Kesäloman alkaessa havahduin siihen, että kaikki astiat olivat olleet likaisia jo muutamana viikon. Että residenssistä ei ollut juhannuksen jälkeen löytynyt puhdasta sukkaparia. Mutta kukapa kesällä sukkaa tarvitsee. Tunsin itseni levänneeksi, vaikka loma oli vasta alussa, ja lapset olivat hyväntuulisia ja ruskeita kuin kahvinpavut.*¹⁹⁴

Kaikesta huolimatta tai juuri siksi vanhemmuus voidaan kokea elämän tärkeimmäksi rooliksi. Elämä on kipeimmillään ja kauneimmillaan äitiydessä ja isyydessä. Lapseton elämä ei olisi ollut ainakaan parempi vaihtoehto. Työn voi vaihtaa, mutta lapsiaan ei voi jättää taakseen ja aloittaa uutta projektia. On kuljettava syvempään suuntaan, kohti ymmärtämistä ja selviytymistä. Sama koskee myös puolisoa: lasten takia parisuhteeseen voi sitoutua uudella tavalla.¹⁹⁵

*Rakkaus välillämme on pyhä. En osaa kuvitella, että joku [lapsista] hylkäisi minut.*¹⁹⁶

Myös isovanhemmuuden myötä ihminen voi palata omaan historiaansa. Isoäitiydessä aika näyttää syklisen luonteensa, lapsenlastaan voi rakastaa kuin omaa lastaan vuosikymmeniä sitten ja samalla löytää itsestään uudelleen nuoren äidin, johon suhtautuu nyt ymmärtävämmmin, rakkaudella.¹⁹⁷

Kokonaisuus ”riittävän hyvä” liittyy perherooleihin, erityisesti vanhemmuuteen. Näin tunteviin kuuluu niin vanhempia kuin isovanhempia. Vanhemmista mukana on sellaisia, jotka ovat aina haaveilleet vanhemmuudesta sekä niitä, joille vanhemmuus on tullut eteen enemmän tai vähemmän yllättäen. Kaikilla lopputulos on kuitenkin sama: olen riittävän hyvä omassa tehtävässäni. Saatan olla jopa paras, koska tälle lapselle olen ainoa. Minua ei voi korvata kukaan toinen.

*Äitien epäonnistuminen on sitä paitsi suhteellista. Kysyin säntilliseltä ja järjestelmälliseltä kustannustoimittajaltani, miten hänen äitinsä on saanut kasvatettua hänet niin siistiksi. Nuori nainen sanoi hymyillen: ”Kun äiti käy kylässä, minun pitää siivota hänen lähtönsä jälkeen.”*¹⁹⁸

193 Kotiliesi 6/2014, 61.

194 Kotiliesi 6/2014, 32.

195 Kotiliesi 5/2014, 29.

196 Kotiliesi 5/2014, 30.

197 Kotiliesi 5/2014, 30.

198 Kotiliesi 6/2014, 32.

Riittävän hyvien äärellä vaikuttaa siltä, että vaikka vanhemman ja lapsen suhde onkin muuttunut vuorovaikutuksellisemmaksi, vanhemmuus ei sittenkään ole muuttunut kovin paljon vuosikymmenten saatossa. Kirsti Ijäs kirjoittaa, että ihmisten kertoessa tarinoita omista vanhemmistaan, isovanhemmistaan ja vielä vanhemmasta sukupolvesta, ei puhuta kiireestä, väsymyksestä eikä lapsille annettavasta laatuajasta. Lapsiin ei ehkä kiinnitetty edes kovin paljon huomiota. Riittävän hyvä vanhemmuus sisälsi turvallisuutta ja läsnäoloa perustarpeiden tyydyttämisen ohella.¹⁹⁹

Juuri kukaan tämän tutkimuksen henkilöistä ei kuitenkaan tunnustanut olevansa riittävän hyvä työssään. Päinvastoin: vaikka haastateltava selvästi kuului vanhempana riittävän hyvien luokkaan, hänen työroolinsa kohosi selvästi toiselle tasolle:

*Minusta olisi kauheaa olla työssäni keskinkertainen, ihan ok. Olen mieluummin se, jota joko rakastetaan tai vihataan.*²⁰⁰

Tosin päinvastaisiakin esimerkkejä löytyy muista aineistoista. Esimerkiksi Kari Uusikylä sanoo 70-vuotishaastattelussaan, että ”jopa professorille riittää, että on riittävän hyvä professori”.²⁰¹ Myös omaishoitajien kertomuksissa toistuu ajatus, että palkkatyössä piti tyytyä minimiin, jotta omaisen hoito olisi ollut mahdollista. Ehkä edes riittävän hyvä ei työelämässä tuolloin toteutunut.²⁰²

*Olen kyllä mennyt monessa mielessä alta riman töiden kanssa. Tehnyt niin vähän kuin mahdollista. Onneksi töissä on ymmärretty eikä kukaan vaatinutkaan enempää. Työ on ollut suuri ilo.*²⁰³

---

199 Ijäs 2012, 75.

200 Kotiliesi 10/2014, 17.

201 Takala 2015, B14.

202 Hiilamo & Hiilamo 2015, 103–105.

203 Hiilamo & Hiilamo 2015, 104.

4 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Reijo Wilenius sovelsi 1980-luvulla Kahnin ja Wienerin kuutta perusasennetta työhön suomalaisiin olosuhteisiin:

- Työ on keikka, välttämätön paha, jonka tarkoitus on tulojen saaminen (keinoista välittämättä). Muun elämän kannalta työ on kuitenkin lähinnä häiritsevä tekijä (interruption).
- Työ on homma (job), jossa voi olla jotain itsessään kiinnostavaa, mutta sen pääasiallinen tavoite on toimeentulo. Siksi työtä on myös helppo vaihtaa.
- Työ on ammatti (occupation), joka tuottaa tekijälleen tyydytystä ja jossa hän voi harjoittaa koulutustaan ja taitojaan.
- Työ on ura (career), jossa henkilö haluaa ottaa jatkuvasti enemmän vastuuta, edetä ja kehittää omaa työtään.
- Työ on kutsumus (vocation, calling), johon sisältyy sisimmän itsensä toteuttamista ja toisten palvelemista.
- Työ on elämäntehtävä (mission), jolle henkilö omistautuu kokonaan ja jonka hän uskoo ratkaisevalla tavalla hyödyttävän yhteiskuntaa.

Kahteen viimeiseen voi sisältyä ajatus korkeammasta kutsujasta tai tehtävän antajasta.²⁰⁴

Rahan ansaintakeinojen merkitykset ovat muuttuneet aikojen kuluessa. Kun antiikissa ja keskiajalla sodankäyntiä ja politikointia pidettiin siunauksellisena ja pyhänä, niiden arvostus oli ensimmäisen vuosituhannen vaihteeseen mennessä laskenut kirotn puolelle samaan sarjaan keinottelun kanssa. Keskiajalla kirotnusta kaupasta ja koronkiskonnasta puolestaan on tullut *auraattista* supertyötä. Ulkomaankauppa ja rahoitus ovat uusia ”pyhiä” töitä. Arkinen aherrus on säilyttänyt asemansa maallisena, ei pyhänä eikä pahana työnä, vaikka sen luonne on muuttunut keskiajan maanviljelyksestä nykyaikaiseksi palkkatyöksi.²⁰⁵

Tässä tutkimuksessa työn lisäksi tarkasteltiin ihmisen suhdetta perheeseen ja harrastuksiin. Siksi ihmisten suhdetta työhön kuvaavat asennetutkimukset poikkeavat erityisesti lehtiaineistotutkimuksen tuloksista. Lehtiaineiston artikkeli- ja haastattelumuoto vaikuttaa tuloksiin. Kukaan ei omalla nimellään ja kuvallaan puhu työstään välttämättömänä pahana, vaikka näin kokisikin, vaan kertoo mieluummin antoisammasta elämänsä puolesta – perheestä tai harrastuksista.

Toisaalta työelämänsä menestyksestä ei enää puhuta samanlaisin ylisanoin kuin joitakin kymmeniä vuosia sitten:

Liikenneneuvos Onni Vilkas ei ole koskaan epäonnistunut yhdessäkään merkittävässä liiketoimessaan. Kaikki, mihin hän on tarttunut, on kääntynyt voitoksi.

²⁰⁴ Wilenius 1981, 18–19; Kahn & Wiener 1967, 209; Salminen 1989, 44. Juha Siltala puolestaan jakaa luonnehtiessaan työtä toimeentulona ja kehyskertomuksena työn luokkiin: duunari (palkkatyö, toistoluonteinen teollisuusustyö), urakoitsija (yrittäjä), diakonissa (kutsumustyö), itsensä toteuttaja (epätyypillinen työ). Ks. Siltala 2004, 23–41.

²⁰⁵ Ilmonen 1993, 178–189.

Onnistuuhan sitä, kun on selvä, kohtuullinen päämäärä, valmistautuu huolella ja ajoittaa toimensa oikein, Vilkas kertoo ja saa liikemaailman näyttämään leppoisalta pelikentältä. Vilkaan peli ei ole ollut koskaan leppoisaa. Hän on ollut aina tosissaan, pelannut vain voitto mielessään. Onni Vilkas on kova ja armoton liikemies eikä hän sitä kiellä itsekään. Ellei Onni Vilkas olisi ollut kova mies, hän ei olisi ikinä päässyt maan kymmenen suurimman linja-autoliikennöitsijän joukkoon.²⁰⁶

Ihmisen elämästä ja varsinkin hänen työstään näyttää olevan vaikea kertoa realistisesti, ilman (jatkuvan) menestyksen auroa. Tarinat vaikeuksista muodostuvat muistellessa usein selviytymiskertomuksiksi, kun vaikeudet on jätetty taakse ja aikaa on kulunut. Suomalaiseen tapaan kertoa työstä ja elämästä kuuluu selviytymisen eetos: kovaa on, mutta elämästä on pakko selviytyä ja selviydytäänkin. Tämä on ominaista erityisesti sota-ajan kokeneille, nuoremmat ottavat useammin lähtökohdaksi omat tarpeensa.²⁰⁷

Ajattelutapa tulee kuitenkin esiin useissa lehtiaineiston ryhmissä. Riittävän hyvät korostavat elämäntilanteensa hankaluutta, esimerkiksi perheen ja työn yhteensovittamista. Vaikeasta tilanteesta kuitenkin selviydytään. Jää ikään kuin kirjoittamatta, mutta on silti havaittavissa, että tuskin kukaan olisi voinut selviytyä vastaavasta tilanteesta paremmin.

Elämäntehtävänsä tehtäväksi kuvaavat korostavat niin ikään tehtävään liittyvää hankaluutta: aikaista heräämistä, jatkuvaa käytettävissä olemista, väsymystä. Niihin kuitenkin tottuu, kun tehtävä on arvokas, jopa siinä määrin, että elämä tuntuu jonkin aikaa tyhjältä, kun tehtävä on suoritettu.²⁰⁸

Sota-ajan kertomuksille tyypillistä on selviytymisen pakko. Kortteisen mukaan selviytymisen pakkoon liittyy kunnia. Selviytymiseen kiinnittyy moraalisia tai eettisiä elementtejä, jotka määrittävät omaa moraalista arvoa. Siksi selviytyminen ei ole vain järkevää, se on kunnia-asia. Jos ei selviydy, menettää kasvonsa.²⁰⁹

Yllättävän monella nykyihmiselläkin tulee elämässä eteen pakko. Vastuunkantajan on pakko sopeutua markkinoiden pelisääntöihin.²¹⁰ Työtä elämäntapana pitävän on pakko tehdä sukupolvenvaihdos EU-tukien saamisen vuoksi tai muuten tilan joutuu myymään.²¹¹ Tehtävänsä korostava toteaa, että naaraan on pakko pärjätä, kun yksi pennuista taistelee selviämistä. Missään vaiheessa ei kuitenkaan ole ollut epäilystä, ettei selvitäisi.²¹² Töitä on jonkun perheessä pakko tehdä, vaikka ero perheestä ottaa lujille. Siksi on taas huomenna nouseva viiden jälkeen ja lähdevä, kunhan on ensin vilkaissut tuhisevaa perhettä ja niellyt ikävänsä.²¹³ Boheemin on pakko ryhdistäytyä ensimmäisen lapsen syntyessä. Hän tajuaa, ettei voi pitää juustoa pöydällä kuutta päivää, ja että on hyvä, jos on puhtaita vaatteita.²¹⁴

Menneisyyden vaikeiden asioiden vertaaminen nykypäivään on puolestaan tyypillistä niin sanotuille teräsnaisille. Teräsnaisdiskurssissa liikutaan selviämisen rajamailla: kertoja on

206 Korpimo & Punkari 1980, 111.

207 Hytönen, K-M 2014, 162–163, 188; Kortteinen 1992, 43–44, 47–51.

208 Meidän perhe 3/2014, 83; Kotiliesi 10/2014, 32.

209 Kortteinen 1992, 50.

210 Kotiliesi 5/2014, 21.

211 Askel 4/2014, 8.

212 Kotiliesi 14/2014, 15.

213 Meidän perhe 8/2014, 77.

214 Kotiliesi 10/2014, 17–18.

erityisen vahva jaksettuaan vaikeuksista huolimatta, mutta se on vaatinut ponnistelua, kestämistä ja tottumista. Muuta vaihtoehtoa ei kuitenkaan ole ollut, vaan on ollut pakko jaksaa.²¹⁵

Teräsnaisdiskurssiin kuuluu, että menneisyyden kovuus vertautuu nykypäivän elämän heppouteen, vaivattomuuteen ja yltäkylläisyyteen. Selviytymisen mittareita ovat oma hengissä säilyminen, lasten kunnollisuus ja heidän menestymisensä elämässä. Lasten pärjääminen ja hyvät suhteet lapsiin todistavat äidin suoriutuneen kunnialla tehtävästään siitä huolimatta, että aineelliset olosuhteet ovat olleet kovat.²¹⁶

Lehtiaineistossa ei kuitenkaan ollut suoranaisesti teräsnaisdiskurssiin kuuluvia. Joitakin piirteitä siitä saattaa havaita edelläkin mainitulla tehtäväänsä sairaan lapsensa hoitajana kuvaneella naisella. Vertaaminen muihin, helpommalla pääseviin vanhempiin kuitenkin puuttuu.²¹⁷

Kutsumus oli selkeästi kristillinen tapa puhua elämäntehtävästä; vain Askel- ja Kotimaa-lehdissä puhuttiin kutsumuksesta. Kristillisen elämäntutkimuksen omaavia löytyi kuitenkin myös muista ryhmistä, kuten elämäntehtäväänsä tehtäväksi, hyvän tekemiseksi ja elämäntavaksi luonnehtivien ryhmistä. Myös kyselytutkimuksen useat väitteet tulivat lähelle kutsumusajattelua. *Työ/perhelharrastus on minulle kutsumustehtävä ja työ/perhelharrastus on minulle elämäntehtävä, jolle olen omistautunut*, eivät ehkä sisällöltään poikkea kovin paljon toisistaan.

Luterilaisen ajattelun mukaan ihmisellä voi olla erilaisia kutsumustehtäviä, jotka ilmenevät työssä, perheessä tai harrastuksissa.²¹⁸ Kyselytutkimuksen perusteella suomalaiset ovat omaksuneet kutsumusajattelun melko hyvin. Lähes puolelle suomalaisista työ on kutsumustehtävä (49 %) ja naisista yli puolelle (53 %). Perhettä pidetään kutsumuksena lähes yhtä usein. 47 prosentille suomalaisista perhe on kutsumustehtävä, naisista 49 prosentille. Lähes kolmannekselle suomalaisista harrastus on kutsumus (28 %). Miehillä (29 %) harrastus on kutsumus hieman useammin kuin naisilla (26 %). Työn, perheen ja harrastuksen kokeminen kutsumukseksi näyttää kasaantuvan samoille ihmisille. Ne, jotka vastaavat olevansa täysin tai osittain samaa mieltä jostain kutsumusväittämästä, tuntevat usein kutsumusta myös muilla elämän osa-alueilla. Henkilöllä voi siten olla useita kutsumuksia: työ, perhe ja harrastus – tai jotkin niistä.

Harrastusta ja työtä pitävät kutsumuksenaan erityisesti nuoret (15–24-vuotiaat), perhettä eläkeikäiset (65–79-vuotiaat). Eri ammattiryhmistä harrastuksen kutsumusluonnetta korostavat maanviljelijät, työn kutsumusluonnetta johtavassa asemassa olevat ja perheen kutsumusluonnetta kotiäidit ja -isät. Yliopisto- tai korkeakoulututkinnon suorittaneet tuntevat eniten kutsumusta työhön, ammattikorkeakoulun käyneet perheeseen ja perus- tai kansakoulun käyneet harrastukseen. Kaikenlaista kutsumusta korostetaan lapsiperheissä, kuului siihen sitten alaikäisiä tai jo kotoa pois muuttaneita lapsia. Perhettä tai harrastusta kutsumuksenaan pitävät asuvat usein maaseutumaisissa kunnissa, työtä kutsumuksenaan pitävät suur-Helsingin alueella. Harrastuksen kutsumusluonnetta korostavat asuvat kaikkein pienituloisimmissa talouksissa (talouden yhteenlasketut bruttotulot alle 10 000 euroa vuodessa) ja työn kutsumusluonnetta korostavat asuvat hieman enemmän ansaitsevissa talouksissa (talouden yhteenlasketut bruttotulot 20 001–30 000 euroa vuodessa). Perheen kutsumusluonnetta korostavat kuuluvat muita useammin suurituloisiin talouksiin (talouden yhteenlasketut bruttotulot yli 70 000

215 Hytönen, K–M 2014, 166; Saarenheimo 1997, 144, 181–183.

216 Saarenheimo 1997, 144.

217 Kotiliesi 10/2014, 32.

218 Kristinoppi 1948 (1981), kohta 86; Katekismus 1999 (2000), kohta 10. Ks. myös Häkkinen 2010, 237; Heinimäki & Jolkkonen 2008, 91; Peura 2007, 54–58; Mannerman 1992, 113; Elenius 1983, 41–44; Teinonen 1976, 136.

euroa vuodessa). Uskonnoiltaan harrastusta kutsumuksenaan pitävät ovat muita useammin ortodokseja, perhettä kutsumuksenaan pitävät ortodokseja tai muuhun uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvia (ei luterilaisia) ja työtä kutsumuksenaan pitävät muuhun uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvia (eivät luterilaisia eivätkä ortodokseja).

Vaikka lehtiaineistossa elämäntehtävää luonnehdittiin kutsumuksen lisäksi sanoilla tehtävä, palvelu, elämäntapa, arvovalinta, vastuun kantaminen, hyvän tekeminen ja riittävän hyvä, usein puhuttiin kuitenkin samasta tai lähes samasta asiasta. Olennaista ei ehkä sittenkään ollut sana, jota elämäntehtävästä käytettiin, sillä samaa työtä samalla asenteella ja intensiteetillä voitiin tehdä monessa eri ryhmässä. Myös kristillinen käsitys elämäntehtävästä Jumalan antamana tehtävänä tai kutsuna, ja tietyillä ominaisuuksilla eli lahjoilla varustaminen, esiintyivät useassa ryhmässä – kutsumuksen lisäksi ainakin ryhmässä elämäntapa ja hyvän tekeminen.

Vaikka lehti- ja kyselyaineisto olivat toisistaan erillisiä tutkimusaineistoja, ja lehtiaineisto oli luokiteltu ennen kyselytutkimuksen tekemistä, lehtiaineiston luokat tulivat lähelle kyselytutkimuksen väittämiä. Lehtiaineiston luokka *kutsumus* ja kyselyaineiston väittäminen *minulle on tärkeää, että työ on minulle kutsumustehtävä*, ovat lähes identtiset. Lehtiaineistossa kutsumuksesta puhuttiin vain kristillisissä lehdissä (Askel ja Kotimaa) ja sillä viitattiin nimenomaan työhön. Kyselyaineiston mukaan suomalaiset tuntuvat kuitenkin edelleen voivan puhua kutsumuksesta paitsi työn myös perheen ja harrastusten yhteydessä. Vaikka kutsumus oli niin työtä, perhettä kuin harrastustakin koskevista kyselytutkimuksen väitteistä toiseksi vähiten valittu väite, yllättävän moni valitsi kuitenkin juuri kutsumuksen kuvaamaan omaa asennettaan.

Samoin lehtiaineiston luokat *tehtävä* ja *elämäntapa* tulivat lähelle kyselytutkimuksen väittämiä *minulle on tärkeää, että työ on minulle elämäntehtävä, jolle olen omistautunut* sekä *perhe/harrastus on minulle elämäntehtävä, jolle olen omistautunut*. Työ tai harrastus elämäntehtävinä olivat kaikkein vähiten valittuja väittämiä, mutta perhe elämäntehtävänä sen sijaan nousi perhettä koskevista väittämistä kuudenneksi suosituimmaksi. Työ on elämäntehtävä 42 prosentille suomalaisista, perhe 49 prosentille ja harrastus 19 prosentille suomalaisista.

Lehtiaineiston luokat *palvelu* ja *hyvän tekeminen* tulivat lähelle kyselytutkimuksen väittämiä: *minulle on tärkeää, että saan auttaa ja palvelu työssäni muita ihmisiä, minulle on tärkeää saada auttaa ja palvelu perheenjäseniä* sekä *minulle on tärkeää saada auttaa ja palvelu muita harrastukseni kautta*. Vaikka palvelu oli pienin luokka lehtiaineistossa, se oli tärkeä luokka kyselyaineistossa: toiseksi tärkein perhettä koskeva väittäminen, josta 83 prosenttia suomalaisista oli samaa mieltä, neljänneksi tärkein työtä koskeva väittäminen, josta 73 prosenttia suomalaisista oli samaa mieltä ja kuudenneksi tärkein harrastusta koskeva väittäminen, josta 37 prosenttia suomalaisista oli samaa mieltä.

Lehtiaineiston luokalle *vastuunkantaminen* ei ollut kyselyaineistossa täysin identtistä väitettä, mutta väitteen *minulle on tärkeää edetä urallani ja saada lisää vastuuta* jälkimmäinen puolisko sisältää ainakin ajatuksen vastuusta. Lehtiaineiston vastuunkantajat eivät kuitenkaan korostaneet uralla etenemistä, vaikka he olivatkin siirtyneet palkollisista yrittäjiksi. Uralla eteneminen ja vastuun kantaminen oli kyselytutkimuksen viidenneksi tärkein työtä koskeva väite, ja 63 prosenttia suomalaisista valitsi sen kuvaamaan omaa asennettaan työhön.

Lehtiaineiston luokka *arvovalinta* tuli sisällöllisesti yllättävän lähelle kyselytutkimuksen väittämiä: *harrastuksessani voin toteuttaa itseäni / harrastuksessani voin kehittää itseäni / perheessäni voin toteuttaa itseäni / minulle on tärkeää, että työssäni voin toteuttaa itseäni / harrastusteni parissa saan olla sitä, mitä todella olen*. Nämä harrastuksia koskevat väitteet olivat kolme suosituinta harrastuksia koskevaa väitettä, työ itsensä toteuttamisen paikkana oli kolmanneksi

tärkein työtä koskeva väite ja vastaava perhettä koskeva väite neljänneksi tärkein perhettä koskeva väite.

Lehtiaineiston luokkaa *riittävän hyvä* lähimmäksi tulivat kyselytutkimuksen väittämät: *perheen parissa saan olla sitä, mitä todella olen ja perhe lisää elämän laatua*. Perhe elämän laadun lisääjänä oli tärkein perhettä koskeva väittämä, ja siitä 87 prosenttia suomalaisista oli täysin tai osittain samaa mieltä. *Perheen parissa saan olla sitä, mitä todella olen* oli kolmanneksi tärkein perhettä koskeva väittämä, ja siitä 82 prosenttia suomalaisista oli täysin tai osittain samaa mieltä.

Jotkut kyselytutkimuksen väittämät kuvasivat ehkä sellaisia elämän raadollisempia puolia, jotka lehtiaineistosta jäivät kokonaan puuttumaan: *minulle on tärkeää, että työ antaa minulle riittävän toimeentulon / minulle on tärkeää, että työ tuottaa minulle tyydytystä / minulle on tärkeää, että voin työtä tekemällä vaurastua / jokaisella kuuluu olla ainakin yksi harrastus / harrastus auttaa luomaan hyödyllisiä kontakteja / perhe vain kuuluu ihmisen elämään*. Näistä aiheista – etenkin jälkimmäisestä – ei yleensä tehdä lehtihaastatteluja, paitsi siinä vaiheessa, jos tämä ajattelu muuttuu, kuten yhdessä lehtiaineiston artikkelissa oli tapahtunut:

...vasta sairastumisen myötä hän tutustui omiin lapsiinsa. Uraa tehdessään hän käyttänyt asui lentokentillä ja -koneissa. Ei siinä ehtinyt lasten syntymäpäiville eikä koulun päättäjaisiin. ”Nyt olemme lasten kanssa hyvin läheisiä. He käyvät luonamme usein viikonloppuisin.”²¹⁹

Suomalaisten käsityksissä työstä ja harrastuksista korostuvat kyselytutkimuksessa varsin selvästi yksilölliset motiivit: työn tekijälleen tuottama tyydytys, riittävän toimeentulon saaminen sekä uralla eteneminen ja vaurastuminen, mahdollisuus olla sitä, mitä todella on, mahdollisuus itsensä toteuttamiseen sekä hyödyllisten kontaktien solmiminen. Yhteisöllisistä motiiveista työ tai harrastus kutsumuksena ja elämäntehtävänä ovat sekä työtä että harrastusta koskevista väitteistä kaikkein vähiten suosittuja.

Perheessä yksilölliset ja yhteisölliset motiivit sekoittuvat. Yksilölliset motiivit – perheen parissa saa olla, mitä todella on, sekä itsensä toteuttaminen – eivät ole kaikkein suosituimpia vaihtoehtoja, mutta saavat silti runsaasti kannatusta. Yhteisöllisistä motiiveista auttaminen ja palveleminen on perheen yhteydessä hyvinkin suosittu vaihtoehto, kun taas perhe elämäntehtävänä, kutsumustehtävänä tai yhteiskunnallisena velvollisuutena saavat kaikkein vähiten kannatusta. Näyttääkin siltä, että työssä ja harrastuksessa ihminen toteuttaa ennen kaikkea yksilöllisiä intressejään, mutta perheessä korostuvat myös yhteisölliset arvot.

219 Kotiliesi 6/2014, 61.

5 TIIVISTELMÄ

Tutkimus jakaantui kahteen osaan: lehtiartikkeleihin ja kyselytutkimukseen. Lehtiaineistoon kuului noin 60 artikkelia. Artikkelit jakautuivat kahdeksaan ryhmään sen perusteella, millä sanoilla työtä, perhettä tai harrastusta kuvattiin:

- *Kutsumus*. Liittyy kristilliseen vakaumukseen ja työhön. Askel- ja Kotimaa-lehdet.
- *Elämäntapa*. Maalla asuminen ja eläinten hoitaminen on keskeinen osa elämäntapaa.
- *Vastuun kantaminen*. Miesten tapa puhua työstään ja elämästään. Yrittäjiä.
- *Hyvän tekeminen*. Ovat elämässään menestyneitä, taiteilijoita tai kristittyjä, jotka haluavat laittaa saamansa hyvän kiertämään.
- *Palvelu*. Elämäntehtävänä yhteiskunnan palveleminen. Pienin ryhmä.
- *Arvovalinta*. Liittyy useimmiten harrastuksiin. Korostavat arvojen ja elämäntavan sopusointua, sekä jokaisen vanhemman vastuuta omasta hyvinvoinnistaan.
- *Tehtävä*. Liittyy toisaalta perheeseen (sairaana lapsen omaishoitajana toimiva äiti, hoitovapaalla oleva mies, lastenlapsia silloin tällöin hoitava mummo), toisaalta vapaaehtoiseen tehtävään kirkossa.
- *Riittävän hyvä*. Liittyy perhe-elämään, erityisesti lapsiin. Elämäntapaan liittyy syyllisyyttä työn ja perheen huonosta sopivuudesta yhden ihmisen elämään, mutta myös tyytymistä siihen, ettei parempaan ollut näissä olosuhteissa mahdollisuutta.

Joissakin haastatteluissa työ, perhe ja harrastukset nivoutuivat niin olennaisesti yhteen, ettei niitä voinut erottaa toisistaan. Näin kävi erityisesti ryhmässä palvelu ja elämäntapa. Toisinaan haastateltava saattoi puhua artikkelissa useista eri asioista, esimerkiksi omasta perheestään, lapsuudenperheestään ja työstään, jolloin sama artikkeli esiintyy useassa eri luokassa.

Aineistoa täydennettiin syksyllä 2015 Gallup Ecclesiastica -kyselytutkimuksella, johon osallistui 4 194 suomalaista. Heiltä kysyttiin muun muassa asennoitumista työhön, perheeseen ja harrastuksiin sekä mielipidettä siitä, mikä näistä elämäntilanteista on heille kaikkein tärkein. Tutkimukseen osallistuneita henkilöitä pyydettiin myös vapaasti valitsemaan itselle tärkein elämän osa-alue. Kolmelle neljästä perhe on tärkeämpi kuin työ tai harrastukset. Naisille perhe on tärkein elämän osa-alue useammin kuin miehille. Kotiäidit ja -isät arvostavat perhettä eniten. Suurituloiset pitävät perhettä tärkeimpänä elämän osa-alueena pienituloisia useammin. Tämä puolestaan johtuu tutkimusten mukaan siitä, että pienituloisissa on enemmän niitä, jotka ovat päättäneet siirtää tai pidättäytyä lasten hankkimisesta.

13 prosenttia suomalaisista valitsi itselle tärkeimmäksi elämän osa-alueeksi työn. Miehille työ on tärkein elämän osa-alue useammin kuin naisille ja eläkeikäisille useammin kuin työikäisille. Helsingiläisten ja yrittäjien keskuudessa työ on tärkeintä muita useammin. Työtä priorisoivat usein ne, joilla omaa perhettä ei ole, eli sinkut. Työtä elämän tärkeimpänä osa-alueena pitävät ovat pienituloisia. Kaikkein suurituloisimmat pitävät työtä tärkeimpänä elämänsä osa-alueena kaikkein vähiten.

Harrastuksen itselle tärkeimmäksi elämän osa-alueeksi valitsi 12 prosenttia. Miehille harrastukset ovat tärkein elämän osa-alue useammin kuin naisille. Harrastuksia tärkeinä pitävät ovat yleensä nuoria aikuisia (25–34-vuotiaita), työttömiä ja sinkkuja. Heiltä puuttuu usein ammatillinen koulutus, eivätkä he kuulu mihinkään uskonnolliseen yhdyskuntaan.

Näyttää siltä, että suomalaisten elämänarvot ovat tasapainossa. Hän, jolla on perhe, myös arvostaa sitä. Jos ei ole perhettä, elämän tärkein asia on työ. Jos ei ole työtäkään, elämän tärkein asia on harrastus.

Huolestuttavaa on se, että erityisesti nuoret näyttivät valitsevan harrastuksen itselle tärkeimmäksi elämän osa-alueeksi lähinnä siksi, ettei muuta valittavaa heidän kohdallaan ollut. Suuren nuorisotyöttömyyden vuoksi monilla nuorilla ei ole töitä. Tutkimusten mukaan alhainen tulotaso ja työttömyys vaikuttavat perheenperustamisajatusten hylkäämiseen. Vaikuttaa siltä, että Suomesta on muodostumassa tai jo muodostunut kahtiajakautunut yhteiskunta, jossa vain hyväosaisilla on mahdollisuus työhön, perheeseen ja harrastuksiin. Työttömillä puolestaan ei ole perhettä eikä oikeastaan rahaa harrastuksiinkaan.

Tämän tutkimuksen perusteella suomalaiset ovat omaksuneet kutsumusajattelun melko hyvin. Vaikka lehtiaineistossa elämäntehtävää kuvattiin tutkimusajanjakson aikana kutsumukseksi vain kristillisissä Askel- ja Kotimaa-lehdissä, kristillinen elämänkatsomus tuli esille myös muissa elämäntapaa kuvaavissa luokissa ja lehdissä. Kyselyaineiston mukaan lähes puolelle suomalaisista työ on kutsumustehtävä ja naisista yli puolelle. Perhettä pidetään kutsumuksena lähes yhtä usein. Lähes kolmannekselle suomalaisista harrastus on kutsumus. Miehillä harrastus on kutsumus hieman useammin kuin naisille.

Tärkeintä suomalaisille on, että työ tuottaa tyydytystä ja siitä saa riittävän toimeentulon. Naisille nämä ovat tärkeämpiä kuin miehille ja eläkeikäisille tärkeämpiä kuin työikäisille. Perheestä suomalaiset ajattelevat, että se lisää elämän laatua ja heille on tärkeää saada auttaa ja palvella perheenjäseniä. Naisille nämä ovat miehiä tärkeämpiä ja eläkeikäisille nuorempia ikäluokkia tärkeämpiä. Eniten perheen merkitys korostuu kotiäitien ja -isien tehtävässä sekä perheissä, joissa on alaikäisiä tai aikuisia lapsia. Halu auttaa ja palvella perheenjäseniä näyttää myös kasvavan iän myötä. Suomalaiset katsovat, että he voivat kehittää ja toteuttaa itseään harrastuksessaan. Tämä onnistuu parhaiten 25–34-vuotiailta ja lapsettomilta pareilta.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Aalto, Katriina

2015 Lapsettoman nuoren parin ajankäyttö ja rytmit. – Ajassa kiinni ja irrallaan. Yhteisölliset rytmit 2000-luvun Suomessa. Toim. Anu-Hanna Anttila, Timo Anttila, Mirja Liikkanen & Hannu Pääkkönen. Helsinki: Tilastokeskus. 109–122.

Aaltonen, Tapio

2007 Luova kutsumus. Tarkoituksen kokemisen taito. Helsinki: Kirjapaja.

Aaltonen, Tapio & Kirjavainen, Paula & Pitkänen, Eeva

2014 Kutsumusjohtaja. Helsinki: Talentum.

Aku Ankka -lehti

2014 Numerot 34 ja 39. Helsinki: Sanoma.

Alasoini, Tuomo

2010 Mainettaan parempi työ. Kymmenen väitettä työelämästä. EVAn raportteja. Helsinki: Taloustieto Oy.

2012 Kohti luovuuden ja innovaatioiden aikaa. Hahmotelmia työelämän tulevista muutos- ja kehittämishaasteista. – Uutta osaamista luomassa. Työelämän kehittäminen taiteen keinoin. Toim. Päivi Rantala & Satu-Mari Korhonen. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 61. Lapin yliopisto. 7–10.

Antila, Juha

2006 Työn mielekkyydestä ja mielettömyydestä. Työpoliittinen tutkimus 305. Helsinki: Työministeriö.

Arber, Sara & Ginn, Jay

1995 Gender Differences in Informal Care. – Health Care in the Community 3/1, 19–31.

Askel-lehti

2014 Numerot 3–8. Helsinki: Kotimaa Oy.

Bergbom, Barbara & Janhonen, Minna & Toivanen, Minna

2013 Työnteon uusia piirteitä. – Työ ja terveys Suomessa 2012. Seurantatietoa työoloista ja työhyvinvoinnista. Helsinki: Työterveyslaitos. 45–51.

Brannon, Robert

1976 The Male Sex Role: our culture's blueprint of manhood and what it's done for us lately. –The Forty-Nine Percent Majority. Ed. by Deborah David & Robert Brannon. Reading: Addison-Wesley. 1–45.

Elenius, Jaakko

1983 Lutherin työ- ja kutsumusetiikka. – Luther ja yhteiskunta. Luther-symposiumissa 18.10.1983 pidetyt esitelmät ja kommenttipuheenvuorot. Toim. Eeva Martikainen. Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 136. Helsinki: STKS. 35–46.

Eskola, Jari & Vastamäki, Jouni

2001 Teemahaastattelu: opit ja opetukset. – Aaltola, Juhani & Valli, Raine: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Helsinki: PS-kustannus. 24–42.

Haavisto, Ilkka

2010 Työelämän kulttuurivallankumous. EVAn arvo- ja asennetutkimus 2010. Helsinki: Taloustieto Oy.

Hanifi, Riitta

2015 Yksin oleminen on lisääntynyt. – Ajassa kiinni ja irrallaan. Yhteisölliset rytmit 2000-luvun Suomessa. Toim. Anu-Hanna Anttila, Timo Anttila, Mirja Liikkanen & Hannu Pääkkönen. Helsinki: Tilastokeskus. 123–133.

Heinimäki, Jaakko & Jolkkonen, Jari

2008 Luterilaisuuden ABC. Synkkä ja harmaa sanakirja. Helsinki: Edita.

Heiskanen, Tuula & Korvajärvi, Päivi & Rantalaiho, Liisa

2008 Sukupuoli ja työ: pysyvyyttä ja liikkahduksia. – Kohti uutta työelämää? Tutkimuksen näköala työelämän kehitykseen. Toim. Tuula Heiskanen, Minna Leinonen, Anu Järvensivu & Simo Aho. Tampere: Tampere University Press. 109–134.

Hiilamo, Heikki & Hiilamo, Kirsi

2015 Hoivataistelu. Tekoja läheisten puolesta. Helsinki: Kirjapaja.

Hoikkala, Tommi

2008 Suuret ikäluokat ja työ. – Kenen sukupolveen kuulut? Toim. Semi Purhonen, Tommi Hoikkala & J.P. Roos. Helsinki: Gaudeamus. 68–107.

Hoikkala, Tommi & Purhonen, Semi

2008 Suurten ikäluokkien ”tavallisten” jäsenten tyyppitarina. – Kenen sukupolveen kuulut? Toim. Semi Purhonen, Tommi Hoikkala & J.P. Roos. Helsinki: Gaudeamus. 51–67.

Hytönen, Kirsi-Maria

2014 Ei elämäni lomia mahtunut. Naisten muistelukerrontaa palkkatyöstä talvi- ja jatkosotien ja jälleenrakennuksen aikana. Kultaneito XIII. Joensuu: Suomen kansantalouden tutkijain seura.

Hytönen, Maarit

2014 Elämäntehtävästä harrastukseksi? Kutsumusajattelu ja sen rooli Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. – Maarit Hytönen, Kimmo Ketola, Veli-Matti Salminen & Hanna Salomäki: Leikkauspintoja kirkon jäsenyyteen. Kirkon tutkimuskeskuksen

verkkojulkaisuja 35. 83–121. [http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/C5F0B26B18E49CA6C2257E2E0012D54C/\\$FILE/verkkojulkaisu35.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/C5F0B26B18E49CA6C2257E2E0012D54C/$FILE/verkkojulkaisu35.pdf)

Häkkinen, Antti & Salasuo, Mikko

2013 Albumin lopputekstit. – Sosiaalinen albumi. Elämäntavat sukupolvien murroksessa. Toim. Antti Häkkinen, Anne Puuronen, Mikko Salasuo & Anni Ojajarvi. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 139. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. 197–203.

Häkkinen, Seppo

2010 Ihanne ja todellisuus. Jäsenyyteen sitoutuminen Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa 1960-luvulta 2000-luvulle. Diss. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 108. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Ijäs, Kirsti

2012 Sukupuu. Avain oman elämän ja perheen ymmärtämiseen. Helsinki: Kirjapaja.

Ilmonen, Kaj

1993 Tavaroiden taikamaailma. Sosiologinen avaus kulutukseen. Tampere: Vastapaino.

2003 Yhdistyselämän muutos – ay-liike ja sosiaalinen pääoma. – Yhteiskunnan kehityssuuntia ja PAM. Toim. T. Näsänen. Helsinki: Palvelualojen ammattiliitto.

Jallinoja, Riitta

2009 Perhe yhdessä vapaa-aikana. – Suomalainen vapaa-aika. Arjen ilot ja valinnat. Toim. Mirja Liikkanen. Helsinki: Gaudeamus. 49–77.

Jokela, Teemu

2010 Persoonallisuus ja elämäntapa. Helsinki: Books on Demand GmbH Suomi.

Jokinen, Kimmo & Saaristo, Kimmo

2006 Suomalainen yhteiskunta. Toinen, uudistettu painos. Helsinki: WSOY.

Julkunen, Riitta

2008 Uuden työn paradoksit. Keskustelua 2000-luvun työprosess(e)ista. Tampere: Vastapaino.

Julkunen, Riitta & Nätti, Jouko & Anttila, Timo

2004 Aikanyrjähdys. Keskiluokka tietotyön puristuksessa. Tampere: Vastapaino.

Junto, Anneli

2010 Asumisen historiallinen muutos Suomessa ja polkuriippuvuus. – Asumisen unelmat ja arki. Toim. Anneli Junto. Helsinki: Gaudeamus. 17–47.

Järvensivu, Anu & Toivanen, Minna

2013 Mielekäs työ osana elämää. – Työ ja terveys Suomessa 2012. Seurantatietoa työoloista ja työhyvinvoinnista. Helsinki: Työterveyslaitos. 52–55.

Kahn, Herman & Wiener, Anthony J.

1967 The Year 2000: a framework for speculation on the next thirty-three years. London: Macmillan.

Kansallinen Mediatutkimus

2015 Kansallinen Mediatutkimus KMT 2015: lukijamäärät ja kokonaistavoittavuudet. http://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2016/02/KMT_2015_tulokset.pdf (viitattu 23.3.2016).

Karisto, Antti & Takala, Pentti & Haapola, Ilkka

2009 Matkalla nykyaikaan: elintason, elämäntavan ja sosiaalipolitiikan muutos Suomessa. Helsinki: WSOY.

Katekismus

1948 (1981) Suomen evankelis-luterilaisen kirkon katekismus. Hyväksytty kirkolliskokouksessa vuonna 1948.

1999 (2000) Katekismus. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kristinoppi. Hyväksytty kirkolliskokouksessa vuonna 1999.

Korpimo, Sauli & Punkari, Risto

1980 Yrittämisen maku. Kymmenen yrittäjää kertoo työstään. Karkkila: Kustannus-Mäkelä.

Kortteinen, Matti

1982 Tutkimus elämäntapojen muutoksesta. Helsinki: Otava.

1992 Kunnian kenttä. Suomalainen palkkatyö kulttuurisena muotona. Hämeenlinna: Hanki ja jää.

Kotiliesi-lehti

2014 Numerot 5–14. Helsinki: Otavamedia.

2016 Numero 2. Helsinki: Otavamedia.

Kotimaa-lehti

2014 Numerot 15–35. Helsinki: Kotimaa Oy.

Kristinoppi

1948 (1981) Suomen evankelis-luterilaisen kirkon katekismus. Hyväksytty kirkolliskokouksessa vuonna 1948.

Kuronen, Marjo

1994 Lapsen hyväksi naisten kesken: tutkimus äitiys- ja lastenneuvolan toimintakäytännöistä. Stakesin tutkimuksia 3. Helsinki: Stakes.

Leppänen, Anneli & Hasu, Mervi & Honkaniemi, Laura & Saari, Eveliina

2013 Osaaminen uudistumisen voimavarana. – Työ ja terveys Suomessa 2012. Seurantatietoa työoloista ja työhyvinvoinnista. Helsinki: Työterveyslaitos. 113–117.

Mannermaa, Tuomo

1992 Paralleleja. Lutherin teologia ja sen soveltaminen. Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 182. Helsinki: STKS.

Meidän perhe -lehti

2014 Numerot 3–8. Helsinki: Sanoma.

Miettinen, Anneli

2015 Miksi syntyvyys laskee? Suomalaisten lastensaantiin liittyviä toiveita ja odotuksia. Perhebarometri 2015. Katsauksia E49. Helsinki: Väestöliitto.

Myllyniemi, Sami

2006 Nuorisobarometri 2006. – Uskon asia. Nuorisobarometri 2006. Toim. Terhi-Anna Wilska. Nuorisosiain neuvottelukunnan julkaisuja 34. Helsinki: Opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto ja Nuorisosiain neuvottelukunta. 14–91.

Onko työ tärkein elämänsisältö?

2014 Onko työ tärkein elämänsisältö? EVAn Arvo- ja asennetutkimukset. – <http://www.eva.fi/tyotjatekijat/onko-tyo-tarkein-elamansisalto-2010-2014>
Viitattu 17.2.2016

Pessi, Anne Birgitta

2008 Suomalaiset auttajina ja luottamus avun lähteisiin. Raha-automaattiyhdistyksen juhluoden kansalaiskyselyn tulokset. Helsinki: RAY.

Pessi, Anne Birgitta & Saari, Juho

2008 Hyvä tahto. Auttamisen asenteet ja rakenteet Suomessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Peura, Simo

2007 Luterilainen työmoraali ja protestanttisen etiikan haamu. – Kirkko tämän päivän Suomessa. Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran symposiumissa marraskuussa 2006 pidetyt esitelmät. Toim. Aku Visala. Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 253. Helsinki: STKS. 47–60.

Purhonen, Sami & Hoikkala, Tommi & Roos, J.P. (toim.)

2008 Kenen sukupolveen kuulut? Suurten ikäluokkien tarina. Helsinki: Gaudeamus.

Pääkkönen, Hannu & Hanifi, Riitta

2011 Ajankäytön muutokset 2000-luvulla. Elinolot 2011. Helsinki: Tilastokeskus.

Roos, J.P.

1985 Elämäntapaa etsimässä. Tutkijaliiton julkaisusarja 34. Helsinki.

1987 Suomalainen elämä. Tutkimus tavallisten suomalaisten elämäkerroista. Helsinki: SKS.

Saarenheimo, Marja

1997 Jos etsit kadonnutta aikaa: vanhuus ja oman elämän muisteleminen. Diss. Tampere: Vastapaino.

Salminen, Olavi E.

1989 Elämän ja uran ankkurit. Helsinki: Gaudeamus.

Saloniemi, Antti & Virtanen, Pekka

2008 Joustavan huomisen varjossa? Työn epävarmuuden ulottuvuudet ja tulevaisuudenodotukset. – Kohti uutta työelämää? Tutkimuksen näköala työelämän kehitykseen. Toim. Tuula Heiskanen, Minna Leinonen, Anu Järvensivu & Simo Aho. Tampere: Yliopistopaino. 78–108.

Satka, Mirja

1994 Sota-ajan naiskansalaisen ihanteet naisjärjestöjen arjessa. – Naisten hyvinvointivaltio. Toim. Anneli Anttonen, Lea Henriksson & Ritva Nätkin. Tampere: Vastapaino. 73–96.

Shalar, Shulamith

1990 Childhood in the Middle Ages. London/New York: Routledge.

Siltala, Juha

2004 Työelämän huonontumisen lyhyt historia. Muutokset hyvinvointivaltioiden ajasta globaaliin hyperkilpailuun. Neljäs painos. Helsinki: Otava.

Sulkunen, Irma

1989 Naisen kutsumus: Miina Sillanpää ja sukupuolten maailmojen erkaantuminen. Helsinki: Henki ja jää.

Suomen virallinen tilasto

2015 Suomen virallinen tilasto (SVT): Työvoimatutkimus [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-7830. Joulukuu 2015. Helsinki: Tilastokeskus. – [http://www.stat.fi/til/tyti/2015/12/tyti_2015_12_2016-01-27_tie_001_fi.html] Viitattu 27.1.2016

Takala, Sanna

2015 Opettaja ja peruskoulun ystävä. Kari Uusikylän 70-vuotishaastattelu. – Aamulehti 12.4.2015, B14–15.

Teinonen, Riitta & Seppo A.

1976 Ajasta ylösnousemukseen: sata sanaa teologiaa. Helsinki: Kirjaneliö.

Testa, MR. & Basten, S.

2012 Have Lifetime Fertility Intentions Declined during the "Great Recession?" Working Papers 9. Wien: Vienna Institute of Demography.

Toikkanen, Jouni & Viluksela, Marja & Järvensivu, Anu & Ojanen, Kari & Louhelainen, Kyösti & Houni, Pia & Ansio, Heli

2013 Työhyvinvoinnin kehittämispoliittikka. – Työ ja terveys Suomessa 2012. Seurantatietoa työoloista ja työhyvinvoinnista. Toim. Timo Kauppinen et al. Helsinki: Työterveyslaitos. 21–28.

Tuorila, Helena

2006 "Täällä maalla on hyvä asua." Kokemukset maaseudusta uutena asuinympäristönä. Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisuja 4. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.

Uhmavaara, Heikki & Jokivuori, Pertti

2003 Vastavuoroisuus on valttia – tutkimus työaikojen joustojärjestelyistä. Työssä jaksamisen ohjelma 2003. Helsinki: Työministeriö.

Vapaaehtoistyö Suomessa 2010 ja 2015

Vapaaehtoistyö Suomessa 2010 ja 2015. – [http://kansalaisareena.fi/Vapaaehtoistyö_Suomessa_2010ja2015.pdf] Viitattu 13.5.2016.

Wilenius, Reijo

1981 Ihminen ja työ. Esitutkimus. Jyväskylä: Gummerus.

Väänänen, Ari & Toivanen, Minna & Kokkinen, Lauri

2013 Työelämän muuttuva rakenne. – Työ ja terveys Suomessa 2012. Seurantatietoa työoloista ja työhyvinvoinnista. Toim. Timo Kauppinen et al. Helsinki: Työterveyslaitos. 35–44.

LIITE 1

Käytetyt Gallup Ecclesiastica 2015 -kyselytutkimuksen kysymykset

Vastausvaihtoehdot: täysin samaa mieltä, osittain samaa mieltä, ei kumpaakaan, osittain eri mieltä, täysin eri mieltä, en osaa sanoa

Seuraavassa on työn merkitystä koskevia kysymyksiä. Voit vastata niihin riippumatta siitä, oletko juuri nyt aktiivisesti työelämässä.

Minulle on tärkeää, että...

- ...työ antaa minulle riittävän toimeentulon.
- ...työ tuottaa minulle tyydytystä.
- ...voin edetä urallani ja saada lisää vastuuta.
- ...työssäni voin toteuttaa itseäni.
- ...saan auttaa ja palvella työssäni muita ihmisiä.
- ...työ on minulle kutsumustehtävä.
- ...työ on minulle elämäntehtävä, jolle olen omistautunut.
- ...voin työtä tekemällä vaurastua.

Seuraavassa on perhettä koskevia kysymyksiä. Voit vastata niihin riippumatta omasta perhe-tilanteestasi. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?

- Perhe vain kuuluu ihmisen elämään.
- Perheen parissa saan olla sitä, mitä todella olen.
- Perheessäni voin toteuttaa itseäni.
- Minulle on tärkeää saada auttaa ja palvella perheenjäseniä.
- Perhe on minulle kutsumustehtävä.
- Perhe on minulle elämäntehtävä, jolle olen omistautunut.
- Perhe lisää elämän laatua.
- Perheen perustaminen on yhteiskunnallinen velvollisuus.

Seuraavassa on joukko väittämiä vapaa-ajan harrastuksista, kuten urheilu, taide, musiikki, vapaaehtoistyö ja erilaiset ajanvietteet. Mitä mieltä olet väittämistä?

- Jokaisella kuuluu olla ainakin yksi harrastus.
- Harrastusten parissa saan olla sitä, mitä todella olen.
- Harrastuksessani voin toteuttaa itseäni.
- Harrastuksessani voin kehittää itseni.
- Minulle on tärkeää saada auttaa ja palvella muita harrastukseni kautta.
- Harrastus on minulle kutsumustehtävä.
- Harrastus on minulle elämäntehtävä, jolle olen omistautunut.
- Harrastus auttaa luomaan hyödyllisiä kontakteja.

Jos saisit täysin vapaasti valita itsellesi tärkeimmän elämän osa-alueen, valitsisitko...

- ...työn,
- ...perheen vai
- ...harrastuksen?

(Vain yksi vaihtoehto voidaan valita)

Perinteisen luterilaisen näkemyksen mukaan kutsumusta on voinut toteuttaa arkisen elämän keskellä kotona, työssä ja harrastuksissa. Mutta vieläkö tämän ajan ihmiset puhuvat kutsumuksesta? Ajattelevatko he, että tehtävät kotona, työpaikalla ja harrastuksissa ovat Jumalan antamia ja niiden hyvä hoitaminen on Jumalan ja lähimmäisen palvelemista? Millä muilla sanoilla kutsumuksesta puhutaan?

Tässä tutkimuksessa kuvataan nykyajan ihmisten käsityksiä elämäntehtävästään. Tutkimus koostuu kahdesta aineistosta: aikakauslehdistä kerätystä haastatteluaineistosta ja nettipaneelilykselyllä kerätystä kyselytutkimusaineistosta. Kyselytutkimuksessa kysyttiin asennoitumista työhön, perheeseen ja harrastuksiin sekä vastaajien mielipidettä siitä, mikä näistä elämänalueista on heille kaikkein tärkein.

Lehtiaineistossa tämän ajan ihmisen ääni ja oman elämän kuvaus saa persoonallisesti sovitettua muodon, kun erilaisista viitekehyksistä tulevat ja erilaisissa elämäntilanteissa olevat suomalaiset kertovat elämänsä tärkeistä asioista.

KIRKON TUTKIMUSKESKUS[†]

ISBN 978-951-693-350-7 (PDF)

ISSN 2341-7641 (verkkajulkaisu)

**SUOMEN[†]
EV. LUT.
KIRKKO**

evl.fi